

Regeringens proposition 1997/98:9

Skydd för förföljda personer,
samordningsnummer, m.m.

Prop.
1997/98:9

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Sundsvall den 11 september 1997

Göran Persson

Thomas Östros
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till åtgärder för att förbättra skyddet inom bl.a. folkbokföringen för förföljda personer. I sekretesslagen föreslås en ändring som innebär att det vid befarad personförföljelse blir möjligt att skydda elevadresser i grund- och gymnasieskolan. Bestämmelserna om kvarskrivning samordnas i större utsträckning med reglerna om besöksförbud. Vidare föreslås vissa ändringar i lagen om fingerade personuppgifter. Förutsättningarna för ett medgivande om fingerade personuppgifter föreslås ändrade på så sätt att kraven på brottslighetens svårhetsgrad och på risken för förföljelse mildras. Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter skall kunna ges för obestämd tid i stället för som i dag för fem år.

Personer som inte är folkbokförda här i landet föreslås tilldelas ett särskilt samordningsnummer i stället för personnummer.

I propositionen föreslås också att ett barn som föds här i landet skall folkbokföras endast om modern eller fadern är folkbokförd.

Bestämmelserna i folkbokföringslagen (1991:481) om överklagande föreslås samordnas med förvaltningsprocesslagens och taxeringslagens bestämmelser. Det innebär bl.a. att skattemyndigheten skall vara den enskildes motpart i länsrätt och kammarrätt och myndigheten skall också ha rätt att överklaga domstolarnas beslut. Riksskatteverket skall dock föra det allmänna talan i Regeringsrätten. Prövningstillstånd införs i ledet länsrätt-kammarrätt. Motsvarande ändringar föreslås i huvudsak också i fråga om

beslut som skattemyndigheten fattar om hindersprövning, namn och registrering av gemensam vårdnad samt beslut enligt begravningslagen. Prop. 1997/98:9

Slutligen föreslås att personnummer skall lagras i register som förs med stöd av ADB med angivande av sekel om det inte är obehövligt. I övrigt föreslås vissa mindre ändringar i folkbokföringslagen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1998. Förslaget om samordningsnummer föreslås dock träda i kraft den 1 januari 2000.

Innehållsförteckning

Prop. 1997/98:9

1	Förslag till riksdagsbeslut	6
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter	7
2.2	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	11
2.3	Förslag till lag om ändring i föräldrabalken	17
2.4	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	18
2.5	Förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670) .	21
2.6	Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)	22
2.7	Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken	24
2.8	Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	25
2.9	Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)	26
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister	27
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister	29
3	Ärendet och dess beredning	32
4	Skyddet inom folkbokföringen mot personförföljelse	33
4.1	Allmänna utgångspunkter	33
4.2	Sekretessmarkering	34
4.3	Sekretess för elevadresser m.m.	37
4.4	Kvarskrivning	41
4.4.1	Nuvarande ordning	41
4.4.2	Grunderna för kvarskrivning	44
4.4.3	Kvarskrivning och andra skyddsåtgärder	47
4.4.4	Rätten till sjukvård och tandvård	49
4.4.5	Beslutande myndighet	51
4.5	Fingerade personuppgifter	52
4.5.1	Bakgrund	52
4.5.2	Fingerade personuppgifter endast då allvarligt brott befaras	56
4.5.3	Först kvarskrivning	58
4.5.4	Fingerade personuppgifter under obestämd tid	60
4.5.5	Ansökan och beslut om fingerade personuppgifter	62
4.5.6	Förstärkt sekretess	64

	4.5.7 Rikspolisstyrelsen får hämta in sekretessbelagt material	65
	4.5.8 Rikspolisstyrelsen har till uppgift att hjälpa den enskilde	66
	4.5.9 Medgivande till fingerade personuppgifter upphör	69
4.6	Särskild forumregel för förföljda personer	71
5	Samordningsnummer	74
5.1	Tilldelning av personnummer i dag	74
5.2	Samordningsnummer till personer som inte är folkbokförda	78
5.3	Samordningsnumret	81
5.4	Identifieringskravet och uppgiftsregistreringen	82
6	Folkbokföring av nyfödda barn vars föräldrar inte är folkbokförda	85
7	Folkbokföring av familjehemsplacerade barn	88
8	Födelsehemort	91
8.1	Nuvarande ordning	91
8.2	Registrering av födelsehemort i folkbokföringen	92
9	Överklagande	95
9.1	Gällande ordning för överklagande	95
9.2	Tvåpartsprocess inom folkbokföringen	97
9.3	Den kommunala överklaganderätten	99
9.4	Överklagande av vårdnadshavare	100
9.5	Prövningstillstånd i folkbokföringsmål	101
9.6	Överklagandeordningen i namn- och vårdnadsärenden m.m.	102
10	Personnummer inför 2000-talet	105
11	Bosättningskontroll	106
11.1	Allmänna överväganden	106
11.2	Föreläggande att lämna uppgifter	107
12	Ikraftträdande och ekonomiska konsekvenser	109
13	Författningskommentar	110
13.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter	110
13.2	Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	113
13.3	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken	116

		Prop. 1997/98:9
13.4	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	117
13.5	Förslaget till lag om ändring i namnlagen (1982:670)	118
13.6	Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårds- lagen (1982:763)	118
13.7	Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken	118
13.8	Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)	119
13.9	Förslaget till lag om ändring i begravnings- lagen (1990:1144)	119
13.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister	119
13.11	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister	120
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Några folkbokföringsfrågor (SOU 1996:68)	121
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	126
Bilaga 3	Förteckning ö ver de remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Några folkbokföringsfrågor (SOU 1996:68)	151
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	152
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	178
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 september 1997	181

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1997/98:9

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter,
2. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
3. lag om ändring i föräldrabalken,
4. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
5. lag om ändring i namnlagen (1982:670),
6. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
7. lag om ändring i äktenskapsbalken,
8. lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
9. lag om ändring i begravningslagen (1990:1144),
10. lag om ändring i lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister,
11. lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister.

2 Lagtext

Prop. 1997/98:9

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter

dels att 1-4 §§ skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas sex nya paragrafer, 5-10 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Om det finns en uppenbar risk att en person som är folkbokförd i landet kan bli utsatt för särskilt allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet och om personen inte kan ges tillräckligt skydd på annat sätt, får Stockholms tingsrätt, efter skriftlig ansökan medge personen att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter) under högst fem år.

En folkbokförd person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet kan få medgivande att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter). Ett medgivande får begränsas till viss tid.

Medgivande att använda fingerade personuppgifter får inte lämnas om personen kan beredas tillräckligt skydd genom kvarskrivning enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) eller på annat sätt.

Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter får även ges åt en familjemedlem till en person som avses i första stycket, om personerna varaktigt bor tillsammans.

2 §

Medgivande att använda fingerade personuppgifter lämnas av Stockholms tingsrätt.

Nuvarande lydelse

Ansökan om medgivande enligt 1 § görs av Rikspolisstyrelsen efter framställning från den som vill använda fingerade personuppgifter.

Om Rikspolisstyrelsen har avslagit en framställning från en enskild person får denne själv ansöka hos rätten om medgivande.

En person som har fått eller begär medgivande för egen del får även göra framställning eller ansökan om medgivande för ett barn som personen är vårdnadshavare för och varaktigt bor tillsammans med om syftet är att ge skydd mot den andre vårdnadshavaren.

Ett beslut av Rikspolisstyrelsen att inte göra ansökan hos rätten får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

Ansökan om medgivande görs av Rikspolisstyrelsen efter framställning från den som vill använda fingerade personuppgifter.

I ansökan till tingsrätten skall Rikspolisstyrelsen ange varför kvarskrivning eller någon annan mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig.

Prop. 1997/98:9

3 §¹

Vid tingsrättens handläggning gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Rikspolisstyrelsen skall avslå en framställning enligt 2 § andra stycket, om styrelsen anser att det inte är sannolikt att ett medgivande att använda fingerade personuppgifter kommer att lämnas.

Om Rikspolisstyrelsen har avslagit en framställning får den enskilde själv ansöka hos tingsrätten om medgivande att använda fingerade personuppgifter.

4 §

Om ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har lämnats skall Rikspolisstyrelsen skyndsamt se till att den person som har fått medgivandet registreras inom folkbokföringen med de fingerade uppgifter som styrelsen bestämmer.

De fingerade personuppgifterna skall bestämmas och registreras på ett sådant sätt att det inte därav

En person som begär eller har fått medgivande för egen del, får även göra en framställning eller ansöka om medgivande för ett barn som personen är vårdnadshavare för och varaktigt bor tillsammans med, om syftet är att ge skydd mot den andre vårdnadshavaren.

Nuvarande lydelse

framgår vilken person det är som använder uppgifterna.

Rikspolisstyrelsen skall bevaka att fingerade personuppgifter inte används under längre tid än vad som har medgetts.

Rikspolisstyrelsens beslut enligt första stycket får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9

5 §

En myndighet skall på begäran lämna Rikspolisstyrelsen upplysning om en person som förekommer i ett ärende enligt denna lag.

6 §

Om ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har lämnats, skall Rikspolisstyrelsen skyndsamt se till att den person som har fått medgivandet registreras inom folkbokföringen med de fingerade uppgifter som styrelsen efter samråd med den enskilde bestämmer.

De fingerade personuppgifterna skall bestämmas och registreras på ett sådant sätt att det inte därav framgår vem det är som använder uppgifterna.

7 §

Rikspolisstyrelsen skall bistå den som har fått medgivande att använda fingerade personuppgifter vid kontakter med andra myndigheter och i övrigt lämna den hjälp som krävs, om den enskildes hjälpbehov inte kan tillgodoses på annat sätt.

8 §

Om den som har fått medgivande att använda fingerade personuppgifter skriftligen anmäler hos Rikspolisstyrelsen att medgivandet inte längre behövs, skall detta efter

beslut av Rikspolisstyrelsen upphöra att gälla.

Om det finns synnerliga skäl får Rikspolisstyrelsen hos Stockholms tingsrätt ansöka om att ett medgivande att använda fingerade personuppgifter skall upphöra att gälla.

9 §

När ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har upphört att gälla skall Rikspolisstyrelsen underrätta skattemyndigheten om detta. Skattemyndigheten skall skyndsamt se till att de fingerade uppgifterna inte längre används inom folkbokföringen. Myndigheten skall göra de ändringar i folkbokföringsregistren som krävs.

Sedan Rikspolisstyrelsen har underrättat skattemyndigheten om den enskildes anmälan enligt 8 § första stycket får denne använda de fingerade uppgifterna fram till dess skattemyndigheten har registrerat ändringarna i folkbokföringsregistren men inte för tid därefter.

10 §

Vid rättens handläggning av ärenden om fingerade personuppgifter gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Ett beslut av Rikspolisstyrelsen att avslå en framställning om att få använda fingerade personuppgifter får inte överklagas. Detsamma gäller beslut enligt 6 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om beslut om medgivande att använda fingerade personuppgifter som har fattats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1996:265.

2.2 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs i fråga om folkbokföringslagen (1991:481)
dels att rubriken närmast före 3 § skall utgå,
dels att nuvarande 40 § skall betecknas 43 §,
dels att 2, 3, 6, 16-18, 26, 31, 34, 38 och 39 §§ samt rubrikerna närmast före 2 och 18 §§ skall ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före nuvarande 40 § skall flyttas till närmast före nya 43 §,
dels att i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 18 a §, 40-42 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Nyfödda barns folkbokföring

När folkbokföring skall ske

2 §

Ett barn som föds levande här i landet skall folkbokföras *om inte annat följer av 5 §*. Även ett barn som föds utom landet av en kvinna som är folkbokförd *här* skall folkbokföras.

Ett barn som föds levande här i landet skall folkbokföras *om modern är folkbokförd eller om fadern är folkbokförd och vårdnadshavare*. Även ett barn som föds utom landet av en kvinna som är folkbokförd skall folkbokföras.

3 §

Den som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvila) i landet under minst ett år skall folkbokföras. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall folkbokföras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist här.

Ett barn som har vistats i landet sedan födelsen utan att vara folkbokfört skall folkbokföras om det har sådan anknytning till landet som sägs i första stycket.

Undantag från första stycket anges i 4 och 5 §§.

Undantag från första och andra styckena finns i 4 och 5 §§.

6 §¹

En person skall folkbokföras på den fastighet och i den territoriella församling där han enligt 7-13 §§ är att anse som bosatt.

En person som är bosatt på en fastighet som innehåller flera bostadslägenheter skall folkbokföras också på lägenhet. Med bostadslägenhet avses lägenhet som är registrerad i lägenhetsregistret enligt lagen (1995:1537) om lägenhetsregister.

Nuvarande lydelse

Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd eller, om modern inte är folkbokförd, i den församling där *det har fötts. Hitt barn folkbokförs i den församling där det har påträffats.*

Föreslagen lydelse

Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd eller, om modern inte är folkbokförd, i den församling där *fadern är folkbokförd (födelsehemort).*

Prop. 1997/98:9

Undantag från första stycket anges i 14-16 §§.

16 §

En person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt *för en allvarlig eller upprepad brottslighet, förföljelser eller trakasserier* på annat sätt, får, *om han flyttat eller avser att flytta, efter ansökan* medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten *i högst tre år* (kvarskrivning). *När det inte längre finns skäl för kvarskrivning skall den upphöra.*

En person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt *för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier* på annat sätt, får *vid flyttning* medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten (kvarskrivning). *Kvarskrivning kan ske endast efter ansökan från den enskilde.*

Kvarskrivning får medges endast om den enskildes behov av skydd inte kan tillgodoses genom besöksförbud eller på annat sätt.

Kvarskrivning får även avse den utsatte personens medflyttande familj.

17 §

Kvarskrivning får medges för högst tre år i taget.

När det inte längre finns skäl för kvarskrivning skall den upphöra.

För utredning av frågor om kvarskrivning får skattemyndigheten anlita biträde av polismyndighet.

Personnummer

Personnummer m.m.

18 §

För varje folkbokförd person fastställs ett personnummer som identitetsbeteckning. *Vidare fastställs personnummer för personer som inte är folkbokförda i de fall*

För varje folkbokförd person fastställs ett personnummer som identitetsbeteckning. Personnumret innehåller födelsetid, födelsenummer och kontrollsiffror.

Nuvarande lydelse

som anges i lag eller annan författning.

Personnumret innehåller födelse-tid, födelsenummer och kontroll-siffra.

Födelse-tiden anges med sex siffror, två för året, två för månaden och två för dagen i nu nämnd ordning.

Födelsenumret består av tre siffror och är udda för män och jämnt för kvinnor.

Mellan födelse-tiden och födel-senumret sätts ett bindestreck som byts ut mot ett plustecken *när* en person fyller 100 år.

Föreslagen lydelse

Födelse-tiden anges med sex siffror, två för året, två för månaden och två för dagen i nu nämnd ordning. Födelsenumret består av tre siffror och är udda för män och jämnt för kvinnor. Mellan födelse-tiden och födelsenumret sätts ett bindestreck som byts mot ett plustecken *det år* en person fyller 100 år.

Om det inte är obehövt skall födelse-tiden i personnumret lagras med åtta siffror i register som förs med hjälp av automatisk data-behandling; fyra för året, två för månaden och två för dagen.

18 a §

En person som inte är eller har varit folkbokförd får efter begäran från en myndighet tilldelas ett särskilt nummer (samordningsnummer).

Samordningsnumret skall utgå från den födelse-tid som den rekvirerande myndigheten uppger. Numret skall anges med två siffror för vardera år, månad och dag i nu nämnd ordning. Siffrorna för dag skall adderas med 60. Därpå anges ett tresiffrigt individnummer, som är udda för män och jämnt för kvinnor, samt en kontrollsiffra.

Vad som sägs i 18 § tredje stycket gäller även samordningsnummer.

Prop. 1997/98:9

26 §

Den som flyttat in från utlandet skall *göra anmälan om* inflyttningen till en skattemyndighet eller en allmän försäkringskassa. Detsamma gäller den som är registrerad som obefintlig och skall folkbokföras.

Den som flyttat in från utlandet skall *anmäla* inflyttningen till en skattemyndighet eller en allmän försäkringskassa. Detsamma gäller den som är registrerad som obefintlig och skall folkbokföras.

Anmälan skall även göras när ett barn skall folkbokföras här i landet enligt 3 § andra stycket.

31§²

Om det kan antas att en person är skyldig att göra anmälan enligt denna lag, får skattemyndigheten förelägga honom att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av hans folkbokföring. I föreläggandet skall anges vilka uppgifter som skall lämnas.

Om det kan antas att en person är skyldig att göra anmälan enligt denna lag, får skattemyndigheten förelägga honom att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av hans folkbokföring. *Skattemyndigheten får även i annat fall förelägga en person att lämna uppgifter som behövs för kontroll av bosättningen enligt denna lag.* I föreläggandet skall anges vilka uppgifter som skall lämnas.

Skattemyndigheten får förelägga en person att lämna uppgift om lägenhetsbeteckning, även om skyldighet att göra anmälan enligt första stycket inte föreligger.

Om ett barns vårdnadshavare inte anmält barnets förnamn inom föreskriven tid enligt 30 § namnlagen (1982:670), får skattemyndigheten förelägga barnets vårdnadshavare att inom viss tid fullgöra denna skyldighet.

34 §³

Skattemyndigheten beslutar i ärende enligt denna lag efter anmälan eller ansökan eller annars när det finns skäl till det.

Rör ärendet folkbokföring på fastighet eller i församling beslutar skattemyndigheten i det län där fastigheten eller församlingen är belägen.

Om ärendet *gäller* folkbokföring på fastighet eller i församling beslutar skattemyndigheten i det län där fastigheten eller församlingen är belägen.

Personnummer enligt 18 § första stycket andra meningen fastställs av den skattemyndighet som bestäms av

Samordningsnummer enligt 18 a § tilldelas av den skattemyndighet som bestäms av regeringen

Nuvarande lydelse

regeringen eller den myndighet som regeringen förordnar.

Föreslagen lydelse

eller den myndighet som regeringen förordnar.

Prop. 1997/98:9

I övriga ärenden beslutar den skattemyndighet inom vars verksamhetsområde en person är eller senast har varit folkbokförd eller, i fråga om ärende enligt 1 § andra stycket, den skattemyndighet som enligt särskilda bestämmelser skall underrättas om händelsen.

38 §⁴

En skattemyndighets beslut överklagas hos länsrätten. Beslut om fastställande av födelsenummer och kontrollsiffra i personnummer överklagas dock hos Riksskatteverket.

Skattemyndighetens beslut enligt denna lag överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut om fastställande av födelsenummer och kontrollsiffra i personnummer samt beslut om tilldelning av samordningsnummer överklagas dock hos Riksskatteverket.

Ett beslut om någons folkbokföring enligt 3-16 och 20-22 §§ får överklagas av den person vars folkbokföring det gäller, av en kommun som berörs av beslutet och av Riksskatteverket. Ett överklagande av en kommun eller Riksskatteverket skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från det att beslutet meddelades.

Ett beslut i en annan fråga än som avses i andra stycket får överklagas utan begränsning till viss tid.

39 §

Riksskatteverkets beslut om personnummer får inte överklagas.

Riksskatteverkets beslut om personnummer och samordningsnummer får inte överklagas.

Föreläggande vid vite får inte överklagas.

Vitesföreläggande enligt 37 § får inte överklagas.

40 §

Skattemyndighetens beslut får överklagas av den person vars folkbokföring beslutet gäller och, med undantag av beslut enligt 18 och 18 a §§, av Riksskatteverket. Ett beslut om en persons bosättning får

även överklagas av en kommun som berörs av beslutet.

Ett överklagande av enskild om folkbokföring enligt 3–17 och 20–22 §§ skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från den dag den klagande fick del av beslutet. Beslut i annan fråga får överklagas av enskild utan begränsning till viss tid.

Ett överklagande av Riksskatteverket eller en kommun skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

41 §

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

42 §

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 18 a § den 1 januari 2000 och i övrigt den 1 januari 1998.

2. Äldre föreskrifter i 18 § om tilldelning av personnummer för personer som inte är folkbokförda får tillämpas intill utgången av år 1999.

3. Bestämmelserna i 38-42 §§ tillämpas första gången i de fall där det första beslutet i ärendet fattats efter ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1995:1538.

² Senaste lydelse 1995:1538.

³ Senaste lydelse 1994:1975.

⁴ Senaste lydelse 1994:768.

2.3 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 16 § föräldrabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

16 §

Anmälan enligt 4 § andra stycket om gemensam vårdnad för föräldrar som inte är gifta med varandra prövas av skattemyndigheten i det län där barnet är folkbokfört. Anmälan skall göras skriftligen av båda föräldrarna.

Anmälan enligt 4 § andra stycket 2 görs hos valfri skattemyndighet eller allmän försäkringskassa.

Beslut av skattemyndigheten överklagas hos *länsrätten*.

Beslut av skattemyndigheten får överklagas hos *allmän förvaltningsdomstol*.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

2.4 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 och 15 §§ sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 9 §²

Sekretess gäller i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänförs till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilda personliga förhållanden, dels för uppgift som hänförs till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

Sekretess gäller på samma område i annat fall än som avses i första och andra styckena för uppgift om enskilda identitet, adress och andra liknande uppgifter om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller inom utbildningsväsendet i övrigt för uppgift som hänförs till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Dessutom gäller inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, svenskundervisningen för invandrare (sfi) och folkhögskolan sekretess i annan elevvårdande verksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i specialpedagogisk stödverksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Statens skolverk i verksamhet som avser tillsyn över utbildning vid skolor med enskild huvudman (fristående skolor) för uppgift som härrör från skolans elevvårdande verksamhet och som gäller enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Samma sekretess gäller i nämnda tillsynsverksamhet för uppgift som hänför sig till en fråga om tillrättaförande av elev eller skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen enligt detta stycke gäller dock inte Statens skolverks beslut i ett ärende.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

15 §³

Sekretess gäller

1. i verksamhet som avser folkbokföringen eller annan liknande registrering av befolkningen och, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan verksamhet som avser registrering av betydande del av befolkningen,

2. i ärende om medlemskap i Svenska kyrkan,

3. i verksamhet som avser förande av eller uttag ur sjömansregistret,

för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Har en uppgift, för vilken sekretess gäller enligt första stycket 1, lämnats till en kommunal myndighet enligt särskild uppgiftsskyldighet om skolpliktiga barn, gäller sekretessen också hos myndigheten. Sekretess gäller dock inte om uppgiften tas upp i beslut hos myndigheten.

Sekretess gäller i ärende om fingerade personuppgifter för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller i ärende om fingerade personuppgifter för uppgift om enskilda personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Om en uppgift för vilken sådan sekretess gäller har lämnats till en annan myndighet, gäller sekretessen också där.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

Prop. 1997/98:9

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1996:155.

³ Senaste lydelse 1996:155.

2.5 Förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 37 § namnlagen (1982:670) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Beslut av skattemyndigheten får överklagas till länsrätten.

Föreslagen lydelse

37 §¹

Beslut av skattemyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Senaste lydelse 1991:493.

2.6 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 3 och 3 a §§ hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Även i övrigt skall landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen. Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting, i den mån inte annat följer av 17 §. Vad här sagts utgör inte hinder för annan att bedriva hälso- och sjukvård.

Varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. *Detsamma gäller dem som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas inom landstinget.* Även i övrigt skall landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen. Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting, i den mån inte annat följer av 17 §. Vad här sagts utgör inte hinder för annan att bedriva hälso- och sjukvård.

Landstingets ansvar omfattar dock inte sådan hälso- och sjukvård som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt 18 § första och tredje styckena.

Ett landsting får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som landstinget ansvarar för enligt denna lag. En uppgift som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

3 a §²

Landstinget skall erbjuda dem som är bosatta inom landstinget,

Landstinget skall erbjuda dem som är bosatta inom landstinget *eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där,*

1. habilitering och rehabilitering,
2. hjälpmedel för funktionshindrade, och
3. tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade.

Landstingets ansvar omfattar dock inte habilitering, rehabilitering och hjälpmedel som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt 18 a §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9

Landstingets ansvar innebär inte någon inskränkning i de skyldigheter som arbetsgivare eller andra kan ha enligt annan lag.

Habilitering eller rehabilitering samt tillhandahållande av hjälpmedel skall planeras i samverkan med den enskilde. Av planen skall planerade och beslutade insatser framgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

¹ Senaste lydelse 1992:1382.

² Senaste lydelse 1993:391.

2.7 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 2 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

2 §¹

Skattemyndighetens beslut i fråga om hindersprövning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Detsamma gäller beslut av präster inom Svenska kyrkan om förrättande av vigsel.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförrinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Senaste lydelse 1995:1681.

2.8 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125) Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 5 § tandvårdslagen (1985:125) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Varje landsting skall erbjuda en god tandvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Även i övrigt skall landstinget verka för en god tandhälsa hos befolkningen. Tandvård som landstinget självt bedriver benämns i denna lag folktandvård.

Föreslagen lydelse

5 §¹

Varje landsting skall erbjuda en god tandvård åt dem som är bosatta inom landstinget. *Detsamma gäller dem som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas inom landstinget.* Även i övrigt skall landstinget verka för en god tandhälsa hos befolkningen. Tandvård som landstinget självt bedriver benämns i denna lag folktandvård.

Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting.

Ett landsting får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som landstinget och dess folktandvård ansvarar för enligt denna lag. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

¹ Senaste lydelse 1992:1383.

2.9 Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)

Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § begravningslagen (1990:1144) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

7 §¹

Länsstyrelsens beslut i ett överklagat ärende får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Detsamma gäller länsstyrelsens beslut

- i ärende som avses i 5 kap. 4 §,
- om förfarande med aska enligt 5 kap. 5 § andra stycket,
- om flyttning av gravsatt stoft eller aska enligt 6 kap. 2 § andra stycket, och
- om överflyttning eller upphörande av gravrätt enligt 7 kap. 34 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Om överklagandet i länsrätten eller kammarrätten innebär prövning av ett beslut som skattemyndigheten har meddelat, får Riksskatteverket från skattemyndigheten ta över uppgiften att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för i sådant mål det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförrinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Senaste lydelse 1995:1718.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen om folkbokföringsregister (1990:1536)

Prop. 1997/98:9

Härigenom föreskrivs att 5, 7 och 12 §§ lagen om folkbokföringsregister (1990:1536) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Skattemyndigheten i länet är registeransvarig för uppgifter i det centrala referensregistret som avser en person som är eller senast har varit folkbokförd inom myndighetens verksamhetsområde eller som av myndigheten *tilldelats personnummer utan att vara folkbokförd i Sverige.*

Skattemyndigheten i länet är registeransvarig för uppgifter i det centrala referensregistret som avser en person som är eller senast har varit folkbokförd inom myndighetens verksamhetsområde eller som av myndigheten *har tilldelats ett samordningsnummer enligt 18 a § folkbokföringslagen (1991:481).*

7 §

Det centrala referensregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *eller som annars tilldelats personnummer. För en sådan person får anges personnummer och grunden för personnummertilldelningen samt de uppgifter som senast registrerats enligt 6 § första stycket 2 och 11 med upplysning om det lokala register från vilket uppgifterna har hämtats.*

Det centrala referensregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *och om personer som har tilldelats ett samordningsnummer enligt 18 a § folkbokföringslagen (1991:481).*

För en person som är eller har varit folkbokförd får anges personnummer, samordningsnummer om sådant har tilldelats, och de uppgifter som senast registrerats enligt 6 § första stycket 2 och 11 med upplysning om det lokala register från vilket uppgifterna har hämtats.

För en person som har tilldelats ett samordningsnummer får anges numret och grunden för nummer-tilldelning samt uppgift om

- 1. namn,*
- 2. kön,*
- 3. födelsetid,*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9

4. födelseort,
5. medborgarskap.

För en person som har tilldelats ett samordningsnummer får vidare anges de handlingar som har legat till grund för identifiering. Om det råder osäkerhet om personens identitet eller om uppgift som har lämnats om honom skall det anges.

12 §

I ett lokalt folkbokföringsregister får som sökbegrepp användas uppgifter som avses i 6 § första stycket 1–4, 7 och 8 med undantag för uppgift om adoption.

I det centrala referensregistret får som sökbegrepp användas *uppgifter som avses i 6 § första stycket 1, 2 och 11.*

I det centrala referensregistret får som sökbegrepp användas *uppgift om personnummer, samordningsnummer, födelseid, namn och avregistrering.*

Som sökbegrepp i ett register enligt denna lag får också, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, användas uppgifter som avses i 8 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.
 2. 5 och 7 §§ i deras lydelse före ikraftträdandet gäller dock fortfarande i fråga om personnummer som har tilldelats en person utan samband med folkbokföring.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister

Prop. 1997/98:9

Häri genom föreskrivs att 4, 7 och 8 §§ lagen (1995:743) om aviseringsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Aviseringsregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *eller* som *annars tilldelats personnummer*. För en sådan person får de uppgifter anges som registrerats enligt lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister och som avser

Aviseringsregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *och om personer som har tilldelats ett samordningsnummer enligt 18 a § folkbokföringslagen (1991:481)*.

För en person *som är eller har varit folkbokförd* får de uppgifter anges som registrerats enligt lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister och som avser

1. personnummer *och samordningsnummer*,

1. personnummer,
2. namn,
3. adress,
4. folkbokföringsfastighet, lägenhetsbeteckning, folkbokföringsort och folkbokföring under särskild rubrik,
5. födelsehemort och födelseort,
6. medborgarskap,
7. civilstånd,
8. make, föräldrar, barn och vårdnadshavare,
9. datum för inflyttning från utlandet,
10. avregistrering med uppgift om dödsfall, utflyttning till utlandet eller annan anledning,
11. medlemskap i icke-territoriell församling,
12. anmälan enligt 7 kap. 1 och 10 §§ vallagen (1997:157).

För en person som har tilldelats ett samordningsnummer får anges de uppgifter som har registrerats enligt 7 § tredje och fjärde styckena lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister.

7 §²

I aviseringsregistret får som sök-
begrepp användas uppgift

1. som avses i 4 § 1–4, 8 och
10–12,

2. om medborgarskap i Sverige, Danmark, Norge, Finland eller Island,
eller

3. om medborgarskap i land inom eller utom Europeiska unionen
(unionsmedborgarskap eller icke unionsmedborgarskap).

*I fråga om den som är eller har
varit folkbokförd får i aviserings-
registret som sökbegrepp användas
uppgift*

1. som avses i 4 § *andra stycket*
1–4, 8 och 10–12,

*I fråga om den som tilldelats ett
samordningsnummer får i avise-
ringsregistret som sökbegrepp an-
vändas uppgift om samordnings-
nummer, födelsetid och namn.*

Som sökbegrepp får, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av rege-
ringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, också användas
uppgift som avses i 5 §.

8 §³

Uppgift i aviseringsregistret som
avses i 4 § 1–8 och 11 skall gallras
när en ny, motsvarande uppgift
registreras eller när uppgiften inte
längre är aktuell. Uppgift som avses
i 4 § 4 och som ersatts av en ny
motsvarande uppgift får dock
bevaras i två år efter utgången av det
år ändringen registrerades. Vidare
får uppgift om rättat personnummer
bevaras under den tid som behövs
för att tillgodose ändamålet med
registret.

Uppgift i aviseringsregistret som
avses i 4 § *andra stycket* 1–8, 11
och 12 samt i 4 § tredje stycket skall
gallras när en ny, motsvarande upp-
gift registreras eller när uppgiften
inte längre är aktuell. Uppgift som
avses i 4 § 4 och som ersatts av en
ny motsvarande uppgift får dock
bevaras i två år efter utgången av det
år ändringen registrerades. Vidare
får uppgift om rättat personnummer
bevaras under den tid som behövs
för att tillgodose ändamålet med
registret.

Uppgift om datum för inflyttning från utlandet skall gallras fyra år efter
utgången av det år då uppgiften registrerades.

*Har en person avregistrerats från
folkbokföringen, skall uppgift som
avses i 4 § 4-9 och 11 gallras vid
avregistreringen och övriga upp-
gifter tio år efter utgången av det år
personen avregistrerades.*

*Om en person har avregistrerats
från folkbokföringen, skall uppgift
som avses i 4 § *andra stycket* 4-9
och 11 gallras vid avregistreringen
och övriga uppgifter tio år efter*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9

utgången av det år personen av-
registrerades.

Regeringen får föreskriva undantag från bestämmelsen om gallring i tredje stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000. Äldre föreskrifter gäller dock fortfarande i fråga om uppgifter om personer som har tilldelats personnummer utan samband med folkbokföring.

¹ Senaste lydelse 1997:169.

² Senaste lydelse 1997:169.

³ Senaste lydelse 1996:1234.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9

3 Ärendet och dess beredning

Prop. 1997/98:9

Folkbokföringslagen (1991:481), som ersatte folkbokföringslagen (1967:198), trädde i kraft den 1 juli 1991. I den nya folkbokföringslagen har det införts bestämmelser om särskild folkbokföring av förföljda personer, s.k. kvarskrivning. Samtidigt med folkbokföringslagen trädde lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter i kraft. Lagen innebär att en person som är folkbokförd i landet under vissa förutsättningar får använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter). Regeringen beslutade den 9 december 1993 att ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utvärdera lagen. Rikspolisstyrelsen har i rapporten Utvärdering av lagen om fingerade personuppgifter (RPS Rapport 1995:3) redovisat resultatet av denna utvärdering. Rikspolisstyrelsen pekade bl.a. på att det fanns skäl att se över lagen.

Regeringen beslutade den 29 juni 1995 att en särskild utredare skulle tillkallas med uppgift att se över lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter. Utredaren fick också i uppdrag att se över vissa frågor med anknytning till folkbokföringslagen. Utredningen överlämnade i april 1996 betänkandet Några folkbokföringsfrågor (SOU 1996:68). Utredningens sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Utredningens förslag till lagtext finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi96/2700). Regeringen tar nu upp förslagen till behandling.

Regeringen behandlar i detta sammanhang även skrivelser från Riksskatteverket angående kontroll av bosättning i landet för personer med utländsk födelseort samt om personnummer inför 2000-talet. Skrivelserna har remissbehandlats. Justitiekanslern, Datainspektionen, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Stockholms län, Domstolsverket, Centrala studiestödsnämnden, Rikspolisstyrelsen, Riksförsäkringsverket, Invandrarverket, Statistiska centralbyrån, Riksrevisionsverket, Statskontoret, Statens person- och adressregisternämnd, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet har yttrat sig. En remissammanställning finns i tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi96/3804, Fi97/215 och Fi97/217).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 19 juni 1997 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*.

Regeringen har i propositionens lagförslag följt Lagrådets förslag. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4 Skyddet inom folkbokföringen mot personförföljelse

Prop. 1997/98:9

4.1 Allmänna utgångspunkter

Uppgifter om enskilda personers namn, personnummer, adress, civilstånd och andra familjeförhållanden används i dagsläget hos ett stort antal myndigheter som ett led i myndigheternas verksamhet. Den grundläggande insamlingen och registreringen av de personuppgifter som används i samhället sker till stor del inom folkbokföringen hos skattemyndigheterna. Därifrån förs sedan uppgifterna vidare på olika sätt. Uppgifterna som registreras i folkbokföringen är som huvudregel offentliga. I vissa fall kan det dock vålla olägenhet för en person att uppgifter om henne eller honom sprids. Med hjälp av t.ex. en adressuppgift från ett folkbokföringsregister kan en förföljare spåra upp en viss person för att hota eller utöva våld mot henne eller honom. Även andra uppgifter som registreras inom folkbokföringen kan användas som ett led i förföljelse. För att uppgifterna i folkbokföringen inte skall kunna missbrukas för att söka rätt på en person i syfte att förfölja denne har under senare år vissa åtgärder genomförts till skydd för förföljda personer.

I första hand är det sekretessreglerna som skall skydda mot förföljelse som sker med hjälp av personuppgifter hos myndigheter. Om det kan antas att utlämnande av uppgifter rörande en viss person innebär men för personen, exempelvis risk för förföljelse, kan skattemyndigheten i folkbokföringsregistret lägga in en markering för särskild sekretessprövning, s.k. sekretessmarkering. Sekretessmarkeringen innebär att särskild försiktighet bör iakttas vid bedömningen av om uppgifter om personen i fråga bör lämnas ut, eftersom de kan vara sekretessbelagda med stöd av 7 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100). Är sekretessmarkering inte en tillräcklig åtgärd för att skydda personen kan skattemyndigheten, om personen byter bostadsort, besluta att hon eller han fortfarande skall vara folkbokförd på den tidigare orten, s.k. kvarskrivning. Kvarskrivning innebär att den förföljdes verkliga bostadsort hemlighålls. Det är i princip endast en skattemyndighet som har kännedom om en kvarskrivning persons verkliga adress. Om en person riskerar att bli utsatt för särskilt allvarlig brottslighet kan han eller hon under vissa förutsättningar få medgivande att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter).

Utredningen om vissa folkbokföringsfrågor har i betänkandet Några folkbokföringsfrågor (SOU 1996:68) lagt fram förslag till hur skyddet inom folkbokföringen för förföljda personer skall förbättras. Utredningen har föreslagit vissa ändringar i förutsättningarna för kvarskrivning och fingerade personuppgifter. Dessutom har utredningen tagit upp några frågor som rör sekretess och sekretessmarkering. När det gäller valet av skyddsåtgärd vid personförföljelse föreslår utredningen att det bör ske med utgångspunkt från att den minst ingripande åtgärden först skall vidtas. Sekretessmarkering i folkbokföringsregistren är därför den första skyddsåtgärd som bör tillgripas när man kan befara att folkbokföringsuppgifter används för personförföljelse. Även skyddsåtgärder utanför folkbokföringen som t.ex. besöksförbud kan i

många fall ge tillräckligt skydd. Först om sekretessmarkering eller besöksförbud inte är en tillräcklig åtgärd skall man tillgripa kvarskrivning och i sista hand fingerade personuppgifter. Remissinstanserna har i stort varit mycket positiva till utredningens förslag.

Det är av stor vikt att den som är utsatt för eller riskerar att bli utsatt för personförföljelse kan räkna med att samhället ställer effektiva skyddsåtgärder till förfogande. De möjligheter till skydd inom folkbokföringen som finns i dag är i de allra flesta fall tillräckliga för att de utsatta personerna skall vara trygga. Kvarskrivning och fingerade personuppgifter har emellertid negativa konsekvenser som drabbar såväl den som behöver skyddas som myndigheter och andra. Arten av skyddsåtgärder måste därför anpassas till behovet i det enskilda fallet och man bör inte vidta en mer ingripande åtgärd än som i varje enskilt fall är påkallat. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att skyddsåtgärderna bör inledas med att man överväger om inte sekretessmarkering är en tillräcklig åtgärd. Först därefter bör man överväga att ta till de mer ingripande åtgärderna kvarskrivning och fingerade personuppgifter. Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter bör användas med stor restriktivitet och endast när inget annat effektivt skydd står till buds.

I det här sammanhanget bör också framhållas att personer som riskerar att utsättas för våld och annan förföljelse kan få skydd också i andra former. Polisen kan i sådana fall bl.a. tillhandahålla s.k. trygghetspaket som innehåller larmanordningar m.m., skyddshundar och i mycket allvarliga fall livvaktsskydd.

4.2 Sekretessmarkering

Regeringens bedömning: Sekretessmarkering i folkbokföringsregistren är den första skyddsåtgärd som bör tillgripas när man kan befara att folkbokföringsuppgifter kan komma till användning för personförföljelse.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar bedömningen utan erinran.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess bl.a. i verksamhet som avser folkbokföring eller annan liknande registrering av befolkningen. Sekretessen gäller för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretess kan gälla för en särskilt känslig uppgift om exempelvis adoption men också för en normalt harmlös uppgift om adress som kan behöva skyddas vid personförföljelse.

I vissa fall kan man på förhand misstänka att en uppgift kommer att efterfrågas för att användas på ett sätt som kan vara till men för den enskilde, t.ex. att en adressuppgift används som ett led i förföljelse. Skattemyndigheten, som ansvarar för folkbokföringsregistret, har då möjlighet att föra in

en s.k. sekretessmarkering i registret. Markeringen anger att särskild försiktighet bör iaktas vid bedömningen av om uppgifter om personen i fråga bör lämnas ut, eftersom uppgifterna kan omfattas av sekretess. Sekretessmarkering är alltså avsedd att ge myndigheten en varningssignal vid utlämnande av uppgifter som normalt sker utan särskild sekretessprövning. Markeringen anger att personen i fråga t.ex. löper risk för förföljelse. Den omständigheten har naturligtvis stor betydelse vid en prövning av om en uppgift kan lämnas ut. För att markeringen skall få avsedd effekt får den regelmässigt omfatta samtliga medlemmar i den förföljdes hushåll.

Sekretessmarkering har använts inom folkbokföringen under många år. Skatteförvaltningen har också utarbetat särskilda rutiner för systemet med sekretessmarkeringar.

Förfarandet med sekretessmarkering är inte närmare lagreglerat men motsvarar det som gäller för den hemligstämpel som enligt 15 kap. 3 § sekretesslagen kan åsättas en allmän handling. Förfarandet med sekretessmarkering har accepterats i Justitieombudsmannens praxis, se JO 1984/85 s. 282 och JO 1987/88 s. 195.

Oftast är det en enskild person som begär sekretessmarkering. Önskemålet har sin bakgrund i att personen anser sig utsatt för förföljelse. En begäran om sekretessmarkering bör vara åtföljd av någon form av utredning som styrker påståendet om förföljelse. Normalt skall de skäl som ligger till grund för införandet av sekretessmarkering vara tillräckliga för att vägra ett utlämnande med stöd av folkbokföringssekretessen när någon begär att få ut uppgifterna. Av detta följer att det bör vara fråga om ett konkret hot. Det räcker alltså inte att en person känner fruktan och anser sig förföljd. Det måste också objektivt sett föreligga en risk för förföljelse. Ett blankt påstående om förföljelse från den som begär markeringen torde knappast godtas i något fall. Om det inte finns någon dom som stöder ett påstående om förföljelse får annan utredning förebringas, t.ex. en utredning eller utlåtande från polis- eller socialmyndighet som styrker den enskildes uppgifter. Ett annat exempel är handlingar eller upplysningar från sjukvården. Uppgifter från myndigheter som bekräftar påståenden om förföljelse torde allmänt tillmätas stor betydelse. Detsamma kan gälla intyg m.m. från olika slag av ideell verksamhet som syftar till att ge hjälp åt personer som utsatts för brott eller andra särskilt utsatta.

I första hand bör det vara den som begär en sekretessmarkering som skall visa behovet av markeringen. Med hänsyn till frågans betydelse för den som begär skyddet bör emellertid skattemyndigheten hjälpa denne med att ta fram den utredning som kan behövas. Även om den enskilde inte hänvisar till polis eller socialtjänst förefaller det naturligt att skattemyndigheten undersöker med dessa vilken bakgrund påståendet om förföljelse kan ha.

Inom skattemyndigheten är det endast chefen på det aktuella skattekontoret som har behörighet att ta del av uppgifter om en person som fått markering. För annan personal ger ADB-systemets bildskärmsterminaler inte någon information om en sekretessmarkerad person utan personalen hänvisas till kontorschefen. Om personen flyttar och folkbokförs inom ett nytt skattekontors verksamhetsområde överförs markeringen till ett nytt lokalt folkbokföringsregister tillsammans med övriga uppgifter om personen. Ett

beslut om sekretessmarkering är oftast tidsbegränsat och gäller inte för längre tid än två år. En sekretessmarkering överförs till andra myndigheter som får del av folkbokföringsuppgifter.

År 1988 hade 1 600 personer sekretessmarkering inom folkbokföringen. Sedan dess har antalet markeringar ökat. I slutet av år 1993 hade cirka 4 700 personer sekretessmarkering. I slutet av år 1994 rörde det sig om 5 500 personer och ett år senare var det 6 000 personer som hade tilldelats sekretessmarkering av skattemyndigheterna.

Folkbokföringssekretessen kan sägas vara det första steget på den trappa av skyddsåtgärder med anknytning till folkbokföringen som fortsätter med kvarskrivning och slutar med fingerade personuppgifter. I nästan alla fall av befarad förföljelse torde sekretessmarkering medföra ett fullgott skydd. Det innebär också att mer ingripande åtgärder som kvarskrivning och fingerade personuppgifter inte behöver tillgripas. Regeringen anser därför att sekretessmarkering bör vara den första skyddsåtgärd som tillgrips när man kan befara att folkbokföringsuppgifter kan komma till användning för personförföljelse.

Riksskatteverket har i sitt remissyttrande tagit upp behovet av en lagreglering av formerna för registrering av sekretessmarkeringen. Riksskatteverket anser att en enskild som inte beviljats sekretessmarkering bör ha en möjlighet att få frågan överprövad. Om en sådan möjlighet infördes skulle det vidare kunna bidra till en enhetlig tillämpning. Regeringen anser att det finns skäl som talar för att lagreglera en möjlighet att markera att en person är förföljd i folkbokföringsregistren. Frågan är emellertid komplicerad och behöver övervägas ytterligare. Frågan ligger inom ramen för Brottsofferutredningens (Ju 1995:07) arbete.

En annan fråga i detta sammanhang är andra myndigheters användning av sekretessmarkeringen. Sekretessen hindrar inte att en adressuppgift sprids till ett stort antal myndigheter. Även om uppgiften omfattas av sekretess hos skattemyndigheten och hos flera andra myndigheter medför den omfattande spridningen av adressuppgiften vissa risker för "läckage". Hos någon myndighet kanske markeringen inte uppmärksammas eftersom myndigheten har bristfälliga rutiner för hantering av markerade uppgifter. Hos en annan myndighet kan adressuppgiften komma att utlämnas på grund av att en ovan tjänsteman inte känner till markeringens innebörd.

Regeringen vill framhålla att ett fungerande sekretessskydd förutsätter att myndigheterna kan hantera sekretessmarkeringen på rätt sätt. Skattemyndigheterna lägger ned ett betydande arbete på att utreda ärenden om sekretessmarkering. Markeringen innebär att det finns en dokumenterad förföljelse risk. Den mottagande myndigheten har att självständigt avgöra om sekretess föreligger för uppgifterna och kan därmed komma fram till att de skall lämnas ut. Det skydd som sekretessmarkeringen skall utgöra får emellertid inte gå till spillo genom dåliga rutiner eller bristande kunskap hos myndigheter som får del av markeringen.

Nivån på folkbokföringssekretessen

En fråga som behandlats av utredningen och av några remissinstanser är om det finns något skäl att skärpa det allmänna sekretesskyddet för uppgifter om namn, personnummer, adress eller andra grundläggande förhållanden som registreras inom folkbokföringen. Utredningen har funnit att det med hänsyn till myndigheters och andras behov av uppgifter från folkbokföringen inte finns skäl att ändra sekretessen för uppgifterna inom folkbokföringen. Riksåklagaren anser dock att utrymmet för sekretess för hotade personers adressuppgifter bör utvidgas. Intresset av att kunna erbjuda hotade personer skydd väger enligt Riksåklagaren tyngre än myndigheters och andras önskemål om att lätt kunna ta del av vissa uppgifter. Övriga remissinstanser som yttrat sig i frågan anser dock att nivån på sekretessen inte bör ändras.

Folkbokföringsuppgifter överförs i stor utsträckning från skattemyndigheterna till andra myndigheter men också till banker, försäkringsbolag och andra företag. Användningen av folkbokföringsuppgifter i samhället har också kommit att bli avgörande för att den enskilde på ett enkelt sätt skall kunna utöva sina rättigheter, bl.a. komma i åtnjutande av ekonomiska förmåner av olika slag. Särskilt betydelsefullt är det att myndigheter och företag kan få tillgång till aktuella och korrekta adressuppgifter. Om folkbokföringssekretessen skulle förändras på ett påtagligt sätt, exempelvis genom att ett s.k. omvänt skaderekvisit införs och presumptionen ändras från offentlighet till hemlighållande, skulle den omfattande överföringen av folkbokföringsuppgifter från skattemyndigheterna till andra myndigheter, företag och enskilda inte kunna fortgå. Myndigheternas och företagens verksamhet skulle därmed försvåras och enskilda skulle försäkras olägenheter och riskera rättsförkluster. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att det inte finns skäl att skärpa sekretessen för folkbokföringsuppgifterna.

4.3 Sekretess för elevadresser m.m.

Regeringens förslag: Sekretesslagen skall kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt att vid befarad personförföljelse öka skyddet för uppgifter som rör enskildas personliga förhållanden, t.ex. elevadresser, främst i grundskolan och gymnasieskolan. Sekretessskyddet skall motsvara det som gäller för adresser m.m. inom folkbokföringen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot förslaget. *Riksskatteverket* ifrågasätter om inte sekretess bör införas även för adresser i register över studerande vid högskolor. *Centrala Studiestödsnämnden* anser att det bör övervägas om den föreslagna sekretessen även skall gälla studerande i kommunal och statlig vuxenutbildning. *Socialstyrelsen* anser att det också skall vara möjligt att sekretessmarkera adressuppgifter till barn som bereds vård med stöd av lagen om vård av unga och där vistelseadressen enligt beslut är hemlig i förhållande till föräldrarna.

Skälen för regeringens förslag: På skolområdet råder en hög grad av offentlighet. Sekretess kan gälla endast i vissa speciella situationer, i första hand i fråga om uppgifter som har lämnats till psykologer och kuratorer samt inom den elevvårdande verksamheten i övrigt. Nyligen har det också genom en ändring i 7 kap. 15 § sekretesslagen införts en möjlighet att sekretessbelägga uppgifter om skolpliktiga barn om uppgifterna har överlämnats från folkbokföringen till en kommunal myndighet. Lagändringen innebär att en uppgift om skolpliktiga barn som lämnas från folkbokföringen till en kommunal myndighet, t.ex. en skolstyrelse, och för vilken uppgift sekretess gäller inom folkbokföringen, omfattas av sekretess även hos den mottagande myndigheten. Utredningen har dock pekat på att det alltså finns svagheter i sekretessskyddet på skolområdet. Utredningen har bl.a. framhållit kvarskrivna personers situation och förordat ett allmänt skydd för främst elevadresser i grund- och gymnasieskolan.

Vid kvarskrivning lagras inte uppgiften om den kvarskrivne personens adress i folkbokföringsregistren och överförs inte heller från folkbokföringen till olika myndigheter. I princip är det endast den skattemyndighet som beslutat om kvarskrivning som skall känna till var personen bor och vistas. För att en kvarskrivna person skall registreras för skolgång där hon eller han vistas måste vederbörande själv kontakta den kommunala skolmyndigheten. Det innebär att skolmyndigheten får tillgång till den känsliga uppgiften om personens verkliga adress.

Den nämnda ändringen i sekretesslagen skyddar inte uppgifter om kvarskrivna personer, eftersom det vid kvarskrivning är personerna själva som lämnar adressuppgifterna till skolan. Inte i något fall kan adressuppgifter m.m. som den enskilde själv lämnar till skolstyrelsen eller skolan skyddas av sekretess. När det gäller skolområdet går det inte att upprätthålla principen om att det endast är skattemyndigheten som skall känna till den verkliga adressen. Det är ju av olika skäl naturligt att skolledning och lärare känner till var en elev är bosatt.

Fortfarande är alltså situationen den att skyddet för bl.a. elevadresser inom grundskolan inte är tillräckligt. När det gäller elever i gymnasieskolan saknas helt det sekretessskydd för adresser och andra uppgifter som följer av 7 kap. 15 § sekretesslagen. Både elevens och vårdnadshavarens adress är därmed normalt offentliga. Enligt regeringens mening finns det inget som tyder på att behovet att skydda grundskolebarns adresser är så mycket större än skyddsbehovet för adresser i gymnasieskolan. Med hänsyn till det stora behov som finns att skydda adresser för personer som riskerar personförföljelse måste den ordning som råder på skolområdet anses otillfredsställande. I dagsläget har drygt 6 000 personer skyddad adress inom folkbokföringen. Av dessa är en stor andel barn i skolåldern. Normalt är det inte barnet utan dess vårdnadshavare som riskerar personförföljelse. Uppgifter om barnet är sekretessbelagda för att inte vårdnadshavaren skall kunna spåras genom barnet. Genom att sekretess gäller motverkas en sådan spårning inom folkbokföringen men den kan alltså ske genom uppgifter som finns inom skolorna.

Det är naturligt att skolledning och lärare måste känna till var en elev är bosatt. Det gäller både när eleven första gången registreras för skolgång och

i det dagliga skolarbetet. Bl.a. är det nödvändigt att elevens vårdnadshavare kan nås i olika situationer. Uppgifter om elevernas namn, adresser och telefonnummer, ibland också personnummer, är normalt mycket spridda inom skolan. Uppgifterna är också lätt tillgängliga för utomstående, t.ex. genom olika skolkataloger och klasslistor som tilldelas eleverna. Det är lätt att inse att denna öppenhet inte gagnar den elev som behöver skydda sin eller vårdnadshavarens adress vid befarad personförföljelse.

Den enskildes behov av skydd måste enligt regeringens mening i det här sammanhanget väga tyngre än de praktiska bekymmer för skolpersonal och andra som en utvidgad sekretess skulle kunna medföra. Regeringen föreslår därför att en ändring görs i sekretesslagen så att det blir möjligt att främst i grund- och gymnasieskolan generellt hemlighålla adresser och andra uppgifter som kan användas som ett led i personförföljelse. Skyddet inom skolan när det gäller adresser och andra uppgifter som kan användas för förföljelse skall i första hand inriktas på personer som på förhand kan sägas ha behov av skydd. Skyddsbehovet kommer oftast att synliggöras genom en sekretessmarkering från folkbokföringen.

Sekretessmarkeringar för grundskolebarn kan föras över från folkbokföringen till en skolstyrelse. Skolstyrelsen får därigenom på ett enkelt sätt kännedom om vilka personer som behöver skyddas särskilt. När elevuppgifter sedan förs vidare från skolstyrelsen till olika grundskolor kan sekretessmarkeringen följa med. Den mottagande skolan får därmed kännedom om att uppgifter om en viss person är känsliga. Särskilda rutiner får införas så att uppgifterna om en person som behöver skyddas är tillgängliga endast för exempelvis skolans rektor och elevens klassföreståndare. Dessa personer får hantera de aktuella uppgifterna med försiktighet och på ett sådant sätt att de inte sprids. I den mån en grundskola har datoriserade elevregister bör skyddade uppgifter inte förekomma där. När fråga om utlämnande av en sekretessmarkerad uppgift aktualiseras får den hanteras inom skolan på samma sätt som hos andra myndigheter. Om utlämnande övervägs finns det skäl att kontrollera med skattemyndigheten om skälet till sekretessmarkeringen.

Som tidigare nämnts lämnar kvarskrivna personer själva uppgifter till skolstyrelsen eller skolan. Det torde även förekomma att elever eller vårdnadshavare i andra sammanhang själva lämnar t.ex. en adressuppgift till skolstyrelsen eller grundskolan. För att skyddet i dessa fall skall bli effektivt är det nödvändigt att uppgifterna hanteras på samma sätt som i fråga om personer som har erhållit sekretessmarkering inom folkbokföringen. Det kan ske genom att skolstyrelsen och skolan för dessa uppgifter använder liknande rutiner som för skyddade uppgifter från folkbokföringen.

Uppgifter om gymnasieelever lämnas inte över från folkbokföringen till skolområdet. Skolan får därmed inte automatiskt kännedom om vilka elever i gymnasieskolan som har sekretessmarkering. Den upplysningen måste eleven eller dennes vårdnadshavare lämna. Det kan ske genom att en kopia på skattemyndighetens besked om sekretessmarkering ges in till skolan. Skolstyrelsen och gymnasieskolan får hantera uppgifter om gymnasieelever med sekretessmarkering på liknande sätt som uppgifter om grundskoleelever som har sådan markering.

En annan fråga i detta sammanhang är adressekretess m.m. för högskoleområdet och den kommunala och statliga vuxenutbildningen. Riksskatteverket och CSN anser att en utökad sekretess på skolområdet även bör omfatta dessa områden. Det förekommer säkerligen att högskoleelever har sekretessmarkering inom folkbokföringen. Antagligen är det dock mindre vanligt att markeringen har sin grund i att elevens föräldrar riskerar förföljelse. Därmed är situationen inte likartad den som motiverar sekretess för adressuppgifter m.m. inom grund- och gymnasieskolan. Adressuppgifter lämnas inte heller över från folkbokföringen till högskolan. En vuxen elev torde kunna avstå från att lämna sin adress till skolan utan att detta innebär några nackdelar för henne eller honom. Eleven kan exempelvis till skolan lämna uppgift om en särskild postadress i stället för den riktiga adressen.

Regeringen föreslår därför att det i sekretesslagen införs en bestämmelse som gör det möjligt att skydda elevadresser m.m. i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan och specialsolan. Sekretessen skall gälla både i skolan och hos den kommunala myndighet som ansvarar för skolan.

Sekretessen bör ha samma nivå som inom folkbokföringen. I första hand är det uppgifter om var eleven bor och vistas som kan vara känsliga. Även uppgifter om elevens klass och skola kan dock behöva skyddas så att inte eleven eller någon närstående till denne den vägen kan spåras av en förföljare. Skyddsområdet bör med hänsyn härtill gälla den enskildes personliga förhållanden. Därmed kan också uppgift om vårdnadshavare och annan närstående skyddas.

Den lagreglering som regeringen föreslår tas lämpligen in i 7 kap. 9 § sekretesslagen, som reglerar sekretessen för skol- och utbildningsområdet.

4.4 Kvarskrivning

Prop. 1997/98:9

4.4.1 Nuvarande ordning

Reglerna om kvarskrivning återfinns i två paragrafer i folkbokföringslagen. De trädde i kraft den 1 juli 1991 i samband med att den nya folkbokföringslagen började gälla. Enligt 16 § får en person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för en allvarlig eller upprepad brottslighet, förföljelser eller trakasserier på annat sätt, om han har flyttat eller avser att flytta, efter ansökan medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten i högst tre år (kvarskrivning). När det inte längre finns skäl för kvarskrivning skall den upphöra. Kvarskrivning får även medges den utsatte personens medflyttande familj. Kvarskrivning beslutas av skattemyndigheten. För utredning av frågor om kvarskrivning får skattemyndigheten enligt 17 § anlita biträde av polismyndighet.

Skyddet vid kvarskrivning är inriktat på att hemlighålla den förföljdes bostadsort och verkliga adress då skydd med stöd av sekretessreglerna bedöms otillräckligt. Kvarskrivning skall främst skydda mot sådan personförföljelse som grundas på att en person spåras med hjälp av uppgift om adress m.m. som finns hos folkbokföringen.

En kvarskriven person har normalt bytt bostadsort men är inte folkbokförd på vistelseorten. I stället är personen folkbokförd – kvarskriven – där hon eller han tidigare var bosatt. Personens verkliga adress registreras inte inom folkbokföringen och sprids inte heller till andra myndigheter. Den kvarskrivne är i folkbokföringen registrerad endast med adress hos den skattemyndighet som har beslutat om kvarskrivningen. Det är också denna adress som automatiskt överförs från folkbokföringen till myndigheter och företag m.m. Post som sänds till den kvarskrivne med ledning av adressen som folkbokföringen tillhandahåller hamnar alltså hos skattemyndigheten. Myndigheten har kännedom om personens verkliga adress och vidareänder posten till den kvarskrivne. Skattemyndigheten förvarar uppgiften om den kvarskrivnes adress på ett betryggande sätt. Uppgiften om den verkliga adressen kan komma att lämnas ut endast i sällsynta undantagsfall.

Skattemyndigheterna har inte fått kännedom om att någon person som har kvarskrivits har utsatts för förföljelse efter kvarskrivningen. Det är i dag ungefär 150 personer som medgivits kvarskrivning.

Det föreligger inte några domstolsavgöranden beträffande kvarskrivning. Det torde i första hand bero på att de ansökningar som har gjorts om kvarskrivning också har bifallits av skattemyndigheterna.

Hot m.m. som kan grunda kvarskrivning

Det måste föreligga någon form av hotsituation för att en person skall få kvarskrivas. Bestämmelserna om kvarskrivning är sparsamt kommenterade i motiven till folkbokföringslagen. När det gäller situationer som kan föranleda kvarskrivning anges endast att kvarskrivning bör kunna medges både i de fall hotet kommer från en känd person, exempelvis en tidigare familjemedlem - eller någon som den hotade vittnat mot i en rättegång, och i sådana fall då

hotet kommer från oidentifierade personer, exempelvis en terroristorganisation eller ett brottssyndikat. Även parter i rättegång, målsägande och rättspersonal bör kunna bli kvarskrivna. Däremot bör det förhållandet att en person utsatts för uppmärksamhet i massmedia inte i och för sig utgöra skäl till kvarskrivning (prop. 1990/91:153 s. 116).

Förutsättningarna för kvarskrivning skall motsvara grunderna för besöksförbud. Vad som sägs i förarbetena till lagen om besöksförbud har alltså stort intresse även beträffande kvarskrivning. Det gäller då särskilt de omständigheter i form av brott m.m. som kan föranleda att kvarskrivning kommer till användning.

I propositionen med förslag till lag om besöksförbud (prop. 1987/88:137) knöts brottsrisken i första hand till arten av de tidigare brott som en förföljare i många fall har gjort sig skyldig till. De begångna brott som tillmäts särskild vikt är i första hand brott mot den förföljdes liv, frihet eller hälsa. Inte bara sådana brott utan även andra brott som kan användas i trakasserande syfte kan dock läggas till grund för besöksförbud.

Frågan om riskbedömningen har behandlats utförligt i förarbetena till lagen om besöksförbud. En grundläggande förutsättning är att det rör sig om en konkret risk för brott, förföljelse eller trakasserier med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. Vid bedömningen av om det föreligger risk för brott, förföljelse eller trakasserier skall särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot den andra personens liv, frihet eller hälsa. Det innebär att det i första hand är sådana brott som misshandel, olaga hot och liknande som skall tas med i bedömningen. Även andra brott av motsvarande slag kan dock komma in i bilden, t.ex. sexuella övergrepp och rån. Likaså bör det vara möjligt att ta hänsyn till andra typer av brott som kan vara av betydelse för att i det enskilda fallet bedöma om det föreligger risk för förföljelse (prop. 1987/88:137 s. 19 och 41).

Något som är av särskild vikt vid riskbedömningen är karaktären på tidigare brott, om det rör sig om enstaka eller flera gärningar och om brott har begåtts vid ett eller flera tillfällen. Vid upprepad brottslighet behöver det inte röra sig om samma slags gärning; det torde t.ex. inte vara ovanligt att en person ena gången gör sig skyldig till misshandel och hemfridsbrott och nästa gång till olaga hot. Även en enstaka misshandel eller sexuellt övergrepp bör givetvis kunna vägas in vid bedömningen av om risk för trakasserier föreligger.

Effekter av kvarskrivning

Kvarskrivning medför vissa problem för den som har medgivits sådan. Olägenheterna ligger främst på två plan. För det första kan det förhållandet att den som kvarskrivits inte är folkbokförd där hon eller han faktiskt är bosatt medföra problem när det gäller personens grundläggande rättigheter och skyldigheter i samhället. För det andra kan det i vissa fall vara ofrånkomligt att någon enstaka myndighet utanför folkbokföringen får kännedom om den kvarskrivnes verkliga adress. Beroende på omständigheterna kan det få till följd att uppgiften får ytterligare spridning och slutligen nå en förföljare.

Kvarskrivningen påverkar den enskilde på olika sätt. En kvarskrivnen person är inte röstberättigad i den kommun, eller församling om det gäller kyrkliga val, där han eller hon är bosatt. Den kvarskrivne skall i stället utöva sin rösträtt där hon eller han är folkbokförd. Även valbarheten är till viss del knuten till folkbokföringen. När det gäller beskattningen kommer personen i fråga att vara bosatt i en kommun men skattskyldig i en annan kommun, eftersom en person är skattskyldig i den kommun där hon eller han är folkbokförd. Att en kvarskrivnen person blir röstberättigad och skattskyldig i en annan kommun än där hon eller han är bosatt är naturligtvis en nackdel men kan inte anses alltför besvärande, varken för den enskilde eller för det allmänna.

En kvarskrivnen person kan behöva anlita socialtjänsten exempelvis för att få barnomsorg. Även inom socialtjänstområdet har den kvarskrivne naturligtvis intresse av att hemlighålla sin verkliga adress i största möjliga utsträckning. Det kan emellertid knappast undvikas att en kvarskrivnen person lämnar uppgift om sin verkliga adress till socialnämnden och till närmast berört daghem eller förskola. Inom socialtjänstens olika verksamhetsområden råder dock enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) en stark sekretess som skall skydda även sådana grundläggande uppgifter som adress m.m.

Socialförsäkringen innefattar flera olika typer av ekonomisk ersättning. Förmånerna utgår som allmän försäkringsersättning men också som renodlade bidrag. Till förmånerna hör bl.a. sjukpenning, pension och barnbidrag. Kvarskrivning påverkar inte den grundläggande rätten till socialförsäkringsförmåner. En kvarskrivning får dock vissa konsekvenser för den enskilde i det här sammanhanget. Så gott som samtliga socialförsäkringsförmåner administreras av de allmänna försäkringskassorna. En enskild persons olika förmåner handläggs av den kassa inom vars verksamhetsområde personen i fråga är folkbokförd. Det betyder att en kvarskrivnen person som behöver kontakta försäkringskassan i första hand skall vända sig till kassan på kvarskrivningsorten. Självfallet kan detta vara besvärligt för en kvarskrivnen person som vistas i en helt annan del av landet. En kassa har emellertid rätt att uppdraga åt en annan kassa att handlägga ett visst ärende. Ett sådant uppdrag underlättar betydligt för den enskilde och bör regelmässigt ges när det gäller kvarskrivna personer.

Uppgiften om en kvarskrivnen persons verkliga adress bör kunna undvaras i så gott som alla typer av ärenden som handläggs av en försäkringskassa. Skulle adressen behövas exempelvis i ett ärende om bostadsbidrag bör dock den kvarskrivne kunna uppge sin faktiska bostadsadress utan risk. Uppgiften omfattas nämligen av det generella sekretesskydd som enligt 7 kap. 7 § sekretesslagen gäller för bl.a. kassornas verksamhet. Det är dock en fördel om adressuppgiften inte behövs lämnas till kassan. Om kassan får del av adressuppgiften måste den skyddas särskilt. Den bör exempelvis inte föras in i något ADB-register.

Rätten till hälso- och sjukvård regleras i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Enligt 3 § nämnda lag skall varje landsting erbjuda hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. En person anses bosatt i det landsting i vilket hon eller han är folkbokförd. Den som utan att vara bosatt i ett landsting ändå vistas där har dock rätt till akut hälso- och sjukvård hos

landstinget. En kvarskrivne person har således inte rätt till fullständig hälso- och sjukvård i det landsting som vederbörande vistas i. För annat än akut vård måste den kvarskrivne i dagsläget vända sig till det landsting inom vars område hon eller han är folkbokförd. Det är ett förhållande som uppenbarligen är till nackdel för den kvarskrivne. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 4.4.4.

En kvarskrivne som stäms inför domstol skall i första hand svara där hon eller han är folkbokförd. Det är en ordning som kan vara förenad med olägenheter för den kvarskrivne exempelvis genom att hon eller han måste anlita ombud på annan ort än vistelseorten. Att rättegången hålls utanför den kvarskrivnes vistelseort bör å andra sidan allmänt minska risken för att hennes eller hans verkliga adress blir känd. Den kvarskrivne behöver under inga förhållanden avslöja sin verkliga adress för att rätt forum skall kunna bestämmas. Regeringen behandlar frågan närmare i avsnitt 4.6.

En särskild situation föreligger om en kvarskrivne person har anställning hos en myndighet. I allmänhet bör den kvarskrivne vara försiktig med att lämna uppgift om sin verkliga adress till arbetsgivaren. Denne behöver inte heller känna till uppgiften för att fullgöra sin uppgiftsskyldighet gentemot det allmänna. Oftast har inte heller arbetsgivaren för internt bruk behov att veta var en kvarskrivne person är bosatt. Det bör vara tillräckligt att han har kännedom om postadressen hos skattemyndigheten eller någon annan postadress som den kvarskrivne använder.

Det finns naturligtvis ytterligare områden inom den offentliga sektorn som kan ha betydelse för en person som har kvarskrivits enligt folkbokföringslagen. En kvarskrivne person kan ha anledning att lämna uppgifter om sig själv till exempelvis arbets- och bostadsförmedling, studiestödsnämnd, länsstyrelse och invandrarmyndighet. I dessa sammanhang har det dock inte någon betydelse att den kvarskrivne vistas på annan ort än folkbokföringsorten.

4.4.2 Grunderna för kvarskrivning

Regeringens förslag: De grundläggande förutsättningarna – risk för brott, förföljelser eller trakasserier – för kvarskrivning samordnas med rekvisiten för besöksförbud.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. *Svea hovrätt* anser dock att rekvisiten för kvarskrivning och besöksförbud måste samordnas bättre för att den föreslagna trappstegsmodellen, som innebär att sekretessmarkering och besöksförbud först skall övervägas, skall kunna fungera. *JO* ifrågasätter om den föreslagna lydelsen av 16 § folkbokföringslagen inte kan komma att få mer än en redaktionell betydelse.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 16 § folkbokföringslagen får kvarskrivning medges om en person av särskilda skäl kan antas bli utsatt för

allvarlig eller upprepad brottslighet, förföljelser eller trakasserier på annat sätt. Som framgått har det varit lagstiftarens mening att ledning skall sökas i förarbetena till lagen om besöksförbud när det gäller att bedöma vilken förföljelse som kan föranleda kvarskrivning. Enligt 1 § lagen (1988:688) om besöksförbud får besöksförbud meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilket förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avser skydda.

Kvarskrivningsbestämmelsen tycks ställa något större krav på brottslighetens svårhetsgrad än bestämmelsen om besöksförbud. När det gäller kvarskrivning talar lagen om "allvarlig eller upprepad brottslighet". Bestämmelsen om besöksförbud, som är något annorlunda uppbyggd, anger i stället att det skall föreligga risk för att någon "kommer att begå brott". Med hänsyn till den uttryckliga hänvisningen till lagstiftningen om besöksförbud som på den här punkten gjordes när bestämmelsen om kvarskrivning infördes verkar det dock inte som om någon större skillnad är avsedd. Eftersom även "förföljelser och trakasserier" kan grunda kvarskrivning har inte heller brottslighetens svårhetsgrad så stor betydelse vid kvarskrivning. Kravet på att brottsligheten skall vara allvarlig eller upprepad bör därför enligt regeringens mening tas bort.

Till skillnad från bestämmelsen om besöksförbud anger inte kvarskrivningsbestämmelsen att det skall vara fråga om att "allvarligt" trakassera en person. Utredningen har ansett att det inte finns skäl att föreslå någon skärpning när det gäller arten av förföljelse eller trakasserier på annat sätt som kan grunda kvarskrivning. Avsikten är ju att kvarskrivning skall kunna komma till användning även vid sådan förföljelse som inte är direkt brottslig. Svea hovrätt anser dock att rekvisiten för kvarskrivning och besöksförbud bör samordnas även i denna del.

I praktiken kommer kvarskrivning att medges endast vid ganska avancerade fall av förföljelse. Skälet till det är att kvarskrivning inte skall ske om sekretessmarkering eller besöksförbud framstår som tillräckliga skyddsåtgärder. Ett krav på allvarliga trakasserier för att medge kvarskrivning torde därför inte innebära någon större skillnad mot i dag. Regeringen anser därför, i likhet med Svea hovrätt, att även bestämmelsen om kvarskrivning bör uppställa ett krav på allvarliga trakasserier och på så sätt samordnas med vad som gäller enligt lagen om besöksförbud.

Kvarskrivning förutsätter att det föreligger en konkret risk för förföljelse. Detta har i lagen uttryckts så att en person "av särskilda skäl kan antas bli utsatt för" brott eller trakasserier av annat slag. När det gäller riskbedömningen anser utredningen att det bör vara tillräckligt att en person kan antas bli utsatt för brott m.m. Utredningen har därför föreslagit att kravet på att särskilda skäl skall tas bort. Detta innebär dock som bl.a. Svea hovrätt framhåller att det krav på risk som ställs upp i lagen om besöksförbud blir högre än för kvarskrivning. Det kan alltså medföra att kvarskrivning men inte besöksförbud kan beviljas. Med hänsyn till den koppling som finns mellan bestämmelserna anser regeringen att någon ändring inte skall göras när det gäller kravet på vilken risk som skall finnas.

När det gäller fingerade personuppgifter har Högsta domstolen i rättsfallet NJA 1994 s. 497 I slagit fast att hotbilden skall bedömas objektivt. Med hänsyn till det nära sambandet mellan kvarskrivning och fingerade personuppgifter är det naturligt att se saken på motsvarande sätt beträffande kvarskrivning. Kvarskrivning bör således förutsätta att det föreligger ett objektivt konstaterbart hot mot den för vilken åtgärden aktualiserats (eller en familjemedlem till denne). Det räcker således inte att personen anser sig hotad eller förföljd.

Ofta torde kvarskrivning aktualiseras sedan en person har dömts för någon form av brott. Har vederbörande gjort sig skyldig till brott mot den som begär kvarskrivning och fortsätter att besvara målsäganden, talar starka skäl för kvarskrivning. Om det är en mycket allvarlig eller omfattande brottslighet som har riktats mot den som begär kvarskrivning bör begäran bifallas. I enlighet med vad som sagts rörande besöksförbud bör även brott som riktats mot annan person kunna beaktas när det gäller att konstatera om förutsättningar för kvarskrivning föreligger. En sådan situation kräver dock en mer nyanserad bedömning än om brottet har riktats mot den som begär kvarskrivning.

När det inte har förekommit några tidigare brott kan riskbedömningen förefalla svårare. Om det emellertid har klarlagts att förföljelse eller trakasserier som inte utgör brott har ägt rum får risken för ytterligare angrepp prövas på motsvarande sätt som om det gällt risk för fortsatt brottslighet.

Det kan förekomma att en person anser sig berättigad till kvarskrivning trots att personen inte har utsatts för någon form av trakasserier. Något krav på att trakasserier skall ha ägt rum har heller inte uppställts. Det måste emellertid ha förekommit något som gör att en person "av särskilda skäl kan antas bli utsatt för" brott eller allvarliga trakasserier av något slag. Exempelvis kan det ju vara så att en person planerat eller förberett brottsliga gärningar eller trakasserier som inte kommit till utförande. Förutsättningarna för kvarskrivning kan också vara uppfyllda om det visar sig att en person till tredje man har uttalat allvarligt menade hotelser mot exempelvis en tidigare maka.

Kvarskrivning kan också komma i fråga för en person som har vittnat i en rättegång eller medverkat i en polisutredning. Det kan inte heller uteslutas att kvarskrivning blir aktuell för en person som här i landet av särskilda skäl riskerar förföljelse av etniska eller religiösa orsaker.

Regeringens förslag föranleder ändringar i 16 § folkbokföringslagen.

4.4.3 Kvarskrivning och andra skyddsåtgärder

Regeringens förslag: Kvarskrivning skall inte medges om behovet av skydd kan tillgodoses genom besöksförbud eller på annat sätt.

Utredningens förslag överensstämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. *Riksåklagaren* avstyrker dock förslaget om att införa ett krav på att först pröva frågan om besöksförbud eftersom det innebär en onödig formalisering. *Statskontoret* och *Statens person- och adressregisternämnd (SPAR)* ifrågasätter om sekretessmarkering är det mest effektiva skyddet för den enskilde.

Skälen för regeringens förslag: För den enskilde innebär kvarskrivning en rad olägenheter som kan vara svåra att överblicka för henne eller honom. Detta talar för att kvarskrivning inte bör medges om personen i fråga kan få tillräckligt skydd på annat sätt. De åtgärder som närmast kan komma i fråga är besöksförbud och sekretessmarkering. Också andra former av skydd som polisen kan tillhandahålla, såsom t.ex. trygghetspaket och skyddshundar bör beaktas. I den proposition som låg till grund för införandet av reglerna om kvarskrivning framhölls att kvarskrivning bör medges endast då omständigheterna pekar på att besöksförbud inte ger den förföljde ett tillräckligt skydd (prop. 1990/91:153 s. 137). Någon bestämmelse om detta togs emellertid inte in i folkbokföringslagen.

Både kvarskrivning och besöksförbud syftar till att skydda personer som riskerar förföljelse. Med hänsyn till de likheter som föreligger bland annat när det gäller förutsättningarna för åtgärdernas användning, kan båda åtgärderna komma att övervägas då en person utsätts för förföljelse. Besöksförbud riktar sig emellertid direkt mot en utpekad förföljare. För den som skall skyddas genom förbudet har åtgärden alltså inte några negativa effekter. Framst därför är det enligt regeringens mening angeläget att frågan om huruvida besöksförbud, eventuellt i kombination med andra åtgärder, är en tillräcklig åtgärd övervägs innan den mer ingripande åtgärden kvarskrivning beslutas. Regeringen anser därför att det i 16 § folkbokföringslagen uttryckligen bör anges att kvarskrivning inte bör medges om behovet av skydd kan tillgodoses genom besöksförbud. Detta innebär dock inte något krav på att frågan om besöksförbud skall ha prövats innan kvarskrivning medges.

Bedömningen av om besöksförbud kan anses tillräckligt kräver i de flesta fall en ingående prövning i kvarskrivningsärendet. Besöksförbud innebär förbud för en viss bestämd person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person. Besöksförbud kan således meddelas endast om förföljaren är känd. Därav följer att ett förbud kan vara uteslutet därför att förföljaren i kvarskrivningsärendet inte går att identifiera. Även i andra fall kan prövningen i kvarskrivningsärendet ge vid handen att ett besöksförbud inte räcker som skydd. Om förbud har meddelats och förföljaren överträder förbudet torde det ofta vara klart att besöksförbud inte är tillräckligt för att skydda den förföljde. Självfallet krävs det inte att besöksförbud har prövats och visat sig otillräckligt. I vissa fall går det att förutse att förföljaren säkerligen inte kommer att efterkomma ett besöksförbud. Det kan bero på att vederbörande är psykiskt störd, styrs av ett mycket starkt hämndbegär eller av något annat skäl är särskilt fixerad till den som behöver skydd.

Eftersom kvarskrivning inte skall tas till om besöksförbud kan anses vara en tillräcklig skyddsåtgärd bör skattemyndigheten regelmässigt efterhöra med åklagar- eller polismyndighet om myndigheten har några upplysningar i ärendet. Allmänt kan också sägas att polisens bedömning av den hotsituation som en enskild åberopar alltid torde vara av värde för skattemyndigheten. Skattemyndigheten bör således genomgående inhämta yttrande från polismyndigheten innan kvarskrivning beslutas. Det är en ordning som också överensstämmer med de rekommendationer som Riksskatteverket har utfärdat.

Utredningen har föreslagit att det i lagtexten tas in en bestämmelse om att kvarskrivning inte får medges om åtgärden med hänsyn till personens förhållanden eller andra omständigheter inte kan antas utgöra en effektiv skyddsåtgärd. Detta mot bakgrund av att kvarskrivning kan bli effektiv endast om den enskilde är beredd att ändra sin livsföring. Enligt regeringens mening bör givetvis ingen skyddsåtgärd tillgripas om den inte kan antas få effekt. Någon särskild reglering av detta kan dock inte anses nödvändig.

Sekretess

Bedöms besöksförbud vara en otillräcklig åtgärd innebär det inte automatiskt att kvarskrivning skall medges. Innan kvarskrivning medges bör skattemyndigheten alltid utreda om skyddsbehovet i stället kan tillgodoses genom sekretess. Eftersom kvarskrivning som tidigare nämnts är förenad med vissa olägenheter för den som medges åtgärden är det angeläget att kvarskrivning tillgrips endast när det är nödvändigt. Kvarskrivning bör alltså ske endast om det står klart att folkbokföringssekretessen inte skyddar i tillräcklig omfattning.

Det som kan föranleda att sekretessen bedöms vara ett otillräckligt skydd mot förföljelse kan t.ex. vara speciella omständigheter i det enskilda fallet. Exempelvis kan sedvanlig sekretess vara otillräcklig om förföljaren är beredd att med olika medel försöka få ut en adressuppgift hos myndigheter som har tillgång till uppgiften. Därvid måste beaktas hans möjligheter och förmåga att ta del av uppgifter trots sekretessmarkering. Visar det sig att en förföljare på något verksamt sätt har försökt att ta reda på en adressuppgift som behöver skyddas kan det tala för att kvarskrivning behöver tillgripas.

Inom folkbokföringsystemet kan både bostadsadress och särskild postadress registreras. Möjligheten att låta registrera en särskild postadress kan innebära vissa fördelar för den som riskerar förföljelse. Den verkliga postadressen kan således ersättas med en "c/o-adress" eller en "box-adress". En sådan särskild postadress får genomslag hos bl.a. samtliga myndigheter och enskilda som regelbundet aktualiserar egna register med uppgifter från folkbokföringen. Det är ju också postadressen som många användare av folkbokföringsuppgifter efterfrågar. En särskild postadress kombinerad med sekretessmarkering utgör ett bra skydd mot förföljelse. Vissa myndigheter utanför folkbokföringen registrerar emellertid också den s.k. folkbokföringsadressen som utvisar på vilken fastighet personen i fråga är bosatt. I sådana fall är det sekretessen och sekretessmarkeringen som utgör skyddet.

En annan fråga i detta sammanhang är den möjlighet att kombinera kvarskrivning med sekretessmarkering som ibland används av skattemyndigheten. När det sker har det antagligen bedömts otillräckligt att skydda endast uppgiften om den förföljde personens adress. Även andra uppgifter än hennes eller hans adress kan ju användas för att spåra personen i fråga. Särskilt beträffande myndigheter utanför folkbokföringen har det stor betydelse att de båda skyddsåtgärderna kombineras. Om sekretessmarkering inte föreligger får myndigheterna inte den varning som markeringen innebär. Det kan medföra att exempelvis en försäkringskassa kan komma att lämna ut uppgift om den kvarskrivne personens arbetsgivare. Ytterligare uppgifter kan på liknande sätt användas för att lokalisera en kvarskriven person. Behovet av att kombinera kvarskrivning med sekretess har också påtalats av utredningen och flera remissinstanser. Regeringen anser därför att det finns skäl som talar för att kvarskrivning mer eller mindre regelmässigt kombineras med sekretessmarkering. Därmed stärks skyddet för den enskilde.

4.4.4 Rätten till sjukvård och tandvård

Regeringens förslag: Kvarskrivna personer skall vara berättigade till fullständig sjukvård och tandvård enligt tandvårdslagen (1985:125) där de vistas.

Utredningen har föreslagit att kvarskrivna personer skall vara berättigade till fullständig sjukvård där de vistas.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. *Kammarrätten i Göteborg* ifrågasätter dock om den föreslagna ändringen i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) verkligen behövs. *Socialstyrelsen* anser att även tandvårdslagen bör ändras.

Skälen för regeringens förslag: Rätten till allmän hälso- och sjukvård regleras i hälso- och sjukvårdslagen. Enligt 3 § denna lag skall varje landsting erbjuda hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. En person anses som regel bosatt i det landsting i vilket hon eller han är folkbokförd. Den som utan att vara bosatt i ett landsting ändå vistas där har dock rätt till akut hälso- och sjukvård hos landstinget (4 § samma lag).

Kammarrätten i Göteborg har anfört att något krav på att en person skall vara folkbokförd inom landstinget inte går att utläsa av förarbetena till lagen. Det är tillräckligt att personen enligt folkbokföringens regler kan anses bosatt inom landstinget.

Kravet på att en person skall vara bosatt inom landstinget har i praktiken tillämpats så att personen också skall vara folkbokförd där. Även om det kan finnas grund för olika tolkningar kan den kvarskrivne alltså få svårt att hävda sin rätt. En kvarskriven person kan således inte räkna med att få fullständig hälso- och sjukvård i det landsting som vederbörande vistas i om hon eller han är folkbokförd i ett annat landsting. För annat än akut vård måste den kvarskrivne i dagsläget vända sig till det landsting inom vars område hon

eller han är folkbokförd. Det är ett förhållande som uppenbarligen är till nackdel för den kvarskrivne.

En kvarskrivne person lever ofta i en svår situation till följd av det hot som vederbörande är utsatt för. Det är nödvändigt att allt görs för att den kvarskrivne inte skall lida men av kvarskrivningen. Rätten till hälso- och sjukvård är en grundläggande rättighet i samhället. Det är enligt regeringens mening inte acceptabelt att en kvarskrivne person i vissa fall måste lämna sin vistelseort för att söka vård på den ort där hon eller han är folkbokförd. Regeringen föreslår därför att kvarskrivna personer får en uttrycklig rätt till hälso- och sjukvård i det landsting som de vistas i. Denna rätt bör läggas fast genom en särskild bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen. Den lagen kommer därmed att få en liknande särreglering för kvarskrivna som skollagen nu har.

En annan fråga i detta sammanhang är rätten till tandvård. Enligt tandvårdslagen (1985:125) följer landstingets skyldighet att erbjuda tandvård samma principer om bosättning som i hälso- och sjukvårdslagen. I likhet med Socialstyrelsen anser regeringen att kvarskrivna skall ha rätt även till tandvård på den ort där de faktiskt visats.

Om den kvarskrivne uppger sin verkliga adress hos hälso- och sjukvården omfattas uppgiften av det starka sekretesskydd som i övrigt gäller för området (7 kap. 1 § sekretesslagen). Vad som sagts nu gäller även för den allmänna tandvården.

När den kvarskrivne vill utnyttja sin rätt till fullständig sjukvård i vistelselandstinget kan han eller hon behöva hjälp för att komma till sin rätt. Den enskilde kan även behöva hjälp vid kontakten med andra myndigheter. Skattemyndigheten som är den myndighet som känner till den enskilde bör kunna hjälpa den enskilde vid kontakter med andra myndigheter om det behövs. Samtidigt måste även andra myndigheter vara beredda att bistå den enskilde. I många fall har den kvarskrivne sedan tidigare kontakt med socialtjänsten. Det är då naturligt att hjälpen lämnas den vägen. Socialtjänsten torde allmänt sett ha goda förutsättningar att hjälpa den kvarskrivne.

4.4.5 Beslutande myndighet

Regeringens bedömning: Beslut om kvarskrivning bör även fortsättningsvis fattas av skattemyndigheten.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. *Svea hovrätt* anser att man bör undersöka om

det inte är möjligt att samordna beslutsfunktionerna inom området för personskydd på ett avsvårt bättre sätt än enligt förslaget. Ärendena bör lämpligen handläggas inom rättsväsendet. Detta torde dock enligt hovrätten kräva ytterligare övertaganden.

Skälen för regeringens bedömning: Kvarskrivning beslutas av skattemyndigheten. Då bestämmelsen om kvarskrivning infördes uttalades att de bedömningar av hotsituationer m.m. som aktualiserades när en person ville kvarskrivas i viss mån var främmande för skattemyndigheterna (prop. 1990/91:153 s. 117). Bedömningarna i kvarskrivningsärendena ansågs dock ha avsevärda likheter med den avvägning som måste göras vid prövning enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen vid utlämnande av exempelvis adressuppgifter. Vad som anfördes om bedömningar av hotsituationer m.m. gäller fortfarande. Svea hovrätt anser att de riskbedömningar som skattemyndigheterna skall göra i kvarskrivningsärendena framstår som i hög grad artfrämmande för dessa myndigheter.

Visst kan det sägas att bedömningar av hotsituationer är främmande för skattemyndigheterna. Samtidigt har skattemyndigheterna sedan länge haft att göra sådana bedömningar i ärenden om sekretessmarkering. Enligt regeringens mening är det dock inte prövningen av om en hotsituation uppfyller lagens krav som innebär störst svårigheter. Vid handläggningen av kvarskrivningsärenden torde problemen i första hand gälla frågan om varför sekretess inte är en tillräcklig skyddsåtgärd. Prövningen av den frågan kan inte sägas ligga närmare till hands för någon annan myndighet än skattemyndigheten. Detsamma gäller bedömningen av konsekvenserna av kvarskrivning. Frågor om fingerade personuppgifter prövas visserligen av domstol. Skälet till det torde dock i första hand vara att fingerade personuppgifter berör tredje mans rätt på ett helt annat sätt än vad som är fallet med kvarskrivning. Enligt regeringens mening finns det i dag inte skäl att föreslå att beslut om kvarskrivning flyttas från skattemyndigheterna.

Det är en annan sak att avsaknaden av domstolsavgöranden kan sägas innebära svårigheter vid bedömningen av kvarskrivningsfrågor. För att få vägledande avgöranden till stånd bör Riksskatteverket noggrant följa skattemyndigheternas prövning av kvarskrivningsärenden.

4.5 Fingerade personuppgifter

Prop. 1997/98:9

4.5.1 Bakgrund

Bestämmelser om fingerade personuppgifter infördes den 1 juli 1991 och regleras i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter. Enligt 1 § lagen om fingerade personuppgifter får en person som är folkbokförd i landet medges att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter) om det finns en uppenbar risk att personen kan bli utsatt för särskilt allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet. Det krävs också att personen inte kan ges tillräckligt skydd på annat sätt.

När ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har givits registreras den som fått medgivandet med bl.a. fingerat personnummer och namn i folkbokföringen. Därifrån förs de fingerade uppgifterna vidare till bl.a. olika myndigheter på samma sätt som andra folkbokföringsuppgifter. Personen i fråga använder så gott som undantagslöst de fingerade uppgifterna. Den "gamla identiteten" är avregistrerad inom folkbokföringen. Det framgår att avregistreringen har sin grund i att den enskilde använder fingerade personuppgifter. Den som fått fingerade personuppgifter är folkbokförd under de nya uppgifterna på den ort där hon eller han är bosatt. Genom att personen använder fingerade personuppgifter om sig själv kan vederbörande sägas ge sken av att vara en annan person än den hon eller han verkligen är.

Fingerade personuppgifter har samma syfte som kvarskrivning. Åtgärden skall skydda mot att en viss person utsätts för förföljelse av en eller flera andra personer. Förföljaren är ofta känd när fråga om byte aktualiseras men åtgärden kan användas även när denne inte går att närmare identifiera. Mera avgränsat kan syftet med fingerade personuppgifter sägas vara att hindra att en förföljare, med hjälp av allmänna handlingar hos en myndighet, får kännedom om var den person som behöver skyddas bor eller vistas.

En omständighet av särskild betydelse i sammanhanget är den omfattande användningen av personnummer som förekommer i samhället. För en säker identifiering av registrerade personer och för en effektiv samkörning av uppgifter mellan olika myndigheter och register har det bedömts nödvändigt att personnumret kommer till användning. Personnumret är ett nyckelbegrepp när det gäller att hos myndigheter söka information om personer och är ett så kallat sökbegrepp i alla ADB-register. Den som känner till en persons personnummer kan alltså få reda på exempelvis vederbörandes adress medan enbart en namnuppgift ofta inte är tillräcklig för detta. Ändring av personnummer är därför en viktig faktor när det gäller fingerade personuppgifter.

Företsättningar för fingerade personuppgifter

Fingerade personuppgifter kan, enligt 1 § lagen om fingerade personuppgifter, bli aktuella endast för den som riskerar att bli utsatt för särskilt allvarlig brottslighet. Lagen anger att det måste röra sig om brott som

riktar sig mot personens liv, hälsa eller frihet. I första hand avses brottslighet som är direkt livshotande eller som syftar till svår kroppsskada eller grov frihetskränkning och som regleras i 3, 4 och 6 kap. brottsbalken (prop. 1990/91:153 s. 143). Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 1994 s. 497 II slagit fast att fara för bortförande av barn skall anses utgöra en sådan risk som avses i lagen om fingerade personuppgifter.

Det är emellertid inte alla former av brott mot en persons liv, frihet eller hälsa som i dagsläget utgör grund för att få fingerade personuppgifter. Endast brott med höga straffvärden skall kunna grunda rätt att använda fingerade personuppgifter.

Vidare skall det finnas en "uppenbar risk" för särskilt allvarlig brottslighet för att fingerade personuppgifter skall kunna medges. Enbart brottsrisk räcker emellertid inte. Det krävs också att personen i fråga inte kan ges tillräckligt skydd på annat sätt. För att fingerade personuppgifter skall få medges måste det vara klarlagt att kvarskrivning inte räcker för att skydda personen i fråga (prop. 1990/91:153 s. 144).

Fingerade personuppgifter medges endast för bestämd tid. Den längsta tid som lagen tillåter är fem år. Lagen utesluter dock inte att fingerade personuppgifter kan medges för mer än en period.

Fingerade personuppgifter beslutas av domstol. Stockholms tingsrätt är första instans i alla ärenden om fingerade personuppgifter. Tingsrättens avgörande kan överklagas till Svea hovrätt och Högsta domstolen enligt allmänna regler. Ansökan till tingsrätten om fingerade personuppgifter görs i första hand av Rikspolisstyrelsen efter framställning från den som önskar fingerade personuppgifter. Rikspolisstyrelsen har rätt att avslå en framställning om styrelsen bedömer att den enskilde inte har någon utsikt att erhålla fingerade personuppgifter. Om det sker har den enskilde rätt att själv ansöka hos tingsrätten.

Fingerade personuppgifter medför inte någon rättslig förändring av personens namn eller andra förhållanden. Den skyddade får rätt att dölja de verkliga uppgifterna men rättsligt är hon eller han samma person som tidigare. Personen i fråga torde inte ha någon skyldighet att använda de fingerade uppgifterna utan kan i vissa sammanhang också nyttja sitt verkliga namn och personnummer m.m. Det har inte någon privaträttslig betydelse om personen ingår avtal eller andra rättshandlingar med användande av verkliga eller fingerade uppgifter. Hela tiden är det samma rättssubjekt som kan göras ansvarigt. Motsvarande gäller i fråga om offentlighetsrättsliga förpliktelser.

Komplikationer vid fingerade personuppgifter

Ett tillstånd att använda fingerade personuppgifter är för den enskilde och hans eller hennes närmaste en utomordentligt ingripande åtgärd såväl på det personliga planet som i kontakter med myndigheter och andra. Verkningarna är i långt högre grad än vid kvarskrivning såvår att överblicka för den som berörs. Det dagliga livet kompliceras eftersom den berörde och hans eller hennes familj inte bara måste ändra namn. För att användningen av fingerade personuppgifter skall bli en effektiv åtgärd måste den enskilde också byta bostad och arbete samt allmänt ändra sin livsföring. Fingerade

personuppgifter medför vidare en hel del negativa konsekvenser också för myndigheter och andra.

Svårigheterna som drabbar både den enskilde och tredje man har nästan alltid samma grundorsak. När medgivande har lämnats till att använda fingerade personuppgifter registreras omedelbart sådana uppgifter inom folkbokföringen för personen i fråga. Som nämnts förs uppgifterna i likhet med andra folkbokföringsuppgifter vidare i första hand till olika myndigheter men också till företag m.fl. Inte på något sätt framgår det hos uppgiftsmottagarna att personen egentligen har annat namn och personnummer m.m. Det är detta förhållande – som också är själva syftet med åtgärden – som ställer till svårigheter för den enskilde, myndigheter och andra.

Särskilt när det gäller försäkrings- och bidragsförmåner som administreras av försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket drabbas den enskilde av -problem. När det gäller pensions- och sjukförsäkringsfrågor föreligger det ett stort behov av att berörd myndighet kan knyta samman verklig och fingerad identitet. När pension i någon form aktualiseras måste exempelvis pensionspoäng intjänade i verklig och fingerad identitet kunna kopplas samman. Den enskilde kan annars gå miste om betydande belopp.

Myndigheter som administrerar socialförsäkringen kan inte med ledning av tillgängliga uppgifter göra en sådan sammankoppling. Detta drabbar den enskilde i hög grad. Det är därför som kassorna i dagsläget från Rikspolisstyrelsen och den enskilde får viss information om de fingerade personuppgifterna.

I fråga om bostadsbidrag och barnbidrag föreligger inte några större svårigheter. Dessa bidrag torde kunna utgå utan problem även till den som har medgivits fingerade personuppgifter. Problemen verkar däremot vara betydligt större när det gäller underhållsstöd som utbetalas till en förföljd person för barn som förföljaren är underhållsskyldig mot. Riksförsäkringsverket har bedömt att risken är stor för att den fingerade identiteten röjs i ärenden om underhållsstöd. Underhållsstödet utbetalas därför till den berättigade med användning av den verkliga identiteten. Det belyser att den som fått medgivande att använda fingerade uppgifter kanske ändå i vissa sammanhang måste bruka sina verkliga personuppgifter, något som naturligtvis måste vara besvärande för henne eller honom.

Det kan konstateras att de negativa konsekvenserna av fingerade personuppgifter är särskilt tydliga inom socialförsäkringsområdet. De uppkommande frågorna avseende rätten till t.ex. pensions- och sjukvårdsförmåner måste emellertid hanteras med beaktande av att den enskilde har rätt att använda fingerade personuppgifter. Det är knappast acceptabelt att uppgiftsanvändningen leder till att hon eller han måste avstå från vissa bidrag eller ersättningar. Försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket måste ha ett särskilt ansvar för att det inte blir fallet.

Det finns inte någon laglig möjlighet för den som har fått fingerade personuppgifter att undandra sig förpliktelser. Personen i fråga har inte heller rätt att vägra medverka i ett rättsligt förfarandet med hänvisning till att han eller hon fått fingerade personuppgifter. Det är inte otänkbart att personen i fråga kan bli skyldig att inställa sig personligen exempelvis inför allmän

domstol. Därvid föreligger risk för att den skyddade personens verkliga identitet avslöjas. Även om ombud eller biträde anlitas är en sådan risk inte utesluten. Regeringen återkommer till frågan om forum i rättegång i avsnitt 4.6.

Vägverket har pekat på att fingerade personuppgifter medför svårigheter vid utfärdande och innehav av körkort samt för verkets hantering av bil- och felparkeringsregister. Verket har hittills fått manuella underrättelser från Rikspolisstyrelsen om fingerade personuppgifter som har berört verkets ansvarsområden och har därigenom, bland annat i sina register, fört över uppgifter från den verkliga identiteten till den fingerade. Den ordningen har enligt verket ändå medfört komplikationer vid exempelvis förarprov och lett till att personer som har fingerade personuppgifter har nödgats avslöja sitt verkliga personnummer.

Fingerade personuppgifter får konsekvenser också för beskattningen och för kronofogdemyndigheternas handläggning av mål om betalningsföreläggande och verkställighet. Kronofogdemyndigheten kan t.ex. inte upptäcka att man har att göra med en person som även kan ha skulder i annat namn.

I ärende om svenskt medborgarskap torde det vara nödvändigt att den beslutande myndigheten har tillgång till även de verkliga uppgifterna. En utlännings som vistas i Sverige kan behöva uppehållstillstånd. Ett sådant tillstånd kan behöva ändras om tillståndsinnehavaren byter identitet.

Skulle den skyddade personen vilja ingå äktenskap uppstår särskilda svårigheter. Hindersprövning kan knappast rättsenligt göras enbart utifrån de fingerade uppgifterna.

Om en person som använder fingerade uppgifter avlider kan arvsberättigade släktingar ha svårt att bevaka sin rätt. Det beror på att folkbokföringen inte alla gånger utvisar de rätta släktskapsförhållandena för en sådan person och att detta kan vara obekant för den som skall utreda boet. Fingerade personuppgifter påverkar också möjligheten för den som bytt identitet att bevaka sin rätt när en släkting avlider. Den skyddade kan ju inte lokaliseras med hjälp av folkbokföringen.

Vissa förvärv eller innehav av egendom kräver registrering hos myndighet. Det gäller bl.a. fast egendom och fordon. Egendom som en person har förvärvat innan hon eller han medgivit fingerade personuppgifter torde vara svår att avyttra i den fingerade identiteten. En avyttring bör göras antingen före bytet eller med användande av personens verkliga uppgifter. För att minska risken för förföljelse torde det förstnämnda alternativet vara att föredra.

Viss yrkesutövning kan kräva legitimation, auktorisation eller tillstånd. En person som exempelvis har läkarlegitimation i sin verkliga identitet kan inte utan vidare använda den efter det att han eller hon fått fingerade personuppgifter. När ett byte till fingerade personuppgifter har skett bör den myndighet som har utfärdat legitimation eller tillstånd av något slag medverka till att den enskilda får en ny handling med de fingerade uppgifterna.

Slutligen kan nämnas som en komplikation vid användandet av fingerade personuppgifter svårigheten att åberopa äldre betyg och intyg av olika slag eftersom dessa är utfärdade i det verkliga namnet.

4.5.2 Fingerade personuppgifter endast då allvarligt brott befaras

Prop. 1997/98:9

Regeringens förslag: Även i fortsättningen skall ett medgivande att använda fingerade personuppgifter kunna lämnas endast om det finns risk för allvarligt brott mot den enskildes liv, hälsa eller frihet. Kraven på brottslighetens svårhetsgrad och på den risk som skall föreligga sänks dock.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. *Svea hovrätt* anser dock att riskrekvisitet bör anpassas till vad som gäller i fråga om besöksförbud. *Stockholms tingsrätt* anser att kravet på att faran skall avse särskilt allvarlig brottslighet bör kvarstå.

Skälen för regeringens förslag: Som vi tidigare varit inne på får ett medgivande att använda fingerade personuppgifter ingripande verkningar för den som berörs. Utgångspunkten är därför att denna form av skydd bör användas restriktivt och endast när andra åtgärder inte är tillräckliga. Detta framhölls också när möjligheten att få fingerade personuppgifter infördes.

Den gällande lagstiftningen bygger på att fingerade personuppgifter skall beviljas endast den som är utsatt för ett allvarligt hot. Enligt regeringens mening måste det också vara fråga om risk för svårare brott för att fingerade personuppgifter skall komma i fråga. Kravet på att brottsligheten skall vara - särskilt allvarlig kan emellertid som utredningen framhållit leda till en onödigt sträng tillämpning. Uttrycket kan uppfattas exempelvis som att en misshandel måste vara grov för att fingerade personuppgifter skall komma i fråga, dvs. att det allmänt sett krävs brott med straffvärden som inte understiger ett år. Ett sådant synsätt framstår inte som motiverat.

Restriktiviteten i fråga om medgivande att använda fingerade personuppgifter bör behållas men inte vara alltför koncentrerad till frågan om brottets straffvärde. Även gärningar som har ett straffvärde om 6-8 månader bör kunna godtas. Vid brottslighet som upprepats flera gånger kan kanske ett ytterligare något lägre straffvärde accepteras, t.ex. om brottsligheten har varit särskilt besvärande för målsäganden. Sammantaget bedömer regeringen att det finns skäl att något sänka nivån på den befarade brottsligheten. I lagtexten bör det komma till uttryck genom att kravet i 1 § lagen om fingerade personuppgifter på att brottsligheten skall vara "särskilt" allvarlig tas bort.

Risken för brott skall föreligga objektivt sett. Självfallet är det svårt att exakt fastställa vilken brottslighet som kan befaras. På motsvarande sätt som förordas i fråga om besöksförbud och kvarskrivning är det naturligt att till att börja med göra bedömningen utifrån en tidigare brottslighet som en förföljare har gjort sig skyldig till. Det är också utifrån denna brottslighet som bedömningarna om den befarade brottslighetens art och straffvärde måste göras. Om en person tidigare har dömts för ett allvarligt brott, exempelvis svår misshandel, mot den som begär fingerade personuppgifter är det en omständighet som måste tillmätas stor betydelse vid en riskbedömning. Den tidigare brottsligheten behöver inte nödvändigtvis vara riktad mot personens

liv, hälsa eller frihet. Även förmögenhetsbrott och annan typ av brottslighet som har riktats mot den som förföljs kan beaktas. Vidare är det inte uteslutet att också brottslighet som har riktats mot någon annan än den som begär fingerade personuppgifter kan tillmätas betydelse när det gäller att bedöma vilken risk som föreligger.

Det är inte tillräckligt för fingerade personuppgifter att den som begär skyddsåtgärden tidigare har utsatts för brott. Det krävs att det föreligger risk för ytterligare förföljelser i form av sådana brott som anges i lagen om fingerade personuppgifter. När frågan om fingerade personuppgifter aktualiseras har den som ansöker om att få ett medgivande oftast utsatts för sådant brott som lagen stadgar. Det bör då inte vara så svårt att bedöma om det föreligger risk för ytterligare brott mot samma person. Visar det sig att gärningsmannen fortsätter att trakassera eller söka kontakt med denne bör det oftast vara tillräckligt för att konstatera att erforderlig risk föreligger.

Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter kräver inte att den som vill använda uppgifterna har utsatts för brott, även om det torde vara den vanligaste situationen. Om en polisutredning pågår kan det ofta vara lämpligt att invänta beslut om åtal och dom i saken. Kan frågan om fingerade personuppgifter inte invänta ett avgörande får riskbedömningen göras utifrån en självständig prövning av den utredning som finns.

En särskild risk för att bli utsatt för brott kan den anses löpa som har anmält eller på annat sätt avslöjat en brottsling. Riskens storlek kan bl.a. antas hänga samman med hur allvarligt det avslöjade brottet är. Den utpekade gärningsmannens person har särskild betydelse när det gäller att bedöma risken för repressalier.

Även om det kan visas att förföljelse och trakasserier har ägt rum eller pågår kan det vara svårt att få utrett att det föreligger risk för sådant allvarligt brott som lagen kräver. Avgörande är naturligtvis vad som framkommer om förföljaren när denne är känd. Är han dömd för allvarlig brottslighet mot den som begär fingerade personuppgifter och fortsätter att söka kontakt med vederbörande utan att förhållandena mellan de båda i grunden förändrats, bör det inte vara några svårigheter att konstatera att erforderlig brottsrisk föreligger. Har den utpekade förföljaren planerat eller förberett ett allvarligt brott mot den som har begärt fingerade personuppgifter bör också kravet på brottsrisk vara uppfyllt.

I andra fall kan det vara så att förföljaren inte exakt identifieras men med hänsyn till omständigheterna står det klart att han tillhör en viss bestämd krets av personer. Så kan vara fallet om den som begär fingerade personuppgifter har vittnat eller medverkat i en polisutredning mot en kriminell gruppering av något slag och därefter utsätts för hot. Situationen kan vara likartad om en person själv tidigare har tillhört en sådan gruppering eller någon annan sammanslutning men sedermera tagit avstånd från denna och därför riskerar repressalier. I dessa fall finns det inte alltid någon tidigare dömd förföljare som utgör hotet.

I dag krävs att det skall föreligga en "uppenbar" risk för brottslighet. Enligt regeringens mening innebär det ett krav på en mycket överhängande brottsrisk. Det kan vara svårt att förebringa utredning om en så hög risk. Det gäller särskilt i de fall då den som står för hotet inte går att närmare identifie-

ra. Kravet på att brottsrisken skall vara uppenbar kan också medföra att den som begär fingerade personuppgifter kan nödgas utstå förföljelse innan ett medgivande om fingerade personuppgifter kan aktualiseras. Med hänsyn till det sagda föreslår regeringen att det inte bör föreligga något krav på att brottsrisken skall vara uppenbar. Det rekvisitet skall därför utgå ur lagtexten.

De ändringar som föreslås i fråga om förutsättningarna för att få fingerade personuppgifter innebär att något fler personer än i dag kan komma i fråga för ett medgivande. Ett medgivande att få använda fingerade personuppgifter skall dock även i fortsättningen medges endast när det inte finns någon annan möjlighet att skydda personen. Det är enligt regeringens mening väsentligt att andra mindre ingripande åtgärder tillgrips i första hand. Regeringen återkommer till detta i nästa avsnitt.

Utredningen har vidare föreslagit att det i lagtexten tas in en bestämmelse om att fingerade personuppgifter får medges endast om åtgärden med hänsyn till personens förhållanden eller andra omständigheter kan antas utgöra en effektiv skyddsåtgärd. Utredningen har därvid anfört att det kan finnas omständigheter som gör att fingerade personuppgifter inte skulle få avsedd effekt. I första hand är det fråga om förhållanden som rör den förföljdes person och exempelvis dennes ovilja att ändra sin livsföring på det radikala sätt som krävs. Enligt regeringens mening bör givetvis ingen skyddsåtgärd tillgripas om den inte kan antas få effekt. Någon särskild reglering av detta kan inte emellertid anses nödvändig.

4.5.3 Först kvarskrivning

Regeringens förslag: Fingerade personuppgifter skall inte medges om personen kan skyddas genom kvarskrivning eller på annat sätt.

I ansökan om medgivande skall Rikspolisstyrelsen ange varför det inte räcker med kvarskrivning eller annan åtgärd.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter skall lämnas endast om behovet av skydd inte kan tillgodoses på annat sätt. I första hand är det kvarskrivning som bör komma i fråga. Frågan om kvarskrivning är en tillräcklig skyddsåtgärd verkar ha kommit något i skymundan när en person har medgivits fingerade personuppgifter. Domstolarna förefaller att i stor utsträckning ha grundat sina beslut på att det förelegat risk för mycket allvarlig brottslighet. Högsta domstolen har visserligen i NJA 1994 s. 497 II anfört att vidtagna åtgärder – kvarskrivning och sekretessmarkering – inte kunde anses tillräckliga, men inte närmare motiverat denna bedömning.

I och för sig är det förståeligt att domstolarna i första hand riktar in sig på brottsrisken och endast i mindre mån beaktar om kvarskrivning är en tillräcklig skyddsåtgärd. Det är ju naturligt att en person som riskerar att bli utsatt

för ett mycket allvarligt brott erbjuds det skydd som förefaller effektivast, alltså fingerade personuppgifter.

Användningen av fingerade personuppgifter är som tidigare sagts förknippad med stora svårigheter på olika plan, inte minst personliga. Med hänsyn till problemen är det angeläget att det i varje ärende om fingerade personuppgifter noga prövas om inte den förföljde kan beredas ett fullgott skydd genom t.ex. kvarskrivning. Kvarskrivning är som tidigare nämnts en mycket effektiv skyddsåtgärd. Regeringen föreslår att det i lagen om fingerade personuppgifter särskilt anges att fingerade personuppgifter inte skall medges om skyddsbehovet kan tillgodoses genom kvarskrivning. Härigenom understryks vikten av en sådan prövning.

En avgörande fråga för tillämpningen av reglerna om fingerade personuppgifter är alltså vari de speciella omständigheter består som gör att kvarskrivning inte ger det skydd som krävs. Utredningen har pekat på några sådana situationer (SOU 1996:68 s. 142 ff.).

Kvarskrivning kan vara otillräcklig som skyddsåtgärd om det exempelvis föreligger sådana omständigheter i ärendet att den som hotar har möjlighet att, trots vidtagna åtgärder inom folkbokföringen, spåra en person med hjälp av dennes folkbokföringsuppgifter. Som exempel på en sådan situation kan anges att en förföljare kan ha möjlighet att genom hot mot eller bestickning av någon som är anställd hos en skattemyndighet få fram uppgifter om en skyddad person. Som ett annat exempel kan nämnas att den person som förföljs tillhör en så speciell personkategori, exempelvis en liten grupp offentliganställda, att det på olika sätt är möjligt att få fram vederbörandes personuppgifter med stöd av offentlighetsprincipen.

Regeringen föreslår i avsnitt 4.5.5 att det även i fortsättningen skall ankomma på Rikspolisstyrelsen att ansöka om fingerade personuppgifter. - Enligt regeringens mening skall styrelsen också ha ett särskilt ansvar att i varje ärende utreda om inte kvarskrivning räcker för att skydda den förföljde personen. I sin ansökan skall styrelsen motivera varför man anser att kvarskrivning inte räcker som skyddsåtgärd.

4.5.4 Fingerade personuppgifter under obestämd tid

Regeringens förslag: Fingerade personuppgifter skall kunna ges för obestämd tid i stället för som i dag för högst fem år.

Utredningen har bedömt att den nuvarande ordningen med tidsbestämt byte bör behållas. Om det finns behov av det anser utredningen att fingerade personuppgifter bör medges för mer än en period.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utredningens förslag utan erinran. *Riksåklagaren, Brottsoffermyndigheten* och *Kvinnojourernas riksförbund (ROKS)* anser dock att det bör införas en möjlighet till permanent medgivande att använda fingerade personuppgifter. Även *Riksförsäkringsverket* anser att en ordning med ett permanent medgivande är att föredra.

Skälen för regeringens förslag: I dagsläget kan fingerade personuppgifter medges endast för bestämd tid. Den längsta tid som är möjlig enligt lagen om fingerade personuppgifter är fem år. Fingerade personuppgifter kan dock medges för mer än en period. I de fall där fingerade personuppgifter har medgivits har giltighetstiden för användningen av uppgifterna regelmässigt bestämts till fem år. En förnyad ansökan för någon som har medgivits fingerade personuppgifter har blivit aktuell först under år 1997. Stockholms tingsrätt har i ett fall bifallit en ansökan om förlängning av medgivandet.

Utgångspunkten för nu gällande regler är att personen i fråga skall återta sin rätta identitet när det inte längre finns något hot. Enligt utredningens mening talar övervägande skäl för att behålla den nuvarande ordningen med tidsbegränsade medgivanden. Ett medgivande kan bli obehövt innan den fastställda tiden löpt ut. Exempelvis kan det inträffa att en utpekad förföljare avlider. Inte bara förföljarens död utan även utvisning eller omhändertagande av honom för lång tid kan påverka hotbilden. Utredningen pekar också på att de negativa effekterna av en återgång till den riktiga personuppgifterna kan mildras genom t.ex. namnbyte. Fingerade personuppgifter medför inte bara nackdelar för den enskilde utan också för tredje man. Det är bl.a. därför bra om behovet av skydd kontrolleras med de intervaller som följer med den nuvarande ordningen. Ett förfarande med fingerade personuppgifter på obestämd tid kan lätt leda till att ett byte kommer att gälla trots att det kanske inte finns behov av det.

Det finns emellertid skäl som talar för att införa en permanent möjlighet att använda fingerade personuppgifter. Fingerade personuppgifter behövs ofta för lång tid. Det kan finnas situationer där det inte kommer att finnas någon möjlighet för den enskilde att återgå till den gamla identiteten. För den enskilde innebär ett medgivande en omfattande omställning. För att ett medgivande skall bli effektivt fordras att den enskilde förändrar sin livsföring genom att t.ex. byta bostad och arbete. Han eller hon måste ofta också bryta sina kontakter med tidigare vänner och arbetskamrater. En användning av fingerade personuppgifter innebär alltså stora uppoffringar och ingrepp i såväl privatliv som arbetsliv. En återgång till det gamla namnet och personnumret kan komma att medföra liknande problem. Detta särskilt om de fingerade personuppgifterna har använts under lång tid. Svårigheterna blir påtagliga exempelvis för barn som fått fingerade personuppgifter och som kanske inte riktigt har klart för sig anledningen till uppgiftsbytet. En ordning där fingerade personuppgifter medges för obestämd tid skulle också påverka tryggheten för den enskilde. I dag torde tryggheten sannolikt påverkas negativt av vetskapen om att ett medgivande löper ut efter fem år. De problem som kan förorsakas av ett medgivande att använda fingerade personuppgifter tar vidare resurser i anspråk hos olika myndigheter. Materi-

alet är i många ärenden om fingerade personuppgifter omfattande och polisen lägger ner betydande resurser på att utreda om det finns behov av att ansöka om förlängning av ett medgivande.

Det finns således skäl som talar både för och emot att behålla den nuvarande ordningen med tidsbestämda medgivanden. Vid en avvägning mellan olika intressen anser regeringen emellertid att det är angeläget att i största möjliga utsträckning tillvarata den förföljdes intressen och att underlätta tillvaron för denne. Den omställning det innebär för den enskilde att övergå till att använda fingerade personuppgifter talar för att ett medgivandet bör kunna vara permanent. För denna ordning talar också att behovet av skydd i många fall kommer att kvarstå under lång tid. Visserligen kan en återgång underlättas på olika sätt t.ex. genom att personen i fråga får rätt att förvärva det fingerade namnet. Övervägande skäl talar dock för att ett medgivande att använda fingerade personuppgifter skall kunna lämnas för obestämd tid. Regeringen föreslår därför att en sådan ordning införs. Den enskilde bör dock ha möjlighet att på egen begäran få medgivandet upphävt. För det fall de fingerade personuppgifterna används i något otillbörligt syfte bör också Rikspolisstyrelsen få en sådan möjlighet. Regeringen återkommer till frågan om upphävande av medgivandet i avsnitt 4.5.9.

Även om ett medgivande skall kunna ges för obestämd tid bör någon ändring av de rättsliga förhållandena inte ske utan den enskilde skall liksom i dag behålla sin riktiga identitet.

När ett medgivande ges för obestämd tid är det väsentligt att Rikspolisstyrelsen håller kontakten med den enskilde. Styrelsen bör också regelbundet kontrollera att den som har ett medgivande inte återgått till att använda den verkliga identiteten, t.ex. genom att åter folkbokföra sig i den identiteten. I sådana fall kan det finnas skäl för Rikspolisstyrelsen att få medgivandet upphävt.

4.5.5 Ansökan och beslut om fingerade personuppgifter

Regeringens förslag: Rikspolisstyrelsen skall även i fortsättningen vara sökande i ärenden om fingerade personuppgifter. Styrelsen skall dock få en utökad rätt att avslå framställningar om fingerade personuppgifter. En framställning skall avslås om det inte är sannolikt att ett byte kommer att medges av domstolen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. *Svea hovrätt* anser dock att det bör ytterligare övervägas om inte Rikspolisstyrelsens roll bör renodlas. Om man av något skäl inte är beredd att ge styrelsen full beslutanderätt som första instans anser hovrätten att alternativet bör vara att styrelsen ges en helt utredande funktion i ärenden om fingerade personuppgifter. *Rikspolisstyrelsen* anför att styrelsen skulle föredra att handlägningsordningen renodlades så att den enskilde själv alltid ansöker vid tingsrätten och Rikspolisstyrelsen anlitas för den utredning som krävs. *Brottsoffermyndigheten* avstyrker förslaget och anför bl.a. att det är mycket olämpligt att Rikspolisstyrelsen tilldelas flera roller i ärenden om fingerade personuppgifter. Rätten att ansöka om fingerade personuppgifter bör tillkomma någon utomstående myndighet. Rikspolisstyrelsen bör enligt Brottsoffermyndigheten inte heller få en utökad möjlighet att avslå ansökningar.

Skälen för regeringens förslag: I första hand är det Rikspolisstyrelsen som har rätt att ansöka om fingerade personuppgifter vid tingsrätten. Ansökan förutsätter dock att den enskilde har gjort framställning hos styrelsen om att få fingerade personuppgifter. Rikspolisstyrelsen har rätt att avslå en framställning. Om det sker kan den enskilde själv ansöka om fingerade personuppgifter vid tingsrätten.

Rikspolisstyrelsen kan avslå en framställning från en enskild om styrelsen efter utredning finner att tillräckliga skäl saknades för ansökan till tingsrätten. I den proposition som låg till grund för lagen angavs emellertid att det inte skulle ankomma på Rikspolisstyrelsen att göra någon mer ingående bedömning av den enskildes utsikter att erhålla medgivande. Rikspolisstyrelsen - borde enligt propositionen tillmötesgå den enskildes framställning om den inte framstod som utsiktslös.

Rikspolisstyrelsen har i sin rapport Utvärdering av lagen om fingerade personuppgifter (RPS Rapport 1995:3) invänt mot ansökningsförfarandet. Rikspolisstyrelsen menar att den nuvarande ordningen leder till en "dubbelroll" för styrelsen. När Rikspolisstyrelsen ansöker om fingerade personuppgifter anser sig styrelsen skyldig att ange sin inställning i saken. Rikspolisstyrelsen konstaterar i rapporten att den situationen då kan uppkomma att styrelsen ansöker om fingerade personuppgifter samtidigt som man avstyrker den enskildes begäran om sådana uppgifter. I över hälften av ansökningarna till Stockholms tingsrätt har styrelsen också avstyrkt bifall till fingerade personuppgifter. Rikspolisstyrelsen anser att ett sådant system framstår som egendomligt för den enskilde och olämpligt från rättssäkerhetssynpunkt.

Regeringen har i och för sig förståelse för Rikspolisstyrelsens uppfattning att styrelsen har en dubbelroll som kan ifrågasättas. Samtidigt visar emellertid erfarenheterna att styrelsen har fyllt en viktig funktion bl.a. som återhållande faktor beträffande framställningar om fingerade personuppgifter som har varit mer eller mindre grundlösa. Ungefär 60 % av de framställningar som har kommit in till Rikspolisstyrelsen har inte förts vidare till Stockholms tingsrätt. Merparten av dessa har avskrivits av Rikspolisstyrelsen sedan sökanden har återkallat sin framställning. Framställningarna har återkallats sedan den enskilde upplysts om andra skyddsåtgärder. Därvid har

personen fått klart för sig att andra åtgärder än fingerade personuppgifter ofta utgör ett tillräckligt skydd. Vidare har flera ansökningar avslagits av Rikspolisstyrelsen. Det har skett när en framställning har bedömts som utsiktslös. Inte i något sådant fall har den enskilde själv ansökt vid tingsrätten.

Om förfarandet med fingerade personuppgifter inleds hos tingsrätten är det ofrånkomligt att domstolen belastas av många obefogade ansökningar. Samtidigt kommer polisväsendet inte att avlastas i någon större utsträckning. Inget ärende kan nämligen avgöras utan någon form av polisutredning. Det är därför ofrånkomligt att tingsrätten begär yttrande från Rikspolisstyrelsen beträffande det hot som påstås föreligga.

Regeringen anser att angivna omständigheter med styrka talar för att förfarandet med fingerade personuppgifter även fortsättningsvis bör inledas hos Rikspolisstyrelsen. Därvid kan också de rutiner som har utarbetats hos styrelsen komma till fortsatt användning redan när ett ärende inleds.

Rikspolisstyrelsen roll skulle renodlas om styrelsen beslutade som första instans i alla ärenden om fingerade personuppgifter. Rikspolisstyrelsen skulle då ha samma ställning som andra förvaltningsmyndigheter som prövar ärenden efter ansökan från enskilda och vars beslut kan överklagas till domstol. Regeringen anser emellertid att det inte finns skäl att ändra den nuvarande ordningen där domstol beslutar.

En annan fråga är möjligheten för Rikspolisstyrelsen att avslå en framställning. Lagstiftningen om fingerade personuppgifter har nu varit i kraft i snart sex år. Berörda instanser har vunnit erfarenheter från ett antal ärenden om fingerade personuppgifter. Inom Rikspolisstyrelsen finns stor sakkunskap i frågorna. Domstolarna har också i stor utsträckning följt Rikspolisstyrelsen bedömningar. Mot denna bakgrund finns det enligt regeringens mening förutsättningar att ge Rikspolisstyrelsen en utökad rätt att avslå framställningar om fingerade personuppgifter.

Enligt regeringens mening bör det föreligga en ganska hög grad av sannolikhet för att en ansökan om fingerade personuppgifter bifalls för att Rikspolisstyrelsen skall ansöka vid tingsrätten. Om det inte är sannolikt att fingerade personuppgifter kan medges bör Rikspolisstyrelsen alltså få avslå den enskildes framställning. Å andra sidan bör Rikspolisstyrelsen kunna ansöka även om styrelsen anser att det är något tveksamt om en ansökan kommer att resultera i ett medgivande till fingerade personuppgifter. Regeringens förslag i den här delen föranleder ändringar i 3 § lagen om fingerade personuppgifter.

Förslaget att ge Rikspolisstyrelsen en utökad rätt att avslå framställningar innebär inte någon nackdel för den enskilde. Hennes eller hans rätt att ansöka på egen hand skall nämligen kvarstå.

En utökad möjlighet för Rikspolisstyrelsen att avslå framställningar undanröjer också en av de nackdelar som styrelsen har påtalat. Med den föreslagna ordningen hamnar Rikspolisstyrelsen inte i den situationen att styrelsen i ansökningen till domstolen också avstyrker det begärda medgivandet att använda fingerade personuppgifter. Därmed elimineras en stor del av Rikspolisstyrelsen "dubbelroll" i ärenden om fingerade personuppgifter.

Regeringens förslag: Sekretessen till skydd för uppgifter i ärenden om fingerade personuppgifter överförs om uppgifterna lämnats till annan myndighet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I dagsläget medverkar Rikspolisstyrelsen till att några myndigheter kan sammanföra vissa fingerade uppgifter med verkliga uppgifter. Det sker efter medgivande från den som använder fingerade personuppgifter och görs för att hon eller han inte skall stå utanför vissa grundläggande samhällsfunktioner. Den manuella uppgiftsöverföring som sker behöver dock inte innebära att vederbörande myndighet får kännedom om kopplingen mellan gammal och ny identitet.

Som Rikspolisstyrelsen och andra myndigheter påpekat kan en manuell hantering vid sidan av ordinarie rutiner för överföring av folkbokföringsuppgifter leda till att flera personer hos den berörda myndigheten måste engageras. Med en sådan handläggning ökar risken för att känslig information som rör fingerade personuppgifter sprids.

Nackdelen med att det i vissa fall sker en sammankoppling av uppgifter är självfallet att det hos den mottagande myndigheten finns uppgifter om den känsliga kopplingen mellan verklig och fingerad identitet. Den som tar del av kopplingsuppgiften får alltså reda på bland annat det fingerade namn och personnummer som en förföljd person använder liksom var personen är bosatt.

Enligt regeringens mening bör det inte förekomma automatisk överföring av uppgift om fingerade personuppgifter från Rikspolisstyrelsen till någon annan myndighet. Den enskildes behov av skydd talar starkt mot en sådan ordning även om mottagande myndighet kan erbjuda viss sekretess för uppgiften. Regeringen förordar i likhet med utredningen i stället att den ordning som nu tillämpas, och som bygger på överväganden i det enskilda fallet, kommer till användning även fortsättningsvis. Rikspolisstyrelsen får alltså efter samråd med den enskilde lämna ut vissa uppgifter till annan myndighet om det behövs för att den enskilde skall kunna ta tillvara sin rätt. Det är en fördel om den myndighet som berörs utser en särskild handläggare för kontakterna med Rikspolisstyrelsen.

I vissa fall är det som nämnts inte nödvändigt att en myndighet får del av kopplingsuppgiften mellan gammal och fingerad identitet. Det kan räcka med att myndigheten genom Rikspolisstyrelsens medverkan kan föra över vissa uppgifter från verklig till fingerad identitet. Det förekommer dock situationer där det kan vara nödvändigt att en myndighet får full kännedom om vilken person det är som döljer sig bakom en fingerad identitet. För dessa fall vore det en fördel om uppgifterna hos den mottagande myndigheten kunde vara skyddade med en stark sekretess. I dagsläget gäller sekretess hos Rikspolisstyrelsen och domstol i ärende om fingerade personuppgifter för uppgift om enskilds personliga förhållanden om det inte står klart att

uppgifter kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men (7 kap. 15 § tredje stycket sekretesslagen). Regeringen föreslår att sekretessen inte begränsas till enbart själva ärendet om fingerade personuppgifter utan att den utvidgas till att i alla sammanhang omfatta uppgift om den som har fått fingerade personuppgifter. Sekretessen skulle därmed gälla hos de myndigheter som förvarar uppgifter som medför att en persons verkliga och fingerade identitet helt eller delvis kan kopplas samman. Förslaget föranleder ändring i 7 kap. 15 § sekretesslagen.

Minst lika viktig som den formella sekretessen är de interna rutiner som myndigheten tillämpar för hanteringen av personuppgifter. Skulle en myndighet få del av någon uppgift som kan vara känslig för den som använder fingerade personuppgifter måste den självfallet behandlas försiktigt. Rikspolisstyrelsen bör överväga denna omständighet när ett uppgifts-utlämnande aktualiseras. Styrelsen bör regelmässigt samråda med den enskilde när utlämnande övervägs.

Den nu berörda situationen med utlämnande av någon uppgift som kan kopplas till fingerade personuppgifter uppkommer endast undantagsvis. Inom många samhällsområden finns det inte skäl att koppla ihop verkliga och fingerade personuppgifter.

4.5.7 Rikspolisstyrelsen får hämta in sekretessbelagt material

Regeringens förslag: Rikspolisstyrelsen skall få rätt att hämta in sekretessbelagt material om främst den utpekade förföljaren.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remssinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Av polisutredningen i ett ärende om fingerade personuppgifter skall bl.a. framgå om sökanden riskerar förföljelse. Det är en fråga som självfallet berör både den som har begärt medgivandet och den utpekade förföljaren. Bådas förhållanden måste alltså klarläggas. Vidare måste det klargöras om inte den förföljande kan skyddas genom kvarskrivning eller på annat mindre ingripande sätt. En utförlig och allsidig polisundersökning är av största betydelse när det gäller fingerade personuppgifter.

Sekretessen hos olika myndigheter försvårar ibland Rikspolisstyrelsens utredning i ett ärende om fingerade personuppgifter. Det har emellanåt varit omöjligt för styrelsen att få tillgång till viss information om en förföljare på grund av sekretess. Som exempel kan nämnas att man inte har kunnat få tillgång till uppgifter om en utpekad förföljare som har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

I vissa fall kan det vara nödvändigt att polisutredarna får del av material som normalt är sekretessbelagt. När det gäller uppgifter om den som begär fingerade personuppgifter torde inte några svårigheter föreligga på den punkten. Personen i fråga kan nämligen förväntas lämna sitt medgivande till att uppgifter om henne eller honom lämnas ut till Rikspolisstyrelsen. Det kan

dock inte uteslutas att så inte sker eller att vederbörande inte kan nås när frågan uppkommer.

Störst behov av sekretessbelagda uppgifter torde dock föreligga när det gäller den utpekade förföljaren. Många uppgifter om personen i fråga är antagligen tillgängliga inom polisväsendet, exempelvis i domar, förundersökningsprotokoll och i olika register. Betydelsefulla uppgifter kan dock också finnas på annat håll. En fullständig utredning om hotbilden kräver att även sådana uppgifter kan tillföras ärendet.

I vissa fall torde Rikspolisstyrelsen kunna utverka uppgifter med stöd av den s.k. generalklausulen i 14 kap. 3 § sekretesslagen. Denna bestämmelse är emellertid inte tillämplig i fråga om all sekretess. Undantagna är exempelvis hälso- och sjukvårdsområdet samt socialtjänsten. Bl.a. inom dessa områden kan uppgifter finnas som är värdefulla i ärendet om fingerade personuppgifter.

Regeringen föreslår mot bakgrund av det behov som finns att Rikspolisstyrelsen skall få möjlighet att hämta in sekretessbelagda uppgifter från andra myndigheter. Detta behövs för att tillgodose den förföljda personens intresse. Den utpekade förföljaren skyddas från närmare offentlighet genom den sekretess som generellt råder i ärenden om fingerade personuppgifter (7 kap. 15 § tredje stycket sekretesslagen). En bestämmelse om rätt för Rikspolisstyrelsen att inhämta sekretessbelagt material i ärenden om fingerade personuppgifter skall tas in i 5 § lagen om fingerade personuppgifter.

4.5.8 Rikspolisstyrelsen har till uppgift att hjälpa den enskilde

Regeringens förslag: Den som medgivits fingerade personuppgifter behöver hjälp med olika frågor som bytet aktualiserar. Rikspolisstyrelsen skall ansvara för att den enskildes behov av hjälp tillgodoses.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. *Brottsoffermyndigheten* avstyrker dock förslaget och anför att uppgiften i stället bör läggas på Brottsoffermyndigheten.

Skälen för regeringens förslag: Under det lagstiftningsarbete som föregick lagen om fingerade personuppgifter var man medveten om att fingerade personuppgifter kunde medföra olägenheter för den som fick uppgifterna och att den enskilde behövde hjälp i vissa sammanhang. Det förutsattes att den enskilde i förväg upplystes av berörda myndigheter om de komplikationer som kunde följa av ett medgivande att använda fingerade personuppgifter. Några riktlinjer för hur den enskilde efter ett medgivande skulle få hjälp med att lösa uppkommande problem lämnades i princip inte. - Det sades dock att det ankommer på Rikspolisstyrelsen att lämna råd till den enskilde om hur hon eller han skall kunna fullgöra förpliktelser efter att ha fått fingerade personuppgifter.

Den tidigare lämnade redogörelsen om konsekvenserna av ett medgivande om fingerade personuppgifter visar att den som har erhållit medgivandet kan förorsakas betydande problem på grund av det. De personer som har medgivits fingerade personuppgifter behöver ofta hjälp med att ta tillvara sin rätt. Det kan exempelvis gälla vid reglering av skulder, mellanhavanden med myndigheter samt vid kontakter med banker och försäkringsbolag. Hjälpåtgärderna kräver ofta juridisk kompetens och goda kunskaper om hur samhället fungerar.

Flera personer som medgivits fingerade personuppgifter har uppvisat ett stort hjälpbehov. Rikspolisstyrelsen har därför "som en ren serviceåtgärd" givit dessa en ganska omfattande hjälp med att lösa olika svårigheter som medgivandet aktualiserar. Enligt styrelsens rapport har också tjänstemän hos andra myndigheter fått hjälpa till.

Regeringen anser mot bakgrund av det angivna att en särskild kontaktmyndighet bör utses för att bistå att den enskilde.

Det finns skäl som talar för att Rikspolisstyrelsen även i fortsättningen bör ha det övergripande ansvaret att hjälpa personer som har erhållit fingerade personuppgifter. Genom ansökningsförfarandet vid domstolen har Rikspolisstyrelsen i ett tidigt skede fått kontakt med den som har medgivits fingerade personuppgifter. Styrelsen har vidare redan på ansökningsstadiet informerat denne om de svårigheter som kan uppkomma efter ett byte. Styrelsen har också vid det efterföljande registreringsförfarandet och på andra sätt fått god kännedom om den enskildes förhållanden. Under de år som gått har Rikspolisstyrelsen dessutom fått en god allmän överblick över de svårigheter som kan följa på ett medgivande om fingerade personuppgifter.

Riksskatteverket har av utredningen angivits som ett alternativ till Rikspolisstyrelsen. Detta mot bakgrund av att användningen av folkbokföringsuppgifterna i samhället är ett av huvudproblemen för de personer som har fått fingerade personuppgifter. Inom skatteförvaltningen hanteras också de skyddsåtgärder som utgörs av sekretessmarkering och kvarskrivning. Vad som nu sagts talar för att Riksskatteverket utses till kontaktmyndighet.

Ett annat alternativ är Brottsoffermyndigheten. Myndigheten har till uppgift att besluta om brottsskadeersättning, om användning av brottsofferfondens medel samt att fungera som kunskapscentrum i frågor om brottsoffer och förmedla information i sådana frågor. Myndighetens övergripande mål är att främja brottsoffrens rättigheter, behov och intressen. Brottsoffermyndigheten skulle mot den bakgrunden kunna komma i fråga när det gäller att ansvara för de hjälpåtgärder som aktualiseras när en person använder fingerade personuppgifter. Brottsoffermyndigheten har själv förordat att ansvaret läggs på den och hänvisar till den kompetens som finns inom myndigheten.

Regeringen anser trots detta att Rikspolisstyrelsen även i fortsättningen bör vara den myndighet som hjälper den enskilde i kontakterna med andra myndigheter. Skälet till detta är framför allt att uppgifterna i ett ärende om fingerade personuppgifter är mycket känsliga och inte bör spridas till andra myndigheter annat än i mycket begränsad omfattning. Regeringen anser därför att Rikspolisstyrelsen även i fortsättningen skall ha som uppgift att hjälpa den som fått fingerade personuppgifter.

Rikspolisstyrelsen kan inte ensam avhjälpa alla olägenheter som kan uppkomma efter ett medgivande att använda fingerade personuppgifter. Även olika "fackmyndigheter" måste i olika sammanhang hjälpa till. När det exempelvis gäller socialförsäkringsförmåner för den som har bytt identitet är Riksförsäkringsverkets och försäkringskassornas medverkan nödvändig. En person som har medgivits fingerade personuppgifter torde vidare ofta behöva stöd och hjälp direkt på den plats där hon eller han befinner sig. Rikspolisstyrelsen kan inte verka på det lokala planet. När den som har medgivits fingerade personuppgifter behöver direkt personlig kontakt med någon myndighet får hjälp ges på annat sätt.

Allmänt kan konstateras att en förföljd person ofta är i behov av stöd och bistånd på olika områden. Personen i fråga kan exempelvis behöva hjälp med att anskaffa bostad och ordna barntillsyn. Hon eller han kan också nödgas begära ekonomisk ersättning till uppehälle för sig och sina barn. Hjälpbehov av dessa slag skall tillgodoses inom ramen för socialtjänsten. När en enskild vänder sig till Rikspolisstyrelsen för att få hjälp efter ett medgivande att använda fingerade personuppgifter är det alltså möjligt att myndigheten kan hänvisa den enskilde till socialnämnden. Det blir antagligen främst aktuellt när den enskilde redan har en etablerad kontakt där och frågan enkelt kan lösas av nämnden. En person som inte kan beredas hjälp på annat sätt skall dock alltid kunna vända sig till Rikspolisstyrelsen med olika problem som är en följd av att hon eller han använder fingerade personuppgifter.

En annan fråga som rör hjälp till den enskilde är möjligheten till ekonomisk ersättning till den som fått fingerade personuppgifter för att undgå förföljelse. Utredningen har inte funnit skäl att lämna förslag till någon särskild kostnadsersättning till dessa personer. Frågan har dock tagits upp av utredningen eftersom den som fått ett medgivande ofta drabbas av vissa kostnader som bl.a. har samband med byte av bostadsort, försäljning av fastighet eller med att hon eller han fått byta arbete. Detta är kostnader som är aktuella för många som har råkat ut för brott. Frågan har också betydelse för den stora grupp av personer som riskerar att utsättas för brott. Till dessa grupper hör inte endast personer som har bytt identitet utan också kvarskrivna samt personer som har erhållit sekretessmarkering. Riksåklagaren och Brottsoffermyndigheten anser att personer som behöver skydd skall kunna ersättas för de merkostnader som uppstår.

Regering och riksdag har på senare år vidtagit många olika åtgärder för att stärka brottsoffrens ställning och för att öka skyddet för förföljda personer. Möjligheterna för ett brottsoffer att få direkt ekonomisk ersättning är i princip begränsade till ersättning i form av skadestånd, brottsskadeersättning samt vad som kan utgå inom ramen för den kommunala socialtjänsten. Kostnader av det slag som angivits ovan rör många personer i skiftande situationer. Regeringen anser inte att det nu finns skäl att införa någon särskild form av ekonomisk ersättning för personer som har medgivits fingerade personuppgifter.

4.5.9 Medgivande till fingerade personuppgifter upphör

Regeringens förslag: Ett medgivande till fingerade personuppgifter skall upphöra att gälla om den enskilde begär det. Om det finns synnerliga skäl skall Rikspolisstyrelsen få ansöka om att medgivandet skall upphävas.

Om ett medgivande har upphört att gälla skall Rikspolisstyrelsen underrätta skattemyndigheten om detta.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningens förslag utgår dock från en ordning med tidsbestämt medgivande att använda fingerade personuppgifter.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar utredningens förslag utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 4.5.4 har regeringen föreslagit att ett medgivande att använda fingerade personuppgifter får medges för obestämd tid. Den enskilde skall dock på egen begäran kunna återgå till den verkliga identiteten. Detta kan bli aktuellt om medgivandet inte längre behövs, t.ex. på grund av att förföljaren avlider.

Initiativet till en avveckling av den fingerade identiteten är i första hand en fråga för Rikspolisstyrelsen och den enskilde. Regeringen anser att avvecklingen normalt bör inledas genom att den enskilde skriftligen hos Rikspolisstyrelsen anmäler att det inte längre finns något behov av fingerade uppgifter. Bedömningen att medgivandet att använda fingerade personuppgifter har blivit obehövligt bör i normala fall bygga på ett gemensamt ställningstagande av den enskilde och Rikspolisstyrelsen. När den enskilde och Rikspolisstyrelsen är överens om att fingerade personuppgifter inte längre behövs skall användningen av de fingerade uppgifterna formellt bringas att upphöra genom en underrättelse från styrelsen till skattemyndigheten.

Med en ordning där ett medgivande att använda fingerade personuppgifter ges för obestämd tid kan det i undantagsfall uppkomma situationer där Rikspolisstyrelsen bör ha möjlighet att få ett medgivande upphävt. Om skyddsbehovet upphör kan det finnas risk för att den enskilde missbrukar systemet och använder både verkliga och fingerade uppgifter på ett otillbörligt sätt. Rikspolisstyrelsen bör för sådana undantagssituationer ges en möjlighet att hos Stockholms tingsrätt begära att medgivandet skall upphävas. Eftersom medgivandet i detta fall skulle upphävas i strid mot den enskildes eget önskemål är det mindre lämpligt med det förenklade förfarande som föreslås när Rikspolisstyrelsen och den enskilde är överens om att medgivandet skall upphöra att gälla. En sådan ansökan från Rikspolisstyrelsen torde bli mycket ovanlig. Upphäver domstolen medgivandet skall Rikspolisstyrelsen underrätta skattemyndigheten om detta.

När Rikspolisstyrelsen har underrättat skattemyndigheten att ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har upphävts skall skattemyndigheten vidta de registreringsåtgärder som erfordras. I folkbokföringen skall den avregistrering som gjorts av den verkliga identiteten bringas att upphöra. Vidare skall vissa förhållanden som har registrerats under de fingerade uppgifterna sammanföras med de verkliga uppgifterna. Det bör

enligt regeringens mening ankomma på Riksskatteverket att närmare vägleda skattemyndigheterna i detta avseende. Prop. 1997/98:9

När registreringsåtgärderna vidtagits kommer också myndigheter utanför skatteförvaltningen att få kännedom om förändringarna. Personen i fråga behöver därigenom inte själv ta kontakt med t.ex. försäkringskassan och andra myndigheter som administrerar centrala samhällsfunktioner. I vissa sammanhang måste dock den enskilde själv ge till känna att han eller hon ändrat namn och personnummer.

Bestämmelser om när ett medgivande att använda fingerade personuppgifter skall upphöra att gälla och vilka åtgärder som då skall vidtas föreslås införda i två nya paragrafer, 8 och 9 §§, i lagen om fingerade personuppgifter.

4.6 Särskild forumregel för förföljda personer

Regeringens bedömning: Frågan om en särskild forumregel för förföljda personer bör utredas vidare.

Utredningen har bedömt att det inte behövs någon särskild forumregel för personer som är föremål för skyddsåtgärder.

Remissinstanserna: *Riksåklagaren* anser att en särskild forumregel bör införas om svaranden har sekretessmarkerad adress. *Riksskatteverket* anser att frågan om särskild forumregel i tvistemål i de fall en persons hemvist skyddas av sekretess bör övervägas ytterligare. Även *Svea hovrätt* anser att en särskild forumregel bör övervägas.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt den allmänna forumregeln i 10 kap. 1 § rättegångsbalken skall talan väckas vid rätten på den ort där svaranden har sitt hemvist. När svaranden har erhållit sekretessmarkering har kåranden små möjligheter att få kännedom om svarandens hemvist. I vissa fall kan skattemyndigheten, som ju känner till svarandens adress, medverka

till att en svarande som har sekretessmarkering får del av en ansökan om stämning. Det fordras då att käranden klargör förhållandena och att domstolen begär hjälp av skattemyndigheten med att få kontakt med svaranden. Om denna ingår i svaromål utan att göra foruminvändning kan målet handläggas på vanligt sätt. Det förekommer dock att en svarande som får del av stämningsansökan genom skattemyndighetens försorg inte ingår i svaromål. Käranden kan då behöva visa att han väckt talan vid rätt forum. Om skattemyndigheten, med hänvisning till sekretesslagens regler, inte röjer uppgiften om svarandens hemvist kan käranden inte fullgöra sin skyldighet att visa rätt forum. Hans talan kommer då att avvisas.

Skattemyndigheten har inte alltid rätt att hemlighålla uppgiften om svarandens hemvist. I vissa fall måste uppgiften lämnas ut. Det kan gälla exempelvis när det är en annan person än förföljaren som framställer ett anspråk i domstol. Då kan det knappast av särskild anledning antas att svaranden eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs (se 7 kap. 15 § sekretesslagen).

När det är förföljaren som vill inleda rättegång talar naturligtvis mycket för att skattemyndigheten bör hemlighålla uppgifterna om den förföljde. Samtidigt kan emellertid även en förföljare ha ett mer eller mindre berättigat anspråk på att kunna föra talan mot en person som han trakasserar. I familjerättsliga mål föreligger det en tydlig konflikt mellan motstående intressen. I ett visst fall kan en kvinna som har fått sekretessmarkering på grund av förföljelse ha barn tillsammans med förföljaren. Mot rätten till umgänge mellan barnet som kvinnan har vårdnaden om och barnets far får då ställas kvinnans behov av skydd. Det kan inte uteslutas att en sekretessprövning i ett visst fall leder fram till att en utpekad förföljare i egenskap av kärande, trots sekretessmarkering, får del av uppgiften om svarandens/offrets hemvist. I praktiken torde det dock ankomma på den utpekade förföljaren att visa att svaranden inte kommer att lida något men om uppgiften om dennes hemvist röjs. Det kan troligen inte ske utan att käranden förebringar ganska omfattande utredning om sina personliga förhållanden. Trots vad som nu har sagts ligger det närmast till hands att anta att en utpekad förföljare kommer att ha mycket svårt att få ut uppgiften om offrets hemvist. Om det finns den minsta risk att en uppgift om hemvist kommer att användas för förföljelse kan det förefalla självklart att uppgiften inte skall lämnas ut.

Vidare uppkommer fråga om en kvarskrivnen person kan medverka i en rättegång, som svarande eller kärande, utan att avslöja sin verkliga adress. Frågan är naturligtvis särskilt aktuell om det är förföljaren som är den kvarskrivnes motpart. I den mån en motpart till en kvarskrivnen person skall lämna uppgift om denne kan uppgifterna om namn, personnummer, hemvist samt postadressen hos skattemyndigheten inhämtas på vanligt sätt från folkbokföringen. Om en kvarskrivnen person som är svarande i en rättegång följer rättens förelägganden och kallelser behöver varken domstolen eller motparten känna till den kvarskrivnes verkliga adress. Motsvarande gäller om vederbörande har anledning att själv inleda rättegång. Den kvarskrivne kan således tämligen problemfritt uppträda i en process utan att avslöja sin verkliga adress. Praktiska problem kan dock uppkomma om förföljaren är

den kvarskrivnes motpart och den kvarskrivne behöver vara personligen närvarande vid en muntlig förhandling.

När det gäller den som fått fingerade personuppgifter kan det i likhet med vad som gäller vid sekretessmarkering bli problem för såväl den enskilde som tredje man. Det finns inte någon laglig möjlighet för den som använder fingerade personuppgifter att undandra sig några förpliktelser. Personen i fråga har inte heller rätt att vägra medverka i ett rättsligt förfarandet med hänvisning till att han fått fingerade personuppgifter. Det är inte otänkbart att personen i fråga kan bli skyldig att inställa sig personligen exempelvis inför allmän domstol. Därvid föreligger risk för att den skyddade personens verkliga identitet avslöjas. Även om den som använder fingerade personuppgifter anlitar ombud eller biträde är en sådan risk inte utesluten.

Utredningen har övervägt en särskild forumregel som berättigar käranden att väcka talan där han själv har sitt hemvist om sekretess råder beträffande svarandens hemvist eller om svaranden har fingerade personuppgifter. Utredningen har dock bedömt att någon särskild regel inte behövs. Skälet till detta är främst att den nuvarande ordningen är till fördel för den förföljda. Den leder ju till att hon eller han emellanåt inte kan nås för rättegång. Flera remissinstanser anser dock att en särskild forumregel behövs, särskilt då en part har sekretessmarkering. Kvinnovaldscommissionen har i betänkandet Kvinnofrid (SOU 1996:50) föreslagit att en särskild forumregel införs i frågor om vårdnad och umgänge när ett barn medgivits fingerade personuppgifter. Betänkandet bereds för närvarande inom regeringskansliet. Någon särskild forumregel när en person har sekretessmarkering har dock inte föreslagits av Kvinnovaldscommissionen. Enligt regeringens mening bör frågan om särskilda forumregler för förföljda personer övervägas ytterligare. Utredningen bör omfatta såväl mål om vårdnad och umgänge som andra tvistemål. Frågan omfattas av det uppdrag som Brottsofferutredningen (Ju 1995:07) har och behandlas lämpligen inom ramen för det arbetet.

5 Samordningsnummer

Prop. 1997/98:9

5.1 Tilldelning av personnummer i dag

För varje folkbokförd person fastställs enligt 18 § folkbokföringslagen (1991:481) ett personnummer som identitetsbeteckning. Vidare fastställs personnummer för personer som inte är folkbokförda i de fall som anges i lag eller annan författning. Lagstiftningen utgår från att det i första hand är folkbokförda personer som skall tilldelas personnummer. Skattemyndigheten fastställer personnummer i samband med att en person folkbokförs första gången, dvs. när ett nyfött barn folkbokförs eller när folkbokföring sker med anledning av invandring om inte personen tidigare har tilldelats personnummer.

Personnummer kan också fastställas för personer som inte är folkbokförda men enligt 18 § folkbokföringslagen kräver en sådan tilldelning uttryckligt författningsstöd. Uttryckligt författningsstöd för tilldelning av personnummer för personer som inte är folkbokförda föreligger endast i fråga om personer som förekommer i rättsväsendets register och totalförsvarspliktiga. Enligt praxis sker emellertid också tilldelning av personnummer för registrering i skatteregister, körkortsregister, sjömansregister, register hos allmän försäkringskassa samt för utfärdande av pass och registrering i passregister. Den personnummertilldelning som sker utan direkt författningsstöd har bl.a. sin grund i att det har ansetts att en föreskrift om rätt för en myndighet att registrera personnummer kan grunda rätt för myndigheten att hos skattemyndigheten begära personnummer för personer som saknar sådant nummer. Man har fortsatt att tillämpa den ordning som gällde på gamla folkbokföringslagens tid då det inte förelåg uttryckligt krav på att personnummertilldelningen skulle ha stöd i författning.

Samtliga personer som har tilldelats personnummer registreras i folkbokföringens centrala referensregister. För en person som aldrig har varit folkbokförd registreras endast uppgift om personnumret, grunden för personnummertilldelningen samt uppgift om personens namn.

Vid utgången av år 1995 fanns det omkring 448 000 personer som hade tilldelats personnummer utan att vara folkbokförda i landet. Under år 1995 omfattade tilldelningen 20 567 personer. Av dessa folkbokfördes under samma år 932 personer.

Närmare om personnummer för icke folkbokförda

Personnummertilldelning för rättsväsendets register sker med stöd av polisregisterkungörelsen (1969:38) och förordningen (1970:743) om rättsväsendets informationssystem. Enligt 12 § polisregisterkungörelsen skall den skattemyndighet som Riksskatteverket bestämmer på begäran av Rikspolisstyrelsen fastställa personnummer för personer som saknar personnummer och om vilka uppgift har kommit in till Rikspolisstyrelsens polisregister. Enligt 23 § förordningen om rättsväsendets informationssystem skall skattemyndighet på begäran av Rikspolisstyrelsen fastställa personnummer för personer som saknar sådant nummer och om vilka uppgifter har

inkommit till Rikspolisstyrelsen. Personnummertilldelningen initieras oftast genom att en polismyndighet fullgör sin skyldighet att hos Rikspolisstyrelsen registrera anmälan eller misstanke om brott.

Vid utgången av år 1995 hade 124 441 personer tilldelats personnummer för registrering i de register som regleras av polisregisterkungörelsen och förordningen om rättsväsendets informationssystem. År 1995 tilldelades 5 285 sådana personnummer. För år 1994 uppgick tilldelningen till 7 026 nummer.

En bestämmelse om personnummertilldelning för totalförsvarspliktiga som saknar sådant nummer finns i 3 kap. 4 § förordningen (1995:238) om totalförsvarspunkt. Bestämmelser om totalförsvarspunkt trädde i kraft den 1 juli 1995. Tilldelning av personnummer för totalförsvarspliktiga är alltså en ny företeelse. Den hade dock tidigare en motsvarighet i personnummertilldelningen för värnpliktsändamål. Några uppgifter om antalet personnummer som tilldelats för värnpliktsändamål finns inte. Enligt vad som framkommit skedde tilldelning av personnummer för värnpliktsändamål mycket sällan. Någon tilldelning för totalförsvarspliktiga har ännu inte förekommit.

För en person som inte är folkbokförd skall enligt 5 § skatteregisterlagen (1980:343) personnummer införas i skatteregister i den mån det behövs för beskattningen. Skattemyndigheten fastställer regelmässigt personnummer i samband med att skattedel utfärdas för en person som stadigvarande vistas här utan att vara folkbokförd. Dessutom fastställs personnummer i samband med beslut om särskild inkomstskatt för utomlands bosatt person och vid beräkning av pensionsgrundande inkomst för person som inte är folkbokförd. Personer som tilldelas personnummer för registrering i skatteregistren utgör den största gruppen personer som tilldelas personnummer utan att vara folkbokförda. Vid utgången av år 1995 hade 272 012 personer tilldelats personnummer för registrering i skatteregister. Under år 1995 tilldelades 12 675 sådana personnummer.

Personer som skall skrivas in i register hos allmän försäkringskassa utan att vara folkbokförda eller skattskyldiga tilldelas enligt praxis personnummer. Hittills har det i första hand varit fråga om personer som tidigare har varit bosatta i Sverige och som har rätt till ATP. Sveriges medlemskap i EU innebär emellertid att medborgare i ett annat EU-land kan ha rätt till förmåner i Sverige och därför skall skrivas in hos kassan. Antalet personer som har tilldelats personnummer för att ingå i försäkringskassornas register uppgick den 31 december 1995 till 8 247. Under år 1995 tilldelades 38 personer personnummer av det skälet.

För utfärdande av pass och registrering i passregister fastställer skattemyndigheten på begäran av passmyndigheten personnummer. Personnummertilldelningen avser undantagslöst barn som är svenska medborgare och föds i utlandet av svensk moder som inte är folkbokförd i Sverige vid barnets födelse. Fram till utgången av år 1995 hade 26 774 personer tilldelats personnummer med anledning av passärende. Under år 1995 omfattade tilldelningen 2 171 personer.

För registrering i körkortregistret tilldelas personnummer när körkortstillstånd skall utfärdas för person som saknar personnummer. Antalet perso-

ner som har tilldelats personnummer för körkortsändamål uppgick den 31 december 1995 till 3 501. Under år 1995 tilldelades 154 sådana personnummer.

Slutligen fastställs personnummer för personer som inte är folkbokförda och som skall registreras i sjömansregistret. Den gruppen omfattade den 31 december 1995 13 394 personer. Under år 1995 tilldelades, enligt skatteförvaltningens beräkningar, 244 personer personnummer med anledning av registrering i sjömansregistret.

Identitetskontrollen m.m.

Som framgått fastställer skattemyndigheten personnummer både för personer som är folkbokförda och för andra personer. Vid folkbokföring av nyfödda barn får skattemyndigheten uppgifter om bl.a. födelsetid och barnets föräldrar från det sjukhus där barnet föds (24 § folkbokföringslagen). Med hänsyn till underrättelsen från sjukhuset och till att barnets föräldrar oftast är folkbokförda i landet föreligger det inte några svårigheter att fastställa barnets identitet. Underlaget för registrering av födelsetid och andra uppgifter som skall anges i folkbokföringsregistren är därmed också fullgott.

Folkbokföring sker också med anledning av inflyttning från annat land. När folkbokföring sker med anledning av inflyttning kan underlaget för identifiering och registrering variera. Sker inflyttningen från annat nordiskt land tillämpas den särskilda lagstiftningen om överenskommelse mellan de nordiska länderna om folkbokföring. Det innebär bl.a. att den inflyttande endast kan folkbokföras med stöd av en handling – s.k. internordiskt flyttningsbetyg – som utfärdats av folkbokföringsmyndigheten i utflyttningslandet. Lagstiftningen föreskriver också kommunikation mellan folkbokföringsmyndigheterna i berörda länder. Regelverket innebär att möjligheterna till identifiering och kontroll är mycket goda vid inflyttning från annat nordiskt land.

Utlänning som inte är medborgare i annat nordiskt land kan i princip folkbokföras i Sverige endast om han eller hon har uppehållstillstånd. När folkbokföring sker hämtas uppgifter om personen från uppehållstillståndet och andra handlingar från invandrarmyndigheten. Ofta har invandrarmyndigheten kunnat fastställa personens identitet utifrån pass och andra tillgängliga handlingar. Det förekommer emellertid också att personer som kommer till Sverige och sedermera blir folkbokförda här helt saknar identitetshandlingar. I många fall kan inte heller kontroller göras med det uppgivna hemlandet. Myndigheterna har då endast personens egna muntliga uppgifter att gå efter. Uppgifter om personens identitet och andra förhållanden som registreras inom folkbokföringen får då helt grundas på obestyrkta uppgifter. Det säger sig självt att i sådana fall osäkerhet kan råda inte bara om personens identitet utan också om födelsetid, medborgarskap, familjeförhållanden m.m. I sammanhanget kan nämnas att årligen ändras ungefär 1 500 personnummer. Skälet till detta är oftast att en registrerad födelsetid för en person av utländsk härkomst har visat sig felaktig.

I dagsläget sker rekvisition av personnummer för registrering hos försäkringskassa, inom totalförsvaret samt i sjömansregister och körkortsregister

på särskild blankett. Enligt blanketten skall den som rekviderar personnumret ange om identiteten har styrkts med pass eller annan handling. Om annan handling än pass har använts skall handlingen anges. Det ankommer alltså på den rekviderande myndigheten att göra identitetskontrollen.

För registrering inom rättsväsendet rekviderar Rikspolisstyrelsen personnummer från skatteförvaltningen utan att redovisa om personens identitet har kontrollerats. Enligt den blankett som används skall Rikspolisstyrelsen ange personens namn, kön, födelsetid, födelseort och medborgarskap. Av rekvisitionen framgår inte om osäkerhet råder i fråga om någon uppgift. Skattemyndigheten undersöker om den uppgivna personen tidigare har tilldelats personnummer men gör i övrigt inte några kontroller.

Registrering i skatteregister initieras regelmässigt genom att den skattskyldige begär skattsedel eller när arbetsgivare lämnar kontrolluppgift. De uppgifter som ligger till grund för personnummertilldelning är ofta obestyrkta. I vissa fall saknas också uppgift om födelsetid. Den registrerade personens identitet är inte sällan oklar.

Endast en liten andel av de personer som har tilldelats personnummer utan att vara folkbokförda blir efter en kortare eller längre tid folkbokförda i landet. Uppgifter som utredningen har erhållit från Riksskatteverket tyder på att mindre än 5 % av personerna blir folkbokförda.

En person som har tilldelats personnummer av annan anledning än folkbokföring får behålla numret när han eller hon senare folkbokförs. När folkbokföring aktualiseras ankommer det på skattemyndigheten att bedöma om den person som har tilldelats personnummer är identisk med den som skall folkbokföras. Om det råder minsta tvekan på den punkten tilldelar skattemyndigheten ett nytt personnummer. Om nytt personnummer tilldelas vid folkbokföringen sker inte någon koppling mellan de båda identiteterna även om mycket talar för att det rör sig om samma person.

5.2 Samordningsnummer till personer som inte är folkbokförda

Regeringens förslag: Personnummer skall i framtiden tilldelas endast personer som folkbokförs i landet. Den nuvarande tilldelningen av

personnummer till personer som inte är folkbokförda skall ersättas med tilldelning av ett särskilt samordningsnummer.

Skattemyndigheten skall besluta om samordningsnummer. Beslut om samordningsnummer får överklagas till Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut får inte överklagas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. *Sjöfartsverket* och *Svenska Bankföreningen* har dock avstyrkt förslaget. *Sjöfartsverket* anser att införandet av samordningsnummer innebär icke försumbara risker för förväxling och hänvisar till erfarenheterna av det s.k. id-nummer som tidigare användes av nuvarande sjömansregistret. *Vägverket* avstyrker förslaget i den del det avser tilldelning av samordningsnummer för körkortsändamål och hänvisar till körkortets ställning som legitimationshandling.

Skälen för regeringens förslag: Folkbokföringens kanske viktigaste uppgift är att för olika samhällsfunktioner tillhandahålla basuppgifter om befolkningen i landet. För att det skall kunna ske korrekt och fullständigt måste personnummer användas. Ett personnummer som har fastställts efter identitetskontroll motverkar personförväxling och öppnar möjlighet för en säker överföring av tillförlitliga personuppgifter mellan olika användare. Bland annat mot den bakgrunden är det naturligt att personnummer används inom folkbokföringen.

Ett system med enhetliga personbeteckningar kan behövas även utanför folkbokföringen. Den personnummertilldelning som nu sker utan koppling till folkbokföring grundas på att flera myndigheter anser sig behöva ett gemensamt samordningsbegrepp för bl.a. kommunikation sinsemellan. Registreringen av personuppgifter inom rättsväsendet, beskattningen samt hos försäkringskassorna och Vägverket omfattar ett mycket stort antal personer. Den berör också viktiga områden, både för den enskilde och samhället. Främst för att personförväxling inte skall ske föreligger det ett behov för myndigheterna att använda personnummer eller annan unik personbeteckning för registrerade personer. Fråga är emellertid om just personnumret behöver komma till användning.

Otvivelaktigt är det så att personnumret kan uppfattas som en sorts inträdesbiljett till samhället. Det kan ifrågasättas om personer som inte är folkbokförda skall ha den inträdesbiljett som personnumret innebär. Det kan också uppfattas som stötande att brottslingar och brottsmisstänkta tilldelas personnummer. Dessa tillhör också en kategori av personer vars identitet ofta är svår att fastställa. Det är dock inte bara vid registrering inom rättsväsendet som identifieringssvårigheter kan föreligga. Även för skatteområdet är underlaget för kontroll av en persons identitet i många fall bristfälligt vid tilldelning av personnummer.

Om identifieringskontrollen är otillräcklig kan följden bli att en person tilldelas mer än ett personnummer. Det leder i sin tur till att personen kan uppträda under flera identiteter och förekomma med skilda nummer i olika register. Därmed försvåras personkontrollen exempelvis vid inresa från

utlandet, polisiära ingripanden, lagföring och straffverkställighet. Om en person har "dubbla identiteter" finns det också risk för att han eller hon kan uppbära dubbla bidragsförmåner samt undandra sig förpliktelser av olika slag. Regeringen anser att tilldelningen av personnummer måste grundas på en identitetskontroll som uppfyller höga anspråk på säkerhet för att tilltron till personnumret som identifikationsbegrepp skall upprätthållas.

Enligt regeringens mening bör mot bakgrund av det angivna personnumren reserveras för personer som är folkbokförda här i landet. Detta särskilt som identiteten är osäker när det gäller flertalet av de personer som i dag fått personnummer utan att vara folkbokförda.

Risken för personförväxling och behovet av säker kommunikation mellan myndigheter kräver dock en enhetlig personbeteckning även beträffande personer som inte är folkbokförda. Enligt regeringens mening bör emellertid för dessa personer i stället fastställas en annan unik beteckning än personnummer. Flertalet remissinstanser har också ställt sig positiva till utredningens förslag om samordningsnummer. För många myndigheter skulle en sådan ordning underlätta arbetet genom att personer som inte är folkbokförda på ett enkelt sätt kan tas fram. Sjöfartsverket och Vägverket har dock haft invändningar mot att en särskild beteckning införs. Sjöfartsverkets invändningar grundar sig på de erfarenheter verket har av det s.k. id-nummer som tidigare användes. Verket har bl.a. framhållit att en person som fått ett särskilt id-nummer kunde tilldelas ett personnummer utan att verket fick vetskap om detta. Det kunde också uppstå missförstånd om numret eftersom man uppfattade att födelsetiden var felskriven.

Tilldelning av samordningsnummer föreslås ske med hjälp av ett centralt ADB-register på motsvarande sätt som nu sker beträffande personnummer. På så sätt minskar risken för att flera personer får samma nummer. Med ett centralt register finns det också möjlighet att kontrollera om en person som är aktuell för nummertilldelning tidigare har tilldelats samordningsnummer eller personnummer. Under förutsättning att identiteten är tillförlitligen styrkt kommer det – på samma sätt som hittills – således inte att föreligga någon risk att en person tilldelas både ett särskilt nummer och ett personnummer. Om den som har tilldelats samordningsnummer senare folkbokförs skall numret kopplas ihop med personnumret på liknande sätt som i dag sker vid ändring av personnummer. En hänvisning skall alltid finnas mellan samordningsnummer och personnummer för en och samma person. Härigenom kan också andra registreringsproblem undvikas. Regeringen återkommer till frågan om förväxling av personnummer i avsnitt 5.3.

Vägverket anser att personnummer fortfarande måste få tilldelas för körkortsändamål. Detta mot bakgrund av att personnummer anges på körkortet och att körkortet är en legitimationshandling. En person måste i regel vara folkbokförd här i landet för att få körkort. Den som inte är folkbokförd kan dock få körkortstillstånd. Något hinder mot att tilldela en person ett särskilt nummer för körkortstillståndet synes dock inte finnas. När personen sedan skall få körkort måste han normalt vara folkbokförd och har således då tilldelats ett personnummer. Personnumret kommer att aviseras till Vägverket. I det fall då en person kan få körkort utan att vara folkbokförd kan samordningsnumret vid behov användas i stället för personnumret.

Något hinder från körkortssynpunkt kan därför inte anses föreligga mot att tilldela inte folkbokförda personer ett särskilt nummer.

En omläggning till annan personbeteckning kan vara tekniskt besvärlig eller kostsam beroende på hur numret utformas. Enligt regeringens mening bör beteckningen utformas med utgångspunkt från tillgängliga uppgifter om en persons födelsetid, se avsnitt 5.3. Införandet av en särskild beteckning med en sådan utformning skulle inte medföra stora kostnader eller alltför omfattande omarbetningar i myndigheternas ADB-system.

Regeringen föreslår mot bakgrund av det anförda att personnummer endast tilldelas vid folkbokföring. För övriga som nu erhåller personnummer bör i stället fastställas ett annat särskilt nummer. Bestämmelser härom skall tas in i folkbokföringslagen.

Utredningen har föreslagit att det särskilda numret kallas samordningsnummer. Några remissinstanser har påtalat att ett annat begrepp bör användas, t.ex. registreringsnummer eller identitetsnummer. Regeringen kan visserligen hålla med om att det kan finnas bättre beteckningar på numret än samordningsnummer. Av de beteckningar som föreslagits framstår dock samordningsnummer som bäst. Beteckningen är inte främst till för att utvisa en persons identitet varför beteckningen identitetsnummer kan vara missvisande. Registreringsnummer är inte heller bättre. Regeringen föreslår därför att det särskilda numret benämns samordningsnummer.

Tilldelning av samordningsnummer skall i första hand ske för de ändamål för vilka personnummer nu tilldelas utan att folkbokföring sker. Regeringen ser dock inte något hinder mot att låta även andra myndigheter och verksamhetsområden använda samordningsnummer.

Prövningen av vilka samhällsområden som skall få använda samordningsnumret bör ankomma på regeringen. En utvidgad tilldelning av samordningsnummer bör dock medges endast om det aktuella verksamhetsområdet behöver numret antingen för att undvika personförväxling eller för uppgiftsutbyte med andra myndigheter.

Det bör framhållas att den som enligt nuvarande regler erhållit personnummer utan att vara folkbokförd kommer att ha kvar sitt personnummer och inte tilldelas samordningsnummer.

Överklagande

Samordningsnumret behövs i första hand för att vissa myndigheter skall kunna registrera personuppgifter utan risk för personförväxling. Numret har liten betydelse för den enskilde men är av stort intresse för vissa myndigheters hantering av personuppgifter. Fråga kan bl.a. uppkomma om en myndighet är berättigad att erhålla samordningsnummer i sin verksamhet. Skattemyndighetens beslut om tilldelning av samordningsnummer bör därför kunna överklagas. I likhet med vad som gäller i fråga om födelsenummer och kontrollsiffror i personnummer föreslås sådana beslut kunna överklagas till Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut kan inte överklagas.

5.3 Samordningsnumret

Regeringens förslag: Samordningsnumret skall vara konstruerat som ett personnummer. Det skall dock ha sifferkombinationer som inte kan förekomma i personnumret.

Utredningens förslag överensstämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. *Datainspektionen*, *Sjöfartsverket* och *Kriminalvårdsstyrelsen* ställer sig tveksam till den konstruktion av samordningsnumret som föreslagits. *Svenska bankföreningen* anser att den föreslagna konstruktionen av samordningsnumret gör det omöjligt att säkerställa om ett presenterat personnummer utgör en felskrivning eller ett samordningsnummer.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller konstruktionen av samordningsnumret måste det givetvis vara möjligt att särskilja det från ett personnummer. Ett alfanumeriskt samordningsnummer skulle från förväxlingssynpunkt vara att föredra eftersom ett sådant nummer undanröjer varje risk för förväxling med personnummer. Det är dock uppenbart att vissa myndigheter skulle ha svårt att hantera en beteckning av det slaget utan stora och kostsamma omställningar i sina ADB-system. Detta har också framhållits av remissinstanserna. Regeringen anser därför att samordningsnumret skall konstrueras som ett personnummer. Det innebär att samordningsnumret skall bestå av tio siffror och kunna göra åtskillnad mellan personer som är födda olika sekel.

Som tidigare har påtalats kan det i vissa fall vara svårt att säkerställa identiteten för den som skall tilldelas samordningsnummer. Man har dock anledning att tro att identiteten ofta kommer att kunna fastställas. Främst därför bör samordningsnumret utgå från tillgänglig uppgift om den enskildes födelseår. Finns inte uppgift om den faktiska födelseåret får man utgå från den födelseår den enskilde uppges.

Eftersom samordningsnumret skall vara konstruerat som ett personnummer är det viktigt att de båda typerna av nummer inte förväxlas. Förväxlingsrisken kan begränsas genom att vissa tal adderas till personens födelseår, födelsemånad och födelsedag. Man kan dock förmoda att omställningssvårigheterna ökar för berörda myndigheter om samordningsnumret avviker från personnumret i alltför hög grad. Utredningen har föreslagit att samordningsnumret inleds med två siffror för det uppgivna födelseåret och två siffror för födelsemånaden följt av två siffror, adderade med talet 60, för födelsedagen. Riksförsäkringsverket har också framhållit att systemändringar och resursåtgång kan begränsas avsevärt om addition endast sker i fråga om födelsedagen. Flera remissinstanser har emellertid påtalat att numret i hög grad bör avvika från ett personnummer eftersom förväxlingsrisken annars är stor. Förväxlingsrisken kan dock enligt regeringens mening till stor del begränsas genom att Riksskatteverket tydligt informerar om det nya samordningsnumret och dess konstruktion. Det bör också ankomma på berörda myndigheter att informera sin personal. Förväxlingsrisken kommer också att minska i takt med att bruket av samordningsnummer ökar.

Regeringen anser därför i likhet med utredningen att övervägande skäl talar för att endast födelsedagen adderas med ett visst tal, förslagsvis 60. Detta innebär att för en person som är född den 3 januari 1961 kommer samordningsnumret att inledas med siffrorna 610163. En person som är född den 23 december samma år får inledningssiffrorna 611283.

De återstående fyra siffrorna skall, på motsvarande sätt som i personnummer, ha till syfte att särskilja personer som är födda samma dag. De bör också innehålla en kontrollsiffra. Det bör framgå om personen är kvinna eller man. Siffrorna kan tas ur en löpande serie från 001 till 999 för varje förekommande dag.

Bestämmelser om samordningsnummer skall tas in i en ny 18 a § i folkbokföringslagen.

5.4 Identifieringskravet och uppgiftsregistreringen

Regeringens förslag: Den enskildes identitet skall i princip vara fastställd vid tilldelning av ett samordningsnummer. För polis- och skatteändamål får dock ett nummer tilldelas även om identiteten inte är säkerställd. Om det råder osäkerhet om identiteten skall det anges vid nummertilldelningen och registreras i folkbokföringens centrala referensregister.

För den som tilldelats ett samordningsnummer skall uppgifter om personens namn, födelsetid, kön, födelseort och medborgarskap registreras i det centrala referensregistret.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Det är i likhet med vad som gäller för tilldelning av personnummer viktigt att en persons identitet är klarlagd när samordningsnummer tilldelas. I dag görs kontrollen av en persons identitet i stor utsträckning av den myndighet som rekviderar personnummer för en person som inte är folkbokförd. Identitetskontrollen bör enligt regeringens mening även fortsättningsvis ligga utanför folkbokföringen. Det är alltså den rekviderande myndigheten som har att fullgöra den kontrollen och så långt det är möjligt söka fastställa identiteten. Rekvisitionen av samordningsnummer bör alltid innehålla uppgift om underlaget (pass, körkort, kontakter med utländska instanser m.m.) för myndighetens identitetskontroll. Rekviderande myndighets bedömning av personens identitet och lämnade uppgifter skall också anges. För flertalet myndigheter som kommer att rekquirera samordningsnummer torde det inte heller innebära några problem att en persons identitet skall vara fastställd. För polismyndigheterna och skattemyndigheterna kan det dock innebära vissa komplikationer. Svårigheten att fastställa en persons identitet är som tidigare nämnts störst beträffande personnummertilldelningen för registrering i skatterregistret och inom rättsväsendet.

När det gäller registreringen i skatteregister rör det sig om några olika kategorier av personer som tilldelas personnummer utan att vara folkbokförda. Möjligheterna till en säker identifiering varierar beroende på grunden för registreringen. En person som begär skattsedel vid ett personligt besök på skattekontoret kan uppmanas att styrka sin identitet. Svårare är det när en kontrolluppgift kommer till kontoret och personen i fråga har lämnat landet.

Vid tilldelning av personnummer för registrering inom rättsväsendet är det Rikspolisstyrelsen som rekviderar personnumret. Skälet till rekvisitionen är att Rikspolisstyrelsen enligt den s.k. personbladsrutinen har fått meddelande om en misstänkt person som saknar personnummer. Rekvisitionen innehåller inte någon upplysning om huruvida personens identitet är säkerställd. I stor utsträckning är det den misstänkte själv som har försett polismyndigheten med uppgift om namn, födelsetid, medborgarskap m.m. Ofta saknas identitetshandlingar som kan användas för kontroll. Det ligger i sakens natur att identitetskontrollen då kan bli ofullständig.

Man får enligt regeringens mening godta att en persons identitet kan vara oklar när det gäller tilldelning av samordningsnummer för registrering inom rättsväsendets register och i skatteregister. Samtidigt måste de rekviderande myndigheterna sträva efter att i största möjliga utsträckning fastställa den enskildes identitet. Även här skall det alltså åligga polisen respektive skattemyndigheterna att kontrollera identiteten.

Som nämnts är det endast en liten andel av de personer som har tilldelats personnummer utan att vara folkbokförda som senare blir folkbokförda. Den största gruppen personer som senare folkbokförs återfinns bland dem som har registrerats i skatteregister. När folkbokföring aktualiseras av en person som har tilldelats samordningsnummer bör skattemyndigheten alltid göra en fullständig identitetskontroll. Identitetskontrollen underlättas om folkbokföringsärendet kan tillföras uppgifter om identitetsprövningen när samordningsnumret tilldelades. Det ADB-register som används för tilldelning av person- och samordningsnummer bör därför innehålla en uppgift om identitetsprövningen vid tilldelningen av samordningsnumret. Det bör alltså av registret framgå om samordningsnumret har tilldelats utan att personens identitet var säkerställd.

När fråga uppkommer att tilldela samordningsnummer för persongrupper som inte nu tilldelas personnummer bör kravet på säker identifiering särskilt uppmärksammas. Regelmässigt bör identitets- och uppgiftskontrollen ligga hos den myndighet som rekviderar samordningsnumret. Frågor som rör identitetskontrollen regleras lämpligen i förordning.

Registreringen

Uppgifter om den som tilldelats personnummer utan att vara folkbokförd registreras i dag i det centrala referensregistret. I princip är det endast numret, personens namn samt uppgift om grunden för personnummertilldelningen som registreras (7 § lagen om folkbokföringsregister [1990:1536]).

Även de personer som tilldelas samordningsnummer bör registreras i det centrala referensregistret. Uppgiftsregistreringen vid tilldelning av

samordningsnummer bör främst styras av kravet på en säker nummer-tilldelning. Den myndighet som begär samordningsnummer bör därför ange tillgängliga uppgifter om personens namn, födelsetid, kön, födelseort och medborgarskap.

De uppgifter som lämnas skall enligt regeringens mening också få registreras. Genom att uppgifterna finns tillgängliga i registret har skattemyndigheten möjlighet att enkelt kontrollera om en person som är aktuell för samordningsnummer tidigare har tilldelats sådant nummer. I registret skall också få registreras om identiteten är styrkt. Riksförsäkringverket anser att också uppgift om personens vistelseadress måste registreras. Värdet av en sådan uppgift kan dock ifrågasättas. Adressuppgifter för ifrågavarande personer kan antas få dålig kvalitet eftersom det inte finns någon skyldighet att anmäla adressändring. Det är inte heller säkert att den rekviderande myndigheten har någon adressuppgift för personen. Regeringen anser mot bakgrund av det angivna att uppgift om adress inte behöver registreras.

Som nämnts tidigare skall samordningsnumret finnas med i den registrering som görs om personen senare folkbokförs. Folkbokföringsregistren kommer alltså att utvisa det samordningsnummer som en folkbokförd person kan ha tilldelats innan hon eller han folkbokfördes.

Uppgifter om personer som har tilldelats personnummer utan samband med folkbokföringen får i dagsläget registreras bl.a. i det aviseringsregister, som används för att förse myndigheter med folkbokföringsuppgifter. Den ordningen bör gälla även för uppgifter om personer som har tilldelats samordningsnummer. Från aviseringsregistret kan uppgifterna göras tillgängliga för den myndighet som har rätt att för egen del registrera uppgifterna (6 § lagen [1995:743] om aviseringsregister).

6 Folkbokföring av nyfödda barn vars föräldrar inte är folkbokförda

Prop. 1997/98:9

Regeringens förslag: Ett nyfött barn skall folkbokföras om modern är folkbokförd i Sverige eller om fadern är vårdnadshavare och folkbokförd här i landet.

Ett barn som inte skall folkbokföras vid födelsen kan efter en tid ha fått sådan anknytning till landet att det skall folkbokföras.

Utredningen har föreslagit att ett nyfött barn skall folkbokföras endast om modern är folkbokförd här i landet.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. *Riksförsäkringsverket* anser att konsekvenserna av förslaget behöver utredas ytterligare och tar därför inte ställning till förslaget. *Socialstyrelsen* anser att man bör avvakta med förslaget, eftersom frågan lämpligen bör övervägas samtidigt med förslaget om att ändra föräldrabalkens regler om socialnämndens skyldighet att fastställa faderskap.

Skälen för regeringens förslag: Ett barn som föds i Sverige skall enligt 2 § folkbokföringslagen (1991:481) folkbokföras i landet även om föräldrarna inte är folkbokförda här. Regeln blir bl.a. tillämplig på barn till föräldrar som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och som här väntar på beslut i tillståndsfrågan. Även t.ex. ett barn som föds av en utländsk kvinna under hennes semestervistelse i Sverige folkbokförs i landet. När barnet och modern lämnar Sverige avregistreras barnet från folkbokföringen med anledning av utresan.

Under år 1995 registrerades i landet 878 födslar där ingen av föräldrarna var folkbokförd i Sverige. Dessutom registrerades 126 födslar där enbart fadern var folkbokförd.

Att barnet folkbokförs även om föräldrarna inte är folkbokförda beror på att det har ansetts angeläget att de födslar som sker i landet också registreras här. Även personer som inte är folkbokförda kan ha ett berättigat intresse av att få en officiell handling som styrker uppgiften om ett barns födelse här i landet. En sådan handling kan vara en förutsättning för registrering av barnets födelse i föräldrarnas hemland. Genom en ändring i folkbokföringslagen, som trädde i kraft den 1 januari 1995, infördes bestämmelser om att en födelse skall registreras inom folkbokföringen även i fråga om en person som inte är eller har varit folkbokförd i landet. Registreringsskyldigheten innebär att skattemyndigheten också skall pröva riktigheten av registrerade uppgifter, bl.a. när det gäller barnets börd och namn. Den nya ordningen har särskild betydelse för diplomater och med dem likställda eftersom deras barn inte folkbokförs vid födelsen.

Ett barn som föds under moderns tillfälliga vistelse i Sverige har inte den starka anknytning till landet som normalt krävs för folkbokföring här. Detsamma gäller nyfödda barn vars föräldrar visserligen önskar bosätta sig här men som inte har rätt till det eftersom de saknar uppehållstillstånd. Eftersom alla barn som föds i landet numera skall registreras inom

folkbokföringen finns inte längre skäl att folkbokföra ett barn enbart av den anledningen att födelsen skall dokumenteras i folkbokföringsystemet. För folkbokföring bör krävas att barnet har en starkare anknytning än så till landet. Fråga är emellertid vad som skall anses utgöra en tillräckligt stark anknytning.

En möjlighet är att göra en allmän prövning av barnets koppling till landet ungefär på samma sätt som när en person flyttar till Sverige. Den som inflyttar från utlandet skall enligt 3 § folkbokföringslagen folkbokföras här om han eller hon under sin normala livsföring kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila i landet under minst ett år. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall, enligt samma paragraf, folkbokföras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist här. För utlänning som är skyldig att ha uppehållstillstånd gäller dessutom att han i princip inte skall folkbokföras om han saknar sådant tillstånd.

Även om förutsättningarna för nyfödda barns folkbokföring knöts till dygnsvilan på liknande sätt som vid invandring skulle självfallet föräldrarnas folkbokföring tillmätas stor betydelse för det nyfödda barnets folkbokföring. Om inte någon av föräldrarna är folkbokförd här har det nyfödda barnet knappast någon fastare anknytning till Sverige.

Om barnets folkbokföring görs beroende av föräldrarnas folkbokföring finns det en klar och enkel omständighet att ta fasta på. Från allmänna utgångspunkter måste det också te sig naturligt att föräldrars och barns folkbokföring kopplas ihop. Enligt regeringens mening bör det nyfödda barnets folkbokföring knytas till föräldrarnas folkbokföring.

Utredningen har föreslagit att ett nyfött barn skall folkbokföras endast om modern är folkbokförd här i landet. Om barnets föräldrar är gifta och fadern är folkbokförd här kan det emellertid sägas att barnet har anknytning till landet även om modern inte är folkbokförd. Situationen kan uppkomma när en svensk man har gift sig med en utländsk kvinna som måste ha uppehållstillstånd för att bli folkbokförd och paret får ett barn i Sverige. Riksförsäkringsverket har påtalat att utredningens förslag innebär att en fader, som är vårdnadshavare och bosatt i Sverige, inte kan få de förmåner som annars tillkommer en förälder från och med barnets födelse, om modern inte är folkbokförd här i landet.

För rätt till föräldrapenning och underhållsstöd krävs att både barn och förälder är bosatta här i landet. Rätt till barnbidrag föreligger om barnet är bosatt här i landet. Med bosatt avses i dessa sammanhang normalt detsamma som folkbokförd. När det gäller föräldern fordras också att denne är vårdnadshavare. Om barnet inte är svensk medborgare krävs för rätt till underhållsstöd och barnbidrag dessutom att barnet eller någon av föräldrarna sedan minst sex månader visats här i landet. Regeringen anser mot bakgrund av den betydelse folkbokföringen har att ett barn bör folkbokföras även i de fall fadern är folkbokförd här i landet. Enbart det förhållandet att fadern är folkbokförd kan dock inte anses tillräckligt för att barnet skall folkbokföras här i landet. Det bör också krävas att han är barnets vårdnadshavare. Är fadern inte vårdnadshavare föreligger inte rätt till förmånerna.

För nyfödda barn vars föräldrar inte är folkbokförda, t.ex. barn till asylsökande innebär det i praktiken ingen skillnad mot vad som gäller i dag. Barnet har t.ex. rätt till grundläggande sjukvård och socialt stöd oberoende av folkbokföring. Rätt till barnbidrag föreligger inte oavsett om barnet folkbokförs eller inte eftersom asylsökande är undantagna i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag. Om föräldrarna senare folkbokförs kommer även barnet att bli folkbokfört.

Vad som sagts gäller endast barnets folkbokföring med anledning av födelsen. Att barnet inte blir folkbokfört vid födelsen skall inte hindra att det efter en kortare eller längre tids vistelse i landet ändå blir folkbokfört här. - Om barnet skulle få fastare band till landet, bör det folkbokföras. Folkbokföring kan då bli aktuell även om inte någon av barnets föräldrar är folkbokförd. Det kan inträffa att ett barn som föds här i landet utan att bli folkbokfört tas om hand av personer som är bosatta här. Allmänt bör gälla att barnets folkbokföring prövas utifrån en samlad bedömning på motsvarande sätt som sker vid inflyttning till landet. Om barnet kan anses ha fått sitt egentliga hemvist här skall det folkbokföras även om föräldrarna inte är folkbokförda. Uttryckt i folkbokföringslagens termer kan, något förenklat, egentligt hemvist för barnet sägas föreligga i första hand när vistelsen i Sverige är avsedd att uppgå till minst ett år och barnet har tillstånd att vistas i landet. Regeringens förslag föranleder ändring i 2 och 3 §§ folkbokföringslagen.

Regeringens bedömning: Någon särskild reglering i fråga om barn som vistas på familjehem bör inte införas.

Utredningen har föreslagit att en vistelse i familjehem skall föranleda ändrad bosättning endast om vistelsen skall pågå längre tid än ett år.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar utredningens förslag utan erinran. *Kammarrätten i Göteborg*, *Riksskatteverket* och *Statistiska centralbyrån (SCB)* avstyrker dock förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Allmänt gäller att en person skall folkbokföras på den fastighet och i den församling där han eller hon är att anse som bosatt (6 § folkbokföringslagen [1991:481]). Utgångspunkten är att en person anses vara bosatt på den fastighet där vederbörande regelmässigt tillbringar sin dygnsvila (dygnsviloregeln enligt 7 § folkbokföringslagen).

Svårigheter att bestämma en persons folkbokföring kan uppkomma bl.a. om personen regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på flera fastigheter (dubbel bosättning). En person skall anses vistas regelmässigt på en fastighet om han under sin normala livsföring tillbringar dygnsvilan där i genomsnitt minst en gång i veckan. För barn som vårdas utom hemmet, exempelvis efter socialnämndens beslut om familjehemsplacering, uppkommer normalt inte dubbel bosättning. Även om barnet har fortlöpande kontakter med det egna hemmet torde dessa inte vara av sådan omfattning som krävs för dubbel bosättning.

Vid folkbokföring av barn som vårdas enligt socialtjänstlagen (1980:620) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga aktualiseras i stället några andra undantag från dygnsviloregeln. Undantagen är reglerade i folkbokföringslagen och rör vistelser som är tillfälliga (8 §) eller äger rum på institution (10 §).

Om en person under en tid av högst sex månader regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på en annan fastighet än den där personen har sitt egentliga hemvist, anses det inte leda till ändrad bosättning. Det krävs dock att tiden är bestämd i förväg. Personen skall också ha för avsikt att återvända efter tidens utgång. En vistelse som är bestämd att vara längre tid än sex månader medför normalt att folkbokföringen skall ändras.

En vistelse anses inte heller leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av vård vid en institution för vård av unga eller missbrukare (10 § första stycket 5 folkbokföringslagen). När det gäller folkbokföring av barn som på ett eller annat sätt är föremål för samhällsinsriparanden råder i första hand osäkerhet om vilka typer av hem som skall anses vara institutioner i folkbokföringslagens mening. Vistelse på hem för särskild tillsyn, s.k. 12 §-hem, skall dock inte leda till ändrad bosättning (prop. 1990/91:153 s. 102). I praxis har också ansetts att andra former av hem för vård eller boende är institutioner. När det gäller vistelse i ett familjehem är dock rättsläget oklart.

Utredningen har föreslagit att en vistelse i ett familjehem skall föranleda ändrad folkbokföring endast om vistelsen skall pågå under längre tid än ett år. Detta mot bakgrund av att det är svårt att motivera den åtskillnad som i dag görs mellan vård i familjehem och i hem för vård eller boende. Vårdformerna har enligt utredningen många grundläggande likheter. Utredningen hänvisar vidare till att syftet med vården är att föräldrar och barn skall återförenas.

En person skall som huvudregel vara folkbokförd där han eller hon faktiskt vistas. Undantag har gjorts för vissa tillfälliga vistelser och vistelser som av annan anledning inte ansetts skola leda till ändrad folkbokföring, t.ex. vistelser vid en institution. En grundläggande princip inom folkbokföringen är också att en vistelse skall bedömas efter avsikten vid dess början. Riksskatteverket har riktat kritik mot förslaget bl.a. mot bakgrund av att det innebär att en vistelse skall anses ändra karaktär efter en viss tid. Även Kammarrätten i Göteborg och SCB är kritiska mot att det införs en särskild bestämmelse om folkbokföring av familjehemsplacerade barn.

I den mån syftet med vården skall vara utslagsgivande för folkbokföringen kan övervägande skäl sägas tala för att barn och ungdom som vårdas enligt socialtjänstlagen eller lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga inte skall anses bosatta där de vårdas. Detta gäller dock fullt ut endast om vården i det enskilda fallet kan bedrivas i enlighet med de allmänna målen om återförening m.m. Det förekommer fall där vården inte kan bedrivas med återförening av barn och föräldrar som mål. I vissa situationer är det nödvändigt att hålla barn och föräldrar åtskilda, exempelvis när barnet har utsatts för övergrepp i hemmet eller av annat skäl riskerar att komma till skada. Bristerna i hemmiljön kan vara av sådan art att byte av vårdnadshavare blir aktuellt eller det kan vara så att barnet av olika skäl inte längre har någon hemmiljö att återvända till.

Mot folkbokföring i föräldrahemmet talar också det förhållandet att en stor andel av placeringarna i familjehem blir långvariga. De kan pågå i många år och löpa under ett barns hela uppväxt. När en sådan situation föreligger framstår det allmänt som egendomligt att låta barnet vara folkbokfört hos en förälder som det kanske inte alls har någon kontakt med.

Som utredningen framhållit har dock vård i familjehem samma mål som vård i hem för vård eller boende. I båda fallen vilar samhällsinslagandet på att det föreligger ett vårdbehov hos den unge. Vad som nu nämnts talar för att inte heller placering i familjehem bör föranleda ändrad folkbokföring eftersom vård i familjehem och vård i hem för vård eller boende har många grundläggande likheter.

Regeringen har i och för sig förståelse för utredningens ståndpunkt att det är svårt att motivera varför åtskillnad skall göras mellan placeringar i familjehem och hem för vård eller boende. Hem för vård eller boende har dock till skillnad mot familjehem nästan alltid karaktär av institution. Den nuvarande ordningen för folkbokföring av familjehemsplacerade barn har heller inte visats innebära några olägenheter av praktisk art. För barnets rättigheter i samhället har det knappast någon betydelse om det är folkbokfört i föräldrahemmet eller i familjehemmet. I de flesta fall torde det vara dock vara lämpligast att ett barn som kan antas vistas en längre tid i ett familjehem är

folkbokfört där. Det torde t.ex. vara bättre om barnet är folkbokfört i den kommun där det skall gå i skolan under en längre tid. Regeringen anser mot bakgrund härav att det inte nu finns skäl att införa en särskild regel för familjehemsplacerade barn. Prop. 1997/98:9

8 Födelsehemort

Prop. 1997/98:9

8.1 Nuvarande ordning

Sedan lång tid tillbaka har det inom folkbokföringen funnits regler om registrering av födelseort m.m. för nyfödda barn. Fram till år 1947 antecknades i församlingsboken såsom födelseort den församling där barnet verkligen var fött. Om nedkomsten hade ägt rum i en stad, och i en annan församling än den där modern var folkbokförd, antecknades dock hennes församling som barnets födelseort. Anteckningen av födelseorten skulle göras i "rätt inskrivningsort". Rätt inskrivningsort för barnets födelse var, något förenklat uttryckt, den församling där modern var folkbokförd.

År 1947 skedde en omläggning av folkbokföringen. Bland annat infördes personakten som den grundläggande folkbokföringsurkunden. Församlingsboken och andra kyrkoböcker fördes dock parallellt. Samtidigt med personakten infördes begreppet födelsehemort. Födelsehemorten kan sägas motsvara det som tidigare kallades den rätta inskrivningsorten för barnets födelse.

I vissa fall antecknades utländsk födelseort inom folkbokföringen. I personakten antecknades den faktiska födelseorten i utlandet för person som hade födelsehemort. Sedan gammalt fanns det även regler för registrering av "utländsk undersåte född utom riket". När en sådan person folkbokfördes i Sverige skulle personens födelseort antecknas. Inte bara utlänningens födelseland utan också den utländska födelseorten antecknades på personakten.

Begreppet födelsehemort förekom i den år 1991 upphävda 1967 års folkbokföringslag. Enligt 25 § första stycket nämnda lag skulle ett barn kyrkobokföras i sin födelsehemort. Födelsehemort var, enligt andra stycket samma paragraf, den församling där modern vid barnets födelse var kyrkobokförd eller upptagen i obefintligregister. Om moderns kyrkobokföring inte kunde utredas, stadgades det vidare, var födelsehemorten den församling där barnet föddes.

År 1991 reformerades folkbokföringsverksamheten. Den löpande folkbokföringen fördes över från Svenska kyrkan till skatteförvaltningen. Registreringen datoriserades och personakten avskaffades som folkbokföringsdokument. Nya folkbokföringsförfattningar trädde i kraft.

Personaktsinformationen fördes över till ADB-register. Födelseort registrerades därvid endast för personer som inte hade födelsehemort i Sverige. Om födelseort registrerades angavs också födelselandet. I övrigt registrerades födelsehemort. Den angavs med län och församling.

Begreppet födelsehemort förekommer inte i den nya folkbokföringslagen men 25 § i 1967 års folkbokföringslag har sin motsvarighet i 6 § i nuvarande folkbokföringslag. Även om begreppet födelsehemort inte längre återfinns i folkbokföringslagen folkbokförs nyfödda barn på motsvarande sätt som tidigare, dvs. i första hand i den församling där modern är folkbokförd. Termen födelsehemort återfinns dock fortfarande i bl.a. lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister och lagen (1995:743) om aviseringsregister. Regleringen av folkbokförings- och aviseringsregistren innebär att dessa register bl.a. skall innehålla uppgift om folkbokförda personers födelsehemort. I de

nämnda lagarna har termen födelsehemort samma innebörd som tidigare och avser alltså den folkbokföringsort i vilken ett nyfött barn skall folkbokföras. Författningarna innehåller inte någon definition av begreppet men i lagförarbeten har födelsehemort definierats.

Inte heller begreppet födelseort återfinns i folkbokföringslagen men bl.a. i lagarna om folkbokförings- och aviseringsregister. Inom folkbokföringen registreras uppgiften om födelseort på samma sätt som tidigare. Uppgiften bokförs för personer som saknar födelsehemort i Sverige, dvs. i första hand för personer som är födda utomlands, men också för personer med födelsehemort om de är födda i utlandet.

Uppgift om födelsehemort och födelseort anges tillsammans med namn och personnummer i de flesta typer av personbevis. Uppgift om födelsehemort och födelseort efterfrågas dock endast i begränsad omfattning av andra myndigheter. SCB och polisen är de enda myndigheter som får del av båda uppgiftstyperna. Uppgift om födelsehemort överförs också till det statliga person- och adressregistret (SPAR).

8.2 Registrering av födelsehemort i folkbokföringen

Regeringens förslag: Det finns skäl att behålla registrering av uppgift om födelsehemort inom folkbokföringen. En definition av begreppet införs i folkbokföringslagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. Riksskatteverket anser dock att man bör övergå till att i folkbokföringen registrera den faktiska födelseorten uttryckt som kommun.

Skälen för regeringens förslag: Registrering av uppgift om födelseort och födelsehemort har sin bakgrund i äldre förhållanden. Innan personnummer började användas som identitetsbeteckning var det naturligt att identifiera en person med ledning av uppgift om namn och härkomst. Det var då viktigt att inom folkbokföringen registrera uppgiften om var en person var född. Den omfattande användningen av personnummer har emellertid gjort att uppgift om födelseort och födelsehemort inte längre behövs som kompletterande identifikationsbegrepp.

För den interna folkbokföringsverksamheten finns det inte något behov av att särskilt registrera uppgift om födelseort eller födelsehemort för personer som folkbokförs i Sverige vid födelsen. Även om uppgiften om födelsehemort tas bort som en särskild registeruppgift i folkbokföringsregistren framgår födelsehemorten av registren. Det beror på att födelsehemorten är detsamma som den första folkbokföringsorten för en person som folkbokförs i Sverige vid födelsen. Uppgiften om en persons första folkbokföringsort framgår av det lokala folkbokföringsregistret.

För den löpande folkbokföringsverksamheten behöver skattemyndigheten ha tillgång till uppgift om utländsk födelseort. Uppgiften om födelseland be-

hövs bl.a. vid bedömningen av personuppgifter såsom namn, börd, födelsetid och medborgarskap. Därmed är det också naturligt att ha uppgiften om utländsk födelseort i folkbokföringsregistren.

Det är som tidigare nämnts endast ett fåtal användare av folkbokföringsuppgifter som är intresserade av uppgiften om födelsehemort. SCB använder termen födelsehemort för framställning av befolkningsstatistik. Även inom Svenska kyrkan finns behov av uppgift om födelsehemort.

Den stora användaren av uppgiften är polismyndigheterna som använder födelsehemortsuppgiften i mycket stor omfattning vid utfärdande av pass. Med hänsyn bl.a. till internationella åtaganden skall det svenska passet innehålla uppgift om födelseort. För personer med födelsehemort i Sverige är det födelsehemorten som anges. Den faktiska födelseorten anges ju i princip inte inom folkbokföringen för dessa personer.

Det är alltså huvudsakligen för passändamål som uppgift om någon form av födelse- eller ursprungsort behöver göras tillgänglig som en särskild registerterm. Att det ingår i folkbokföringsverksamheten att tillhandahålla olika uppgifter som registreras inom folkbokföringen har slagits fast, bl.a. vid inrättandet av det nya aviseringsregistret för folkbokföringsuppgifter. Det är därför som 4 § 5 lagen (1995:743) om aviseringsregister stadgar att bl.a. uppgift om födelsehemort skall ingå i registret. Det finns enligt regeringens mening inte anledning att föreslå att uppgiften skall tillhandahållas på något annat sätt.

Den uppgift som skall registreras och tillhandahållas kan avse folkbokförda personers första folkbokföringsort, faktiska födelseort eller annan liknande uppgift. Uppgiften måste avse något förhållande som kan betecknas som födelseort i passammanhang. Fråga är närmast om man i folkbokföringen skall behålla registreringen av första folkbokföringsorten eller övergå till att registrera den faktiska födelseorten.

Enligt Riksskatteverkets mening är tiden nu mogen att övergå till att i folkbokföringen registrera den faktiska födelseorten uttryckt som kommun. Många födsalar sker emellertid på annan ort än där kvinnan är bosatt. Det är svårt att se något skäl för att folkbokföringen skall börja registrera den faktiska födelseorten, dvs. normalt den församling eller kommun där födelsejukhuset är beläget. Ett barn måste anses ha en starkare anknytning till moderns folkbokföringsort än till den ort där födelsejukhuset är beläget. På motsvarande sätt får ett nyfött barn anses ha starkare anknytning till faderns folkbokföringsort i de fall modern inte är folkbokförd. Enligt regeringens mening finns det därför inte skäl att inom folkbokföringen införa registrering av faktisk födelseort i Sverige. Även fortsättningsvis bör den första folkbokföringsorten registreras som särskild folkbokföringsuppgift. När det gäller frågan om orten skall anges som kommun eller församling anser regeringen att så länge folkbokföring allmänt sker på församling är det naturligt att orten även i fortsättningen anges med angivande av församling.

Den första folkbokföringsorten bör även fortsättningsvis ha en särskild benämning. Det har i några sammanhang framhållits att begreppet födelsehemort kan vålla missförstånd. Begreppet födelsehemort har dock använts i 50 år och var fram till år 1991 definierat i lag. Hos det fåtal användare av folkbokföringsuppgifter som har intresse av födelsehemorten torde det inte råda

någon tvekan om vad som avses med uppgiften. Enligt regeringens mening talar övervägande skäl för att begreppet födelsehemort bör användas även fortsättningsvis. Det finns dock skäl att i folkbokföringslagen återinföra en definition av begreppet. Denna tas lämpligen in i 6 § folkbokföringslagen (1991:481).

Prop. 1997/98:9

9 Överklagande

Prop. 1997/98:9

9.1 Gällande ordning för överklagande

Folkbokföringslagen

Inom ramen för folkbokföringslagen (1991:481) fattar skattemyndigheterna olika typer av beslut. I enlighet med den inledande bestämmelsen i lagen kan besluten i första hand sägas innebära fastställande av en persons bosättning och registrering av personuppgifter i ett lokalt folkbokföringsregister. Besluten kan överklagas till länsrätt och vidare till kammarrätt och Regeringsrätten. Prövningstillstånd behövs i Regeringsrätten men inte i kammarrätt.

Skattemyndigheterna handlägger ett mycket stort antal ärenden enligt folkbokföringslagen. Den i särklass största ärendegruppen utgörs av flyttningar inom landet (bosättningsärenden). Bosättningsärenden innefattar i första hand prövning av var någonstans i landet en person skall anses bosatt. Även frågorna om avregistrering från folkbokföringen vid bl.a. flyttning till annat land kan anses hänga samman med bosättning.

Överklagande av beslut beträffande bosättning regleras i 38 § första stycket första meningen och andra stycket folkbokföringslagen. Skattemyndighetens beslut kan överklagas av den person vars folkbokföring det gäller, av en kommun som berörs av beslutet samt av Riksskatteverket. Överklagande skall ske inom tre veckor. För en kommun och Riksskatteverket räknas tiden från det att beslutet meddelades. Överklagandetiden för en enskild person styrs av den allmänna regleringen i förvaltningslagen (1986:223). Det innebär att den enskilde kan överklaga inom tre veckor från den dag han eller hon fick del av beslutet.

Som nämnts beslutar skattemyndigheterna inte bara om en person skall folkbokföras i Sverige och på vilken fastighet personen skall anses bosatt. En skattemyndighet fattar inom ramen för folkbokföringen också beslut om att registrera olika typer av personuppgifter. I första hand sker registreringen i ett lokalt folkbokföringsregister. Det kan exempelvis vara fråga om att registrera uppgift om civilstånd och medborgarskap. Denna typ av registrering äger ofta rum utan att en persons bosättning prövas och initieras i många fall av en underrättelse från annan myndighet. Registreringen kan emellertid också vara grundad på uppgifter som den enskilde själv lämnar, exempelvis vid invandring. Registreringsbeslut får överklagas enligt 38 § första stycket första meningen och tredje stycket folkbokföringslagen. Skattemyndighetens registreringsbeslut kan inte överklagas av det allmänna utan endast av den enskilde som beslutet angår. Överklagande kan ske utan begränsning till viss tid.

Med stöd av folkbokföringslagen fattar skattemyndigheten också beslut om tilldelning av personnummer. Beslut som rör personnummer kan överklagas. Endast den enskilde har rätt att överklaga. Överklagande i fråga om födelsetiden sker hos länsrätt. Skattemyndighetens beslut om fastställande av födelsenummer och kontrollsiffra överklagas inte hos domstol utan hos Riksskatteverket. Riksskatteverkets beslut kan inte överklagas.

Den 1 maj 1996 infördes en allmän tvåpartsprocess i förvaltningsdomstolarna (prop. 1995/96:22, bet. 1995/96:JuU7, rskr. 1995/96:55). Om en enskild person överklagar en förvaltningsmyndighets beslut skall, enligt den nya ordningen, den myndighet som först beslutade i ärendet vara den enskildes motpart i domstolen. Myndigheten har därigenom också rätt att överklaga domstolens beslut. Den allmänna tvåpartsprocessen regleras i förvaltningsprocesslagen (1971:291). Tvåpartsprocessen skall dock inte tillämpas på områden som styrs av särskilda bestämmelser om dessa avviker från förvaltningsprocesslagens regler om överklagande och partsrepresentation.

Införandet av tvåpartsprocessen har inte föranlett några lagändringar på folkbokföringsområdet. Viss osäkerhet kan sägas råda om partsrepresentationen för det allmänna när en enskild efter den 1 maj 1996 överklagar ett beslut enligt folkbokföringslagen. Det är dock klart att de beslut om registrering och annat som överklagas enligt 38 § tredje stycket folkbokföringslagen helt faller inom ramen för den nya tvåpartsprocessen. Folkbokföringslagen medger inte Riksskatteverket någon överklaganderätt i dessa frågor. Skattemyndigheten bör betraktas som den enskildes motpart i länsrätten och myndigheten har behörighet att föra ett mål vidare till kammarrätt och Regeringsrätten.

Riksskatteverket har rätt att överklaga skattemyndighetens bosättningsbeslut. Det skulle kunna hävdas att bestämmelsen i 38 § andra stycket folkbokföringslagen utesluter tillämpning av förvaltningsprocesslagens föreskrifter om partsrepresentation för det allmänna. Till skillnad från exempelvis taxeringslagen (1990:324) innehåller dock folkbokföringslagen inte någon bestämmelse om vem som för det allmännas talan i domstol vid överklagande från enskild. Det kan tas till intäkt för att det nya stadgandet i förvaltningsprocesslagen, att beslutsmyndigheten är den enskildes motpart i länsrätten när denne har överklagat dit, skall tillämpas även i bosättningsmål.

Vissa familjerättsliga beslut m.m.

Skattemyndigheterna handlägger också ett stort antal ärenden enligt äktenskapsbalken, föräldrabalken och namnlagen (1982:670). Det gäller bl.a. beslut om hindersprövning, registrering av gemensam vårdnad och beslut om namn. Skattemyndigheternas beslut på dessa områden överklagas endast undantagsvis.

Överklagandeordningen i fråga om hindersprövning, vårdnad och namn kan sägas vara enhetlig. Skattemyndighetens beslut kan överklagas och prövas i förvaltningsdomstolarna i enlighet med den allmänna ordningen inom förvaltningsprocessen. Myndighetens beslut i fråga om hindersprövning, vårdnad och namn kan överklagas endast av en enskild som berörs av beslutet i enlighet med vad som följer av 22 § förvaltningslagen (1986:223). Den nya tvåpartsprocessen slår igenom fullt ut. Om den enskilde överklagar skattemyndighetens beslut inträder alltså myndigheten som part i länsrätten med möjlighet att överklaga domstolarnas avgörande. Riksskatteverket har inte någon ställning som part i dessa ärenden.

Skattemyndigheten fattar även beslut med stöd av begravningslagen (1990:1144). Myndigheten utfärdar således intyg för gravsättning eller

kremering samt kan besluta om anstånd med gravsättning eller kremering. Skattemyndighetens beslut kan överklagas till länsstyrelsen och vidare till allmän förvaltningsdomstol. Som en följd av tvåpartsprocessen kommer skattemyndigheten att inträda som motpart till den enskilde om denne överklagar till domstol. Riksskatteverket har inte ställning som part i ärende enligt begravningslagen.

Vidare ankommer det på vissa skattemyndigheter att besluta om medlemskap i de icke-territoriella församlingar som finns inom Svenska kyrkan. Ett sådant beslut får överklagas hos länsrätt. Vid överklagande från enskild tillämpas det allmänna tvåpartsförfarandet.

9.2 Tvåpartsprocess inom folkbokföringen

Regeringens förslag: När en enskild har överklagat skattemyndighetens beslut skall myndigheten föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket får dock överta skattemyndighetens talan och skall ensam ha rätt att föra det allmännas talan i Regeringsrätten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I prop. 1995/96:22 om tvåpartsprocess m.m. anfördes att en tvåpartsprocess i princip bör införas över hela det förvaltningsrättsliga fältet. Skälen för en tvåpartsprocess kan, något förenklat uttryckt, sammanfattas som att den främjar rättsbildningen och gör det möjligt för myndigheter att få ändring till stånd av materiellt oriktiga domstolsavgöranden. En tvåpartsprocess bidrar också till ett bättre och fulligare utredningsmaterial vid domstolsprövningen.

Enligt regeringens mening finns det inte någon anledning att undanta folkbokföringsområdet från ett tvåpartsförfarande när en enskild person har överklagat skattemyndighetens beslut. De skäl som i andra sammanhang har anförts för en tvåpartsprocess gör sig gällande med styrka även beträffande frågor som handläggs enligt folkbokföringslagen. En tvåpartsprocess kan främja rättsbildningen inom folkbokföringsområdet. Det framstår också som angeläget att den enskilde har en motpart som kan bemöta och komplettera den utredning som den enskilde ofta lämnar i samband med ett överklagande.

Den allmänna tvåpartsprocessen utgår från att det är den beslutande myndigheten som skall vara den enskildes motpart i domstolsprocessen. I likhet med vad som sedan tidigare har gällt på taxeringsområdet har dock i några fall en centralmyndighet, exempelvis Riksförsäkringsverket och Kriminalvårdsstyrelsen, givits rätt att överta den beslutande myndighetens uppgift att föra det allmännas talan. Om sådant övertagande inte sker är det beslutsmyndigheten som företräder det allmänna.

Visserligen finns det inom Riksskatteverket en stor kompetens när det gäller olika folkbokföringsfrågor. Den myndighet som företräder det

allmänna efter överklagande av en enskild skall dock inte främst argumentera i rättsfrågor utan intressera sig för utrednings- och bevisfrågor (prop. 1995/96:22 s. 80). Det är en uppgift som regelmässigt ligger närmast tillhands för den myndighet som har beslutat i ärendet och förfogar över utredningsresurserna. Mot den bakgrunden är det enligt regeringens mening naturligt att även på folkbokföringsområdet i första hand låta beslutsmyndigheten, och inte centralmyndigheten, föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt när den enskilde har överklagat.

Riksskatteverkets roll

Riksskatteverket har som central förvaltningsmyndighet likartade funktioner på folkbokföringsområdet som inom beskattningen. Enligt taxeringslagen har Riksskatteverket rätt att i länsrätt och kammarrätt överta skattemyndighetens roll som företrädare för det allmänna, exempelvis i mål av principiellt intresse. Detta skall enligt regeringens mening gälla också folkbokföringsmålen. När Riksskatteverket övertar skattemyndighetens rätt att företräda det allmänna i ett mål skall skattemyndighetens rätt att föra talan i målet upphöra.

För att på ett verksamt sätt kunna bidra till rättstillämpningen bör Riksskatteverket, i likhet med vad som gäller på beskattningsområdet, också ha en självständig rätt att överklaga länsrättens och kammarrättens avgörande. Ett sådant överklagande skall enligt regeringens mening kunna ske oavsett om verket tidigare i målet fört det allmännas talan. Det är också enligt regeringens uppfattning väl förenligt med Riksskatteverkets roll som centralmyndighet att verket och inte skattemyndigheten ges rätt att överklaga folkbokföringsmål till Regeringsrätten.

I dagsläget är Riksskatteverkets överklaganderätt begränsad till frågor om bosättning. Verket kan exempelvis inte överklaga renodlade registreringsbeslut. Denna skillnad är en kvarleva från det allmänna ombudets tid. Enligt instruktionen för skatteförvaltningen omfattar Riksskatteverkets ansvarsområde hela folkbokföringsområdet, inte endast bosättningsfrågorna. Verket bör därför ges rätt att överklaga alla typer av beslut som skattemyndigheten fattar enligt folkbokföringslagen. Detta gäller dock naturligtvis inte beslut om personnummer och samordningsnummer, eftersom dessa beslut överklagas till Riksskatteverket.

Om Riksskatteverket vill överklaga skattemyndighetens beslut i en bosättningsfråga skall det enligt 38 § folkbokföringslagen ske inom tre veckor från det att beslutet meddelades. Den överklagandetiden bör gälla för Riksskatteverket även beträffande andra beslut som skattemyndigheten meddelar enligt lagen.

För att Riksskatteverket skall kunna utnyttja rätten att framföra skattemyndigheten företräda det allmänna i domstol krävs självfallet att verket får underrättelser om pågående processer. Enligt 3 § folkbokföringsförfordningen (1991:749) skall allmän förvaltningsdomstol underrätta Riksskatteverket om beslut enligt folkbokföringslagen. Riksskatteverket bör dock kunna få kännedom om ett ärende redan när det överklagas till länsrätten. När skattemyndigheten är den enskildes motpart i länsrätten är det natur-

ligt att myndigheten underrättar Riksskatteverket om pågående processer. Verket får självt bestämma i vilken omfattning skattemyndigheten skall lämna sådana underrättelser.

Prop. 1997/98:9

9.3 Den kommunala överklaganderätten

Regeringens bedömning: Kommunerna skall även i fortsättningen ha rätt att överklaga ett beslut om bosättning.

Utredningen har föreslagit kommunernas rätt att överklaga ett beslut om bosättning avskaffas.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* och *Kammarrätten i Göteborg* avstyrker förslaget. *Svea hovrätt* ifrågasätter om det finns tillräckliga skäl att avskaffa den kommunala besvärsrätten. *Kammarrätten i Göteborg* anser bl.a. att frågan är komplicerad och behöver utredas ytterligare. Övriga remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 38 § folkbokföringslagen får en kommun överklaga ett beslut om en persons bosättning. Rätten att överklaga gäller även för kyrkliga kommuner. Ett överklagande från en kommun skall ha kommit in inom tre veckor från det att beslutet meddelades. Enligt den gamla folkbokföringslagen beräknades tiden från det att kommunen fick del av beslutet. I samband med att den nuvarande klagotiden infördes år 1991 anförde Kommunförbundet (prop. 1990/91:153 s. 111) att kommunerna i praktiken inte hade någon möjlighet att agera om överklagandetiden beräknades från tiden för beslutets meddelande.

Det var ganska vanligt att en kommun överklagade skattemyndighetens beslut att mantalsskriva en viss person. Genom att stommor till mantalslängder överlämnades från skattemyndigheten till kommunen hade kommunen möjlighet att överblicka den del av folkbokföringen som gällde mantalsskrivning. Därigenom kunde kommunen bl.a. kontrollera att den grund för beskattningen som mantalsskrivningen i praktiken utgjorde blev korrekt. Kommunerna hade också ofta en särskild organisation för bevakning av mantalskrivningsfrågor. Sedan mantalsskrivningen avskaffades den 1 juli 1991 är det ovanligt med kommunala överklaganden enligt folkbokföringslagen. Något överklagande från kyrkligt håll lär inte ha förekommit.

Utredningen har ansett att den kommunala överklaganderätten inte längre är motiverad och att den därför kan avskaffas. *Svea hovrätt* har dock påpekat att det med fog kan hävdas att de rättsverkningar som uppkommer genom ett folkbokföringsbeslut berör kommunen på sådant sätt att det är rimligt att kommunen har möjlighet att överklaga beslutet. Även *Kammarrätten i Göteborg* ifrågasätter om förslaget är motiverat.

När det gäller folkbokföring ger i och för sig lagen inte utrymme för beaktande av särskilda kommunala aspekter. Folkbokföringen har dock betydelse för kommunerna på vissa områden, t.ex. när det gäller kostnader för undervisning och sjukvård, eftersom skyldigheten att tillhandahålla detta

grundas på om en person är folkbokförd i kommunen eller inte. Folkbokföringen har också betydelse för i vilken kommun en person skall beskattas. Regeringen anser därför i likhet med Svea hovrätt och Kammarrätten i Göteborg att ett beslut om en persons folkbokföringsort berör kommunen i sådan utsträckning att den bör ha möjlighet att överklaga beslutet. Mot den bakgrunden skall rätten till kommunalt överklagande inte ändras.

9.4 Överklagande av vårdnadshavare

Regeringens bedömning: En vårdnadshavare bör inte ges rätt att mot den andre vårdnadshavarens vilja överklaga ett beslut som rör barnets folkbokföring.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 38 § folkbokföringslagen får skattemyndighetens beslut om någons folkbokföring överklagas av den person vars folkbokföring det gäller. Det har tidigare rått osäkerhet i frågan huruvida en av två vårdnadshavare haft rätt att ensam företräda barnet vid överklagande i ett folkbokföringsärende. Regeringsrätten har dock i några nyligen meddelade avgöranden uttalat att ett överklagande av ett beslut om ett barns folkbokföring inte kan prövas i sak med mindre båda vårdnadshavarna är ense om att åstadkomma en sådan prövning. Överklagande som har framställts av en av vårdnadshavarna skall således enligt Regeringsrätten inte tas upp till prövning.

En vanlig situation där frågan om rätten att överklaga uppkommer är när barnets föräldrar har separerat efter att tidigare ha varit gifta eller sambor. Skattemyndigheterna har i vissa fall inte ändrat ett barns folkbokföring då barnet till viss del bor kvar där det tidigare var folkbokfört, trots att en av vårdnadshavarna och barnet flyttar till en ny bostad. Även om föräldrarna tidigare varit överens om barnets bosättning kan förhållandena vara sådana att de inte kan enas om att överklaga. Skattemyndighetens bedömning av barnets folkbokföring får ofta stor ekonomisk betydelse för föräldrarna eftersom rätten för en vårdnadshavare att uppbära vissa sociala förmåner, exempelvis bostadsbidrag, delvis hänger samman med barnets folkbokföring.

Den grundläggande frågan om barnets folkbokföring gäller emellertid skattemyndigheternas och förvaltningsdomstolarnas tillämpning av vissa materiella bestämmelser i folkbokföringslagen och inte rätten att överklaga. Även om man anser att överklagandereglererna har betydelse i sammanhanget ser regeringen i likhet med utredningen svårigheter med en överklaganderätt för endast en vårdnadshavare. Det gäller oavsett om vårdnadshavaren får rätt att överklaga för egen del eller som ensam företrädare för barnet. I dagsläget åligger det båda vårdnadshavarna att anmäla flyttning för barnet (30 §

folkbokföringslagen). Om endast en av dem gör anmälan kommer skattemyndigheten inte att pröva frågan om barnets flyttning utifrån anmälingen. Denna kommer i stället att avvisas. För att bli verkningsfull borde därför en överklagandemöjlighet för en vårdnadshavare kombineras med en rätt för denne att själv göra anmälan om flyttning för barnet. Regeringen är emellertid tveksam till en sådan ordning. Bl.a. är risken stor att båda vårdnadshavarna i vissa fall gör motstridiga flyttningsanmälningar.

Gemensam vårdnad förutsätter att vårdnadshavarna kan enas i angelägenheter som rör barnet. Att vårdnadshavare utövar sina rättigheter och skyldigheter gemensamt kan givetvis innebära många slags problem i de fall då vårdnadshavarna är oeniga. Frågor om barnets folkbokföring är inte av så särpräglad natur att det finns skäl att göra undantag från huvudregeln i 6 kap. 13 § föräldrabalken att vårdnadshavarna endast gemensamt kan företräda barnet. Sammantaget anser regeringen att det inte bör införas någon bestämmelse som ger en vårdnadshavare rätt att ensam överklaga skattemyndighetens beslut om barnets folkbokföring.

9.5 Prövningstillstånd i folkbokföringsmål

Regeringens förslag: Prövning av folkbokföringsmål i kammarrätt skall kräva prövningstillstånd enligt förvaltningsprocesslagens regler.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Sedan något år tillbaka finns det regler om prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätt. Ett stort antal måltyper på förvaltningsområdet omfattas av regleringen och kan således inte prövas i kammarrätten om inte domstolen har lämnat tillstånd till prövning.

Prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätt har införts i etapper. Den första etappen infördes genom lagstiftning som trädde i kraft under år 1994. Föreskrifterna i fråga innebar att prövningstillstånd infördes för prövningen i kammarrätt i fråga om körkortsmål, studiestödsfall och olika typer av kriminalvårdsfall. Med verkan fr.o.m. den 1 april 1995 infördes prövningstillstånd i kammarrätt för ytterligare målgrupper, exempelvis socialförsäkringsfall och biståndsmål (prop. 1994/95:27). Den 1 maj 1996 genomfördes den tredje etappen i arbetet med att förändra instansordningen för förvaltningsmål och införa prövningstillstånd i kammarrätt (prop. 1995/96:22). Ärenden om hindersprövning, gravsättning och kremering tillhör de måltyper som påverkas av den tredje etappen av förändringsarbetet med förvaltningsprocessen. För dessa ärendegrupper krävs således prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätt. Genom en förordningsändring ställs det också krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätt i frågor om äktenskapscertifikat.

Folkbokföringsärendena hos skattemyndigheten är utpräglade massärenden. De är inte bara många till antalet utan också mycket likartade. Handläggningen av ärendena styrs av fasta rutiner och följer regelmässigt de

rekommendationer som Riksskatteverket har lämnat i vanligt förekommande folkbokföringsfrågor.

För den enskilde kan ett folkbokföringsärende ha stor betydelse. Det beror bl.a. på att folkbokföringen styr många grundläggande rättigheter och skyldigheter i samhället. Målen hos skattemyndigheterna är dock genomgående okomplicerade och från juridiska utgångspunkter oftast av enkel beskaffenhet. Endast i undantagsfall strider skattemyndighetens beslut mot den enskildes önskan eller begäran. Andelen överklagade folkbokföringsärenden är också mycket liten. Enligt regeringens bedömning är det i ärenden enligt folkbokföringslagen helt tillräckligt med en fullständig prövning i två instanser. Hos skattemyndigheten sker också omprövning i samband med att myndighetens beslut överklagas. Sammantaget är folkbokföringsärendena enligt regeringens mening väl lämpade för en ordning med prövningstillstånd i kammarrätt.

Prövningstillstånd i folkbokföringsmål bör meddelas på motsvarande grunder som gäller för förvaltningsområdet i övrigt. Det innebär att tillståndsfrågan avgörs med tillämpning av 34 a § förvaltningsprocesslagen. Möjlighet till s.k. ändringsdispens föreligger alltså. Bestämmelser om prövningstillstånd skall tas in i 38 § folkbokföringslagen.

9.6 Överklagandeordningen i namn- och vårdnadsärenden m.m.

Regeringens förslag: I fråga om skattemyndighetens beslut om hindersprövning, namn och registrering av gemensam vårdnad samt beslut enligt begravningslagen skall i stort samma ordning för överklagande och prövningstillstånd gälla som för de renodlade folkbokföringsmålen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. *Patent- och registreringsverket (PRV)* påpekar att vad gäller de namnlagsärenden som prövas av PRV finns inte någon möjlighet för beslutsmyndigheten att som part bevaka det allmännas intresse i högre instans.

Skälen för regeringens förslag: Som nämnts i avsnitt 9.1 har tvåpartsprocessens införande på förvaltningsområdet fått effekt bl.a. när det gäller överklagande av skattemyndighets beslut om hindersprövning, vårdnad och namn. Om den enskilde överklagar ett beslut av skattemyndigheten i någon sådan fråga inträder myndigheten som den enskildes motpart i länsrätten. Myndigheten har också rätt att överklaga domstolens beslut.

Riksskatteverket har enligt nuvarande ordning inte någon ställning som part i de familjerättsliga ärendena. Enligt regeringens mening bör emellertid samma ordning tillämpas i dessa ärenden som när det gäller det renodlade folkbokföringsområdet enligt folkbokföringslagen. Riksskatteverket bör således ges rätt att från skattemyndigheten överta det allmännas talan i

länsrätt och kammarrätt. Endast Riksskatteverket bör kunna föra det allmännas talan i Regeringsrätten.

Allmänna förvaltningsdomstolar är som tidigare nämnts skyldiga att underrätta Riksskatteverket om beslut enligt folkbokföringslagen. Riksskatteverket har påpekat att en motsvarande underrättelseskyldighet bör införas också i fråga om beslut enligt bl.a. namnlagen och föräldrabalken som verket kan överklaga. I likhet med Riksskatteverket anser regeringen att en sådan underrättelseskyldighet behövs för att verket skall kunna utnyttja sin möjlighet att överklaga ifrågavarande beslut. Underrättelseskyldigheten regleras lämpligen i förordning.

Riksskatteverkets ansvarsområde är enligt instruktionen för skatteförvaltningen avgränsat till frågor om skatter, avgifter, folkbokföring och val. Det finns därför enligt regeringens mening inte anledning att ge verket rätt att överklaga beslut av skattemyndigheten i frågor som visserligen har koppling till folkbokföringen, exempelvis ärenden om registrering av namn och gemensam vårdnad, men som styrs av regler utanför folkbokföringslagen.

När det gäller de ärenden enligt namnlagen som prövas av PRV som första instans så överklagas dessa till Patentbesvärsträtten. Patentbesvärsträttens beslut överklagas till Regeringsrätten. Förvaltningsprocesslagen är inte tillämplig vid handläggningen i Patentbesvärsträtten. Regeringen tar därför inte nu ställning till frågan om PRV bör ha ställning som part i högre instans.

Prövningstillstånd

Den 1 maj 1996 infördes prövningstillstånd i ärenden om hinderprövning och äktenskapscertifikat vid överklagande till kammarrätten. Detsamma gäller vid överklagande av skattemyndighetens beslut enligt begravningslagen.

De ärenden om registrering av gemensam vårdnad som skattemyndigheten prövar är okomplicerade och juridiskt enkla. Skattemyndighetens prövning kan sägas vara begränsad till att kontrollera att ett fåtal formella förutsättningar är uppfyllda. Att frågan om registrering av gemensam vårdnad är av enkel beskaffenhet torde för övrigt ha varit en förutsättning för att prövningen har ansetts kunna ske inom ramen för folkbokföringen. Skattemyndighetens beslut i denna fråga överklagas mycket sällan. Enligt regeringens mening är de ärenden om registrering av gemensam vårdnad som prövas av skattemyndigheten väl lämpade för en ordning med prövningstillstånd i ledet länsrätt-kammarrätt.

Namnärenden är den största gruppen av ärenden av familjerättslig karaktär inom folkbokföringsverksamheten. Ärendena är av lite olika slag. Enligt namnlagen rör det sig bl.a. om anmälan om efternamn för barn, byte till förälders efternamn, byte till makes efternamn, ändring av efternamns genusform, mellannamn, förnamn, gårdsnamn invid förnamn och namn för utländska medborgare.

Namnfrågorna är inte alla gånger enkla att handlägga. I vissa fall rymmer handläggningen inte bara en registrering av en anmälan utan också en materiell prövning. Bl.a. får skattemyndigheten enligt 34 § namnlagen inte god-

känna förnamn som kan väcka anstöt eller kan antas leda till obehag för den som skall bära namnet. Inte heller förnamn som av annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt får godkännas. Även namnfrågor för utländska medborgare kan vara komplicerade främst för att tillämpning av utländsk rätt kan komma i fråga.

Prop. 1997/98:9

Namnärenden torde av den enskilde ofta uppfattas som betydelsefulla. Även om vissa typer av ärenden kan innehålla bedömningsfrågor är dock merparten av namnärendena okomplicerade och juridiskt enkla. Endast undantagsvis får den enskilde avslag på sin anmälan eller ansökan om namn. Andelen överklaganden är begränsat. Årligen överklagas cirka 200 namnändringar till länsrätt. Namnändringar kan sägas vara av sådan art att de bör avgöras relativt snabbt. Sammantaget finner regeringen att övervägande skäl talar för att prövningen i kammarrätt bör kräva tillstånd. Därmed nås också fördelen av en enhetlig processordning i de mål med anknytning till folkbokföringen som prövas av skattemyndigheterna.

Regeringens förslag: Om det inte är obehövt skall det personnummer eller samordningsnummer som fastställts för en person lagras i register som förs med hjälp av ADB med sekelangivelse.

Riksskatteverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Ett personnummer skall enligt 18 § folkbokföringslagen (1991:481) innehålla uppgift om födelsetid, födelse-nummer och kontrollsiffra. Födelsetiden anges med sex siffror, två för året, två för månaden och två för dagen i nu nämnd ordning. Mellan födelsetiden och födelsenudet sätts ett bindestreck som byts ut mot ett plustecken när personen fyller 100 år.

I skatteförvaltningens ADB-system för folkbokföring lagras personnumret med tolv siffror, där de två inledande siffrorna anger under vilket sekel en person är född. Sekelsiffrorna visas normalt inte på terminalbilder eller utskrifter men ingår i aviseringen av personnummer via det regionala systemet för avisering av folkbokföringsuppgifter och i det nya aviseringsregistret.

Anledningen till att ADB-systemet för folkbokföringen lagrar personnummer med tolv tecken är att det är nödvändigt att särskilja personnummer för personer födda samma år, månad och dag men under olika sekel. Det plustecken som anges för personer som är över 100 år utvisar inte under vilket sekel personen är född. Plustecknet lagras heller inte i databasen men finns med på personbevis och liknande utskrifter.

För att barn och riktigt gamla inte skall förväxlas hos olika myndigheter, finns i dagsläget behov av att även sekel anges i personnumret. Inför 2000-talet tillkommer att man måste kunna lagra och bearbeta personnummer för personer födda under ett av tre sekel. För att möjliggöra detta finns behov av att även sekel anges i personnumret. Befintliga personnummer bör dock inte ändras utan skall även i fortsättningen bygga på det tiosiffriga numret. I likhet med Riksskatteverket anser regeringen att en säker registrering kräver att de nuvarande personnumren kan tillföras sekelangivelse. En sådan lösning hindrar inte att personnumret normalt presenteras med tio siffror. Kontrollsiffran skall således även i fortsättningen baseras på det nio-siffriga numret. Det innebär inte heller att en myndighet som t.ex. Riksförsäkringsverket, som inte kan registrera mer än tio siffror och därför avser att lösa frågan på annat sätt, måste registrera personnumret med tolv siffror.

Även det nya samordningsnumret (se avsnitt 5) bör lagras och bearbetas med angivande av sekel.

Regeringens förslag föranleder ändringar i 18 § folkbokföringslagen.

11 Bosättningskontroll

Prop. 1997/98:9

11.1 Allmänna ö verväganden

Riksskatteverket beslutade i oktober 1995 att genomföra en undersökning av bosättningen i landet för 500 slumpvis utvalda personer med utomnordisk födelseort som var folkbokförda inom lokala skattekontorets i Sollentuna verksamhetsområde. Anledningen till undersökningen var att kritik framförts av Statistiska centralbyrån om att många personer med utländsk ankytning felaktigt är folkbokförda här i landet. I en promemoria, som Riksskatteverket givit in till Finansdepartementet, redovisas resultatet av undersökningen.

Undersökningen visade att 20 personer eller 4 procent av urvalet kunde antas vara felaktigt folkbokförda i landet. En viss överregistrering förekom således. Flera av de felaktigt folkbokförda fanns inte i register hos allmän försäkringskassa. Många saknade giltiga uppehållstillstånd.

Riksskatteverket anser mot bakgrund av undersökningens resultat att åtgärder bör vidtas för att förbättra formerna för underrättelser och informationsutbyte mellan myndigheter som samverkar inom folkbokföringen. I promemorian lämnas förslag om författningsändringar och andra åtgärder som kan förbättra kvalitén i folkbokföringsregistren. Riksskatteverket föreslår bl.a. ett ökat samarbete med andra myndigheter och en utökad skyldighet för vissa myndigheter att rapportera till skattemyndigheten om de får kännedom om att en person har en annan adress än den som framgår av folkbokföringen. Vidare föreslås att skattemyndigheten i större utsträckning än i dag skall kunna kräva personlig inställelse i ärenden om folkbokföring och att förvaltningslagens regler om kommunikering med den som berörs av ett ärende endast skall tillämpas om personen är bosatt eller annars vistas i Sverige. För att skattemyndigheterna skall kunna ta fram kontrollvärda förhållanden föreslås också att det blir tillåtet att söka på medborgarskap och invandring i de lokala folkbokföringsregistren. När det gäller den enskildes uppgiftslämnande föreslås att uppgifter skall lämnas på heder och samvete och att det bör vara möjligt att förelägga personer att komma in med uppgifter om sina bosättningsförhållanden i större utsträckning än i dag.

Remissinstanserna har varit positiva till de förslag som rör samarbetet med andra myndigheter och den enskildes uppgiftslämnande. Kritik har dock riktats mot de förslag som innebär lagreglering av personlig inställelse, undantag från kommuniceringsskyldigheten och att det skall vara möjligt att söka på medborgarskap och invandring. Förslagen anses av flera remissinstanser vara väl långtgående och den undersökning som gjorts anses inte visa på att bristerna är så stora att det motiverar åtgärderna.

Syftet med folkbokföringen är bl.a. att tillhandahålla personuppgifter för att tillgodose samhällets behov av basuppgifter. Det är därför mycket angeläget att kvalitén i folkbokföringens register är hög. Regeringen anser därför i likhet med Riksskatteverket att det kan behövas åtgärder för att man skall kunna komma till rätta med felaktigheter inom folkbokföring. Åtgärderna måste dock ställas i relation till graden av misstämning i folkbokföringen. Den undersökning som gjorts visar på en viss

överregistrering. Regeringen är dock tveksam till om enbart resultatet av denna undersökning är tillräckligt för att man skall kunna dra några säkra slutsatser om hur förhållandena faktiskt är. Det synes bl.a. inte möjligt att med säkerhet överföra resultatet till riksnivå. Det kan därför enligt regeringens mening behövas ytterligare undersökningar innan ställning kan tas till föreslagna åtgärder rörande bl.a. undantag från skyldigheten att kommunicera. För att sådana åtgärder skall vara motiverade måste behovet vara stort och det måste också övervägas hur den enskildes rätt skall kunna tillgodoses på andra sätt. Regeringen anser mot bakgrund av det angivna att det inte finns tillräckligt underlag för att nu ta ställning de förslag som rör personlig inställelse, undantag från kommuniceringsskyldigheten samt utökade sökmöjligheter i de lokala folkbokföringsregistren. Även frågan om uppgiftslämnande på heder och samvete behöver övervägas ytterligare. Regeringen återkommer till den frågan i ett senare sammanhang.

Förslaget om andra myndigheters uppgiftsskyldighet kräver, med undantag för uppgifter från socialnämnderna, inte lagändringar. När det gäller frågan om inhämtande av uppgifter från socialnämnderna så omfattas uppgifter som den enskilde lämnat till nämnden av en sträng sekretess enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100). Det är väsentligt att den som vänder sig till socialtjänsten kan lita på att den information som lämnas inte används för andra ändamål annat då mycket starka skäl talar för detta. Flera remissinstanser har också avstyrkt förslaget om utlämnande av uppgifter från socialnämnderna. Vid en avvägning mellan behovet av att den enskildes förtroende för socialtjänsten inte rubbas och av att uppgifter lämnas till skattemyndigheten för bosättningskontroll anser regeringen att det inte finns tillräckliga skäl att ålägga socialnämnderna en uppgiftsskyldighet.

11.2 Föreläggande att lämna uppgifter

Regeringens förslag: Skattemyndigheten skall få möjlighet att förelägga en person att inkomma med uppgifter om sina bosättningsförhållanden även om det inte finns anledning att anta att personen är skyldig att göra en anmälan om flyttning.

Riksskatteverkets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran. *Kammarrätten i Göteborg* avstyrker dock förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 31 § folkbokföringslagen får skattemyndigheten förelägga en person att komma in med uppgifter om det kan antas att han eller hon är skyldig att göra anmälan enligt denna lag. En person är skyldig att göra anmälan enligt folkbokföringslagen när det gäller flyttning inom landet eller utomlands. Skattemyndigheten saknar således möjlighet att förelägga en person som är föremål för kontroll att komma in med uppgifter om sina bosättningsförhållanden. Innan ett föreläggande kan skickas måste alltså först utredas om personen är skyldig att komma in med en flyttninganmälan.

Om en person är föremål för kontroll skickar skattemyndigheten ut en förfrågan till personen om bosättningsförhållandena. Skattemyndigheten har i dag inte någon möjlighet att förelägga personen att komma in med svar på förfrågan. Det är enligt regeringens mening inte tillfredsställande att skattemyndigheten vid en kontroll av en persons bosättning inte har möjlighet att förelägga denne att inkomma med de uppgifter som behövs. Regeringen föreslår därför att skattemyndigheten skall få förelägga en person att inkomma med yttrande även i dessa fall. Förslaget föranleder ändring i 31 § folkbokföringslagen.

12 Ikraftträdande och ekonomiska konsekvenser Prop. 1997/98:9

Ändringarna som föreslås skall huvudsakligen träda i kraft den 1 januari 1998. Bestämmelserna om samordningsnummer föreslås dock träda i kraft först den 1 januari 2000. Skälet till detta är att Rikspolisstyrelsen påtalat att den inte har tekniska förutsättningar att övergå till ett nytt system förrän tidigast år 1999 då nya register skall ersätta bl.a. person- och belastningsregistret. Om systemet med samordningsnummer tas i bruk tidigare innebär det stora kostnader för polisen. Personnummertilldelning för andra ändamål än folkbokföring sker i dag i första hand för registrering inom rättsväsendet och för registrering i skatteregistret. Regeringen anser därför att ett system med samordningsnummer bör tas i bruk först när det är säkert att polisens arbete med de nya registren är slutförda. Systemet med samordningsnummer föreslås därför tas i bruk från och med den 1 januari 2000.

Införandet av det nya samordningsnumret kan medföra vissa kostnader för berörda myndigheter. De största kostnaderna för reformen ligger dock hos Riksskatteverket och avser kostnader för systemutveckling. Riksskatteverket har uppskattat kostnaderna till ca 2 milj. kr. Genom den föreslagna konstruktionen blir kostnaderna för övriga myndigheter mycket begränsade. Detta har också framhållits av berörda myndigheter i remissyttrandena. De kostnader som uppkommer för såväl skatteförvaltningen som andra berörda myndigheter får enligt regeringens mening bekostas inom ramen för befintliga anslag.

När det gäller de ändringar som föreslås i fråga om skyddet för förföljda personer så innebär dessa till största delen inte några administrativa konsekvenser och kan inte antas få några kostnadseffekter för berörda myndigheter. Förslaget om att Rikspolisstyrelsen i större utsträckning skall få möjlighet att avslå framställningar om att få fingerade personuppgifter torde dock innebära att Stockholms tingsrätt får färre ansökningar.

Införandet av prövningstillstånd i ledet länsrätt-kammarrätt kan i viss mån medföra färre mål och därmed en minskad arbetsbelastning för kammarrätterna. Antalet folkbokföringsmål som överklagas till kammarrätt är dock redan nu begränsat.

Övriga förslag har inte några ekonomiska konsekvenser.

13 Författningskommentar

Prop. 1997/98:9

13.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter

1 §

Rekvisiten i *första stycket* för användningen av fingerade personuppgifter har förändrats något. Dessa förändringar, som i praktiken torde ha begränsad betydelse, berörs närmare i avsnitt 4.5.2.

Bestämmelsen om att ett medgivande endast får ges för fem år har tagits bort. I stället skall det vara möjligt att lämna ett medgivande för obestämd tid, se närmare avsnitt 4.5.4. Huvudregeln skall också vara att ett medgivande lämnas för obestämd tid. Om det i ett särskilt fall står klart att medgivandet av olika skäl bör begränsas till viss tid skall dock detta vara möjligt. I övrigt har innehållet i första stycket flyttats till 2 §.

Regeln om att fingerade personuppgifter skall medges endast om personen inte kan skyddas på annat sätt har något utvecklats i det nya *andra stycket*. Även i dagsläget gäller att fingerade personuppgifter inte skall medges om kvarskrivning eller andra åtgärder är tillräckliga för att skydda den enskilde. Med "på annat sätt" avses i första hand sekretessmarkering för uppgift om adress och andra folkbokföringsuppgifter. Regeringen har i avsnitt 4.5.3 pekat på det angelägna i att det i varje ärende görs en noggrann utredning om varför kvarskrivning och andra åtgärder inte räcker som skydd.

2 §

Även fortsättningsvis krävs att ett medgivande lämnas av domstol. Stockholms tingsrätt är första domstolsinstans i alla ärenden om fingerade personuppgifter. Bestämmelsen i det nya *första stycket* finns i nuvarande 1 §.

Inte heller bestämmelsen i *andra stycket* om att Rikspolisstyrelsen skall ansöka om medgivande att använda fingerade personuppgifter innebär någon förändring jämfört med vad som nu gäller.

Tredje stycket stryker under det som sägs i 1 § andra stycket, nämligen att kvarskrivning och andra mindre ingripande skyddsåtgärder skall övervägas innan fingerade personuppgifter tillgrips. Genom bestämmelsen i förrevarande stycke måste Rikspolisstyrelsen för tingsrätten motivera varför ett medgivande är påkallat.

3 §

Den nuvarande bestämmelsen i 3 § har förts till 10 § första stycket. Enligt paragrafens nya lydelse får Rikspolisstyrelsen en utvidgad rätt att avslå framställningar om att få använda fingerade personuppgifter. När en enskild begär ett medgivande skall Rikspolisstyrelsen göra en fullständig bedömning av om förutsättningar för ett medgivande är för handen. Även om den enskilde riskerar så allvarligt brott som anges i 1 § första stycket kan Rikspolisstyrelsen exempelvis vägra att ansöka om fingerade personuppgifter om det är klarlagt att personen i fråga kan få tillräckligt skydd genom kvarskrivning eller sekretessmarkering. Finner styrelsen att det sammantaget inte föreligger sannolika skäl för ett medgivande skall styrelsen avslå

framställningen i fråga. Om skälen har tillräcklig styrka skall styrelsen ansöka vid tingsrätten om medgivande.

Som framgår av 10 § andra stycket kan Rikspolisstyrelsens avslagsbeslut inte överklagas.

Innehållet i *andra stycket* reglerades tidigare i 2 § andra stycket. Den enskilde har samma rätt som för närvarande att själv ansöka om medgivande när Rikspolisstyrelsen har avslagit hennes eller hans framställning. När den enskilde själv ansöker om ett medgivande är det ofrånkomligt att domstolen begär yttrande från Rikspolisstyrelsen beträffande hotsituationen och möjligheten att med andra åtgärder än fingerade personuppgifter skydda den enskilde.

4 §

Paragrafen överensstämmer helt med nuvarande 2 § tredje stycket.

Bestämmelserna i nuvarande första och andra styckena flyttas till den nya 6 §.

5 §

Den föreslagna bestämmelsen, som är ny, ger Rikspolisstyrelsen möjlighet att i ett ärende om fingerade personuppgifter från andra myndigheter hämta in uppgifter som annars skulle vara belagda med sekretess. I första hand är det uppgifter om den utpekade förföljaren som kan bli aktuella.

För uppgifter som hämtas in med stöd av bestämmelsen, eller som på annat sätt har tillförts ett ärende om fingerade personuppgifter, gäller sekretess enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100).

6 §

Första och *andra* styckena överensstämmer med nuvarande 4 § första och andra styckena.

Samtidigt som fingerade personuppgifter förs in i folkbokföringsregistren skall den enskilde avregistreras från folkbokföringen under de verkliga uppgifterna. Det framgår av 21 § folkbokföringslagen (1991:481). Avregistrering från folkbokföringen innebär inte att de verkliga uppgifterna gallras eller på annat sätt utgår ur folkbokföringsregistren. Avregistrering kan i stället sägas innebära att registreringen tills vidare avslutas för personen i fråga med angivande av skälet för åtgärden, jfr 6 § 11 lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister. Folkbokföringen utvisar alltså att personen i fråga använder fingerade personuppgifter men det går självfallet inte att koppla ihop verklig och fingerad identitet.

7 §

Genom de föreslagna bestämmelserna i paragrafen får Rikspolisstyrelsen till uppgift att hjälpa den enskilde med olika problem som ett medgivande kan föra med sig. Exempel på svårigheter som kan drabba den enskilde och aktualisera hjälpbehovet anges i avsnitt 4.5.1. I vissa fall kan den enskilde få sitt hjälpbehov tillgodosett inom socialtjänsten.

8 §

I paragrafen anges att medgivande att använda fingerade personuppgifter kan upphöra i förtid. Ett sådant förtida upphörande kan enligt *första stycket* ske om den enskilde uttryckligen begär det genom en anmälan till Rikspolisstyrelsen. En begäran kan exempelvis vara föranledd av att det inte längre föreligger något hot mot den enskilde.

Den enskilde är efter sin begäran inte betagen rätten att använda fingerade uppgifter förrän Rikspolisstyrelsen lämnat den underrättelse som anges i 9 § till skattemyndigheten.

Ett medgivande kan enligt *andra stycket* också upphöra att gälla efter ansökan av Rikspolisstyrelsen. En sådan ansökan torde bli aktuell endast i undantagsfall. Synnerliga skäl för en ansökan kan vara att den enskilde använder både den fingerade och den verkliga identiteten i brottsligt syfte.

9 §

Rikspolisstyrelsen skall enligt *första stycket* underrätta skattemyndigheten att ett medgivande inte längre är gällande. Underrättelsen lämnas till den skattemyndighet inom vars verksamhetsområde den enskilde är folkbokförd.

Andra stycket har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. När de verkliga uppgifterna åter registrerats i folkbokföringsregistren får den enskilde inte längre använda de fingerade uppgifterna. Som Lagrådet påpekat skulle det innebära svårigheter i olika avseenden för den enskilde om inte de fingerade uppgifterna får användas tills dess omregistreringen skett inom folkbokföringen.

Någon särskild reglering av att den enskilde inte får använda de fingerade uppgifterna sedan domstol upphävt ett medgivande har inte ansetts behövas. När ett medgivande upphävs av domstol har den enskilde inte längre rätt att använda de fingerade uppgifterna sedan beslutet vunnit laga kraft. I detta fall får Rikspolisstyrelsen bevaka beslutets laga kraft och därefter meddela skattemyndigheten.

Med anledning av underrättelsen enligt *första stycket* skall skattemyndigheten se till att uppgifterna inte heller används inom folkbokföringen. I stället skall endast verkliga uppgifter användas och bl.a. föras vidare till de myndigheter som kontinuerligt använder folkbokföringsuppgifter.

10 §

Första stycket motsvarar nuvarande 3 §.

Andra stycket första meningen överensstämmer med nuvarande 2 § fjärde stycket. Bestämmelsen skall ses mot bakgrund av att den enskilde själv har rätt att vid tingsrätten ansöka om fingerade personuppgifter när Rikspolisstyrelsen har avslagit hennes eller hans begäran om fingerade personuppgifter. Andra meningen överensstämmer med nuvarande 4 § fjärde stycket.

13.2 Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

2 §

Ändringen i paragrafen innebär att ett barn som föds här i landet skall folkbokföras endast om modern är folkbokförd eller fadern är folkbokförd och vårdnadshavare, ensam eller tillsammans med barnets mor (se avsnitt 6). Det är förhållandena vid barnets födelse som är avgörande. I det fall faderskapet och vårdnaden kommer att fastställas efter barnets födelse skall ett nyfött barn således inte folkbokföras om inte modern är folkbokförd. Eftersom barnets folkbokföring knyts till moderns eller faderns folkbokföring behövs inte längre hänvisningen till 5 §.

Även om barnet inte folkbokförs kommer födelsen att registreras inom folkbokföringen enligt 1 § andra stycket.

Av 3 § andra stycket framgår att barn som inte folkbokförs med anledning av födelsen kan bli folkbokfört efter födelsen när det har fått tillräcklig anknytning till landet.

3 §

I det föreslagna nya *andra stycket* regleras folkbokföring av barn som inte folkbokförs med anledning av födelsen. Ändringen i paragrafen hänger samman med förändringen av 2 §. Ett barn som föds här i landet och som inte folkbokförs på grund av födelsen kan komma att bli folkbokfört senare. Kopplingen till första stycket innebär att barnet i första hand skall folkbokföras om det kan antas komma att tillbringa sin dygnsvila här i landet under minst ett år. Skulle barnets vistelse i landet ha varit kombinerad med vistelse även i annat land (dubbel bosättning) skall första stycket andra meningen tillämpas.

6 §

I paragrafens *tredje stycke* har tagits in en definition av begreppet födelsehemort (se avsnitt 8).

I övrigt är ändringen i stycket en konsekvens av ändringen i 2 § att barn som föds här i landet inte längre automatiskt skall folkbokföras. Om modern är folkbokförd skall barnet även fortsättningsvis folkbokföras där modern är folkbokförd. Om modern inte är folkbokförd skall barnet folkbokföras i den församling där fadern är folkbokförd.

Den särskilda regleringen för hittebarn behövs inte. Hittebarnet kan behandlas på liknande sätt som andra barn som föds i landet och vars moder inte är folkbokförd. Hittebarn skall folkbokföras endast om det följer av någon av paragraferna som reglerar när folkbokföring skall ske. I första hand skall det nya *andra stycket* i 3 § tillämpas. När folkbokföring av hittebarn skall ske får barnets rätta folkbokföringsort bestämmas med utgångspunkt i 6 § första stycket.

16 §

Ändringen i *första stycket* innebär inte någon större förändring i fråga om brottslighet som enligt nuvarande regler kan föranleda kvarskrivning. Kvarskrivning skall även i fortsättningen aktualiseras när den förföljde per-

sonen har flyttat eller avser att flytta. Kvarskrivning kan endast ske efter ansökan från den enskilde.

Bestämmelsen att kvarskrivning kan medges i högst tre år och att åtgärden skall upphöra när det inte längre finns skäl för den har flyttats till 17 §.

Det föreslagna nya *andra stycket* har inte någon motsvarighet i den nuvarande lagtexten. Styckets första mening är dock endast en kodifiering av gällande förhållanden. Med skydd "på annat sätt" avses i första hand skydd genom sekretess. Bestämmelsen kommenteras närmare i avsnitt 4.4.2.

17 §

De nya *första* och *andra styckena* har sina motsvarigheter i nuvarande 16 § första stycket.

Av *första stycket* följer att kvarskrivning kan medges för mer än en period. Om behovet av skydd kvarstår efter den utsatta tiden kan alltså ny kvarskrivning medges. Det kräver bl.a. ny ansökan.

Om skyddsbehovet upphör innan kvarskrivningsperioden har löpt ut skall kvarskrivningen upphöra och den enskilde folkbokföras där hon eller han är bosatt. Det är innebörden av *andra stycket*. Kvarskrivningen skall bringas att upphöra genom ett formellt beslut av skattemyndigheten.

18 §

Bestämmelserna om tilldelning av personnummer för personer som inte är folkbokförda upphävs eftersom dessa personer i stället skall tilldelas ett samordningsnummer, se 18 a §. Personnummer skall tilldelas endast i samband med att en person folkbokförs.

I ett nytt *tredje stycke* föreslås att när personnummer och samordningsnummer skall lagras och bearbetas i ADB-register skall även sekelsiffra anges om det inte är obehövt. Det kan t.ex. anses obehövt att registrera sekelsiffra om problemet med att särskilja olika sekel lösts på ett annat tillfredsställande sätt.

18 a §

I paragrafen återfinns lagregleringen av samordningsnummer för personer som inte är eller har varit folkbokförda (se avsnitt 5). Samordningsnummer kan tilldelas endast efter begäran av en myndighet.

När samordningsnummer tilldelas skall numret och vissa andra personuppgifter registreras i folkbokföringens centrala referensregister. Vilka uppgifter som därvid får registreras framgår av förslaget till ändring av 7 § lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister. Av förslaget till ändring av lagen (1995:743) om aviseringsregister framgår att uppgifter om personer som har tilldelats samordningsnummer också skall förekomma i aviseringsregistret.

26 §

Med förslaget till ändring av 2 § kommer inte alla barn som föds här att folkbokföras. Om barnets moder eller fader inte var folkbokförd vid födelsen kan barnet dock folkbokföras senare enligt 3 § *andra stycket*. Det är anmälan om sådan folkbokföring som regleras i det nya *andra stycket*.

Vilka uppgifter som en anmälan skall innehålla framgår av 28 §. Att anmälningsskyldigheten skall fullgöras av vårdnadshavare framgår av 30 §.

31 §

Ändringen innebär att skattemyndigheten får rätt att förelägga en person att komma in med uppgifter om sina bosättningsförhållanden även om det inte föreligger någon skyldighet för personen att lämna en flyttningsanmälan (se avsnitt 11.2).

34 §

Ändringen är en följd av personer som inte är eller har varit folkbokförda tilldelas ett särskilt samordningsnummer i stället för personnummer.

38 §

I *andra meningen* har införts en bestämmelse om överklagande av skattemyndighetens beslut om tilldelning av samordningsnummer. Ett överklagande till Riksskatteverket beträffande samordningsnummer kan röra exempelvis beslut att vägra sådant nummer på grund av att tilldelning har begärts av myndighet som inte har rätt till samordningsnummer. Överklagande i fråga om samordningsnummer kan också avse beslut av skattemyndigheten att avslå begäran om nummer på grund av att den rekvirerande myndigheten inte har lämnat erforderliga uppgifter om den enskilde. Som tilldelning av samordningsnummer bör även räknas fastställande av de fyra sista siffrorna i samordningsnumret. I fråga om registrering av uppgifter i samband med tilldelning av samordningsnummer bör vanliga överklaganderegler tillämpas. Registreringen kan anses utgöra folkbokföring på liknande sätt som uppgiftsregistrering enligt 1 § folkbokföringslagen. I övrigt har vissa redaktionella ändringar gjorts.

Bestämmelserna i nuvarande andra stycket om vem som får överklaga ett beslut har i stort sett oförändrade flyttats till 40 §.

39 §

Ändringen i paragrafen innebär att Riksskatteverkets beslut om samordningsnummer inte kan överklagas. I övrigt har vissa redaktionella ändringar gjorts.

40 §

Första stycket reglerar vem som får överklaga skattemyndighetens beslut. Det har sin motsvarighet i nuvarande 38 § andra stycket första meningen.

Överklaganderätten för enskild är oförändrad. Den är knuten till den person vars folkbokföring det gäller. Riksskatteverket får med förslaget en utvidgad rätt att överklaga. Utvidgningen innebär att verket kan överklaga inte bara beslut om en persons bosättning utan alla beslut som skattemyndigheten fattar enligt folkbokföringslagen, med undantag av beslut om personnummer och samordningsnummer, och som kan prövas av domstol.

I *andra stycket* regleras överklagandetiden för enskild. Bestämmelsen i första meningen är ny. Den medför dock inte någon förändring jämfört med

vad som nu gäller. Bestämmelsen överensstämmer med 23 § förvaltningslagen (1986:223) som i dagsläget styr överklagandetiden för enskild. Regleringen i andra meningen i stycket har sin motsvarighet i nuvarande 38 § tredje stycket. Den tar sikte på alla beslut som inte gäller bosättning utan som bl.a. avser registrering i folkbokföringsregister av födelsetid i personnummer, civilstånd, medborgarskap eller annan uppgift.

När Riksskatteverket eller en kommun överklagar ett beslut gäller alltid samma överklagandetid. Ett överklagande skall enligt *tredje stycket* ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

41 §

I paragrafen som är ny införs en regel om prövningstillstånd i kammarrätt. Prövningstillstånd meddelas när sådana skäl föreligger som anges i 34 a § andra stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291). Det innebär att kammarrätten kan meddela s.k. ändringsdispens.

42 §

I paragrafen regleras Riksskatteverkets möjlighet att överta skattemyndighetens uppgift att föra det allmännas talan.

I de flesta fall kommer skattemyndigheten att vara den enskildes motpart när denne har överklagat till länsrätten eller kammarrätten. Att skattemyndigheten är den enskildes motpart följer av 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291). Riksskatteverket kan dock alltid överta skattemyndighetens roll som part. Det gäller både när skattemyndigheten själv har överklagat och när myndigheten är den enskildes motpart. Ett övertagande kan ske exempelvis i mål av principiellt intresse. När Riksskatteverket inträder i målet förlorar skattemyndigheten sin partsroll. Riksskatteverket har också möjlighet att överklaga i skattemyndighetens ställe. Som framgår av *andra meningen* är processföringen i Regeringsrätten förbehållen Riksskatteverket.

Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

13.3 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

6 kap. 16 §

Genom förslaget till ändring av *tredje stycket* införs krav på prövningstillstånd i kammarrätt. Prövningstillstånd meddelas när sådana skäl föreligger som anges i 34 a § andra stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291). Det innebär att kammarrätten kan meddela s.k. ändringsdispens.

Om en enskild överklagar skattemyndighetens beslut skall myndigheten vara den enskildes motpart i domstolen. Det följer av 7 a § förvaltningsprocesslagen. Därmed har skattemyndigheten också rätt att enligt 33 § samma lag överklaga domstolens avgörande. Det nya *fjärde stycket* ger Riksskatteverket möjlighet att överta skattemyndighetens partsroll i länsrätt och kammarrätt. I kammarrätten kan det ske även om endast skattemyndigheten överklagar. När Riksskatteverket tar över uppgiften att föra det allmännas talan förlorar skattemyndigheten ställningen som part.

Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Endast verket har rätt att föra det allmännas talan i Regeringsrätten. Den rätten avser både rätten att överklaga till domstolen och rätten att vara den enskildes motpart när denne överklagar till högsta instans. Prop. 1997/98:9

13.4 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap.

9 §

Frågan om sekretess på skolområdet har behandlats i avsnitt 4.3. Den föreslagna bestämmelsen kan sägas utvidga den sekretess som gäller inom folkbokföringen till grundskolan och gymnasieskolan. Sekretessen gäller även hos den myndighet som inom kommunen har ansvaret för skolan.

Den föreslagna sekretessen har till syfte att skydda mot personföljelse och andra former av trakasserier. Det innebär att sekretessen i första hand omfattar uppgifter om elevers och vårdnadshavares adresser. Eftersom även andra folkbokföringsuppgifter är användbara för att spåra upp en person kan dock även andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden skyddas.

Sekretess vid befarad personföljelse torde förutsätta att det föreligger någon indikation på risk för sådan följelse. När en sekretessmarkering föreligger kan man normalt utgå från att skattemyndigheten vidtagit en utredning som utmynnat i att den konstaterat att en sådan följelse kan befaras. Detta kan utgöra en del av underlaget för bedömningen av om uppgifterna skall lämnas ut från en myndighet som omfattas av den föreslagna sekretessen. Har personen medgivits kvarskrivning är det ett annat skäl att inte lämna ut uppgifter.

Sekretessen för vissa elevadresser m.m. regleras i dag i 7 kap. 15 § sekretesslagen. Överföringen av sekretessen på skolområdet till 9 § innebär – förutom en utvidgning av området för sekretessen – att uppgifterna kommer att undantas från meddelarfriheten enligt 16 kap. sekretesslagen.

Regeringen har i lagrådsremiss Barnomsorg och skola föreslagit ändringar i paragrafen.

15 §

Sekretessen för folkbokföringsuppgifter i skolan återfinns numera i 7 kap. 9 §.

I *andra stycket* (tidigare tredje stycket) regleras sekretessen för den som fått fingerade personuppgifter. Liksom för närvarande skall sekretess gälla i ärende om fingerade personuppgifter. Det innebär att sekretess gäller hos Rikspolisstyrelsen och domstol i ärende om medgivande. Sekretessen gäller hos Rikspolisstyrelsen även för uppgifter som tillförs ärendet efter ett byte. Ytterligare uppgifter kan efter hand tillföras ärendet t.ex. när den som har medgivits fingerade personuppgifter vänder sig till Rikspolisstyrelsen för att få hjälp i olika angelägenheter.

Genom utvidgningen av sekretessen som föreslås i andra stycket gäller den också hos de andra myndigheter som i sällsynta fall får del av en känslig uppgift om den som fått medgivande att använda fingerade personuppgifter. Den föreslagna sekretessen skall skydda uppgifter som gör det möjligt att koppla ihop verklig och fingerad identitet till en och samma person och därigenom avslöja en person som behöver skyddas.

13.5 Förslaget till lag om ändring i namnlagen (1982:670)

37 §

Förslaget till ändring har samma innebörd som förslaget till ändring av föräldrabalken. Vad som sägs i kommentaren till ändringen av bestämmelsen i föräldrabalken gäller även för den här paragrafen (se avsnitt 13.3).

13.6 Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

3 och 3 a §§

Genom förslaget jämställs den kvarskrivne med bosatta (folkbokförda) personer inom det landsting där hon eller han stadigvarande vistas. Det innebär att den kvarskrivne är berättigad till fullständig hälso- och sjukvård i nämnda landsting. Om personen i fråga är folkbokförd i ett annat landsting behöver hon eller han inte vända sig till det landstinget. Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Paragrafen föreslås även ändrad i budgetpropositionen för 1998, utgiftsområde 10 (prop. 1997/98:1).

13.7 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

15 kap. 2 §

Det föreslagna nya fjärde stycket har samma innebörd som förslaget till ny bestämmelse i 6 kap. 16 § föräldrabalken. Vad som sägs i kommentaren till den bestämmelsen gäller fullt ut för det nya fjärde stycket i den här paragrafen (se avsnitt 13.3).

13.8 Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

5 §

Ändringen i första stycket motsvarar den i 3 och 3 a § hälso- och sjukvårdslagen, se avsnitt 13.6.

13.9 Förslaget till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)

9 kap. 7 §

Även ändringen i begravningslagen har samma innebörd som förslaget till ny bestämmelse i 6 kap. 16 § sista stycket föräldrabalken (se avsnitt 13.3). Bestämmelsen i begravningslagen har dock fått en något annan utformning eftersom övriga bestämmelser i paragrafen också reglerar överklaganden i ärenden som inte har handlagts av skattemyndigheten.

13.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister

5 §

Ändringen föranleds av att personer som inte är folkbokförda i landet i stället skall tilldelas ett särskilt samordningsnummer.

7 §

Paragrafens *första stycke* reglerar vilka personer som får förekomma i det centrala referensregistret. Bestämmelsen innebär att alla som har tilldelats personnummer eller samordningsnummer skall anges i registret.

Bestämmelsen i det nya *andra stycket* medför inte någon ändring av uppgiftsregistreringen för personer som folkbokförs. Om den folkbokförde tidigare har erhållit samordningsnummer skall dock även det numret anges i referensregistret.

I *tredje stycket* regleras uppgiftsregistreringen för personer som kommer att tilldelas samordningsnummer. Jämfört med vad som nu gäller för personer som tilldelas personnummer utan att vara folkbokförda innebär bestämmelsen en viss utvidgning av uppgiftsregistreringen. Registreringen kommer i första hand att grundas på uppgifter som den myndighet lämnar som begär tilldelning av samordningsnummer.

8 § medger även registrering av tekniska och administrativa uppgifter.

12 §

Utöver registersökning på samordningsnummer och personnummer kräver en säker tilldelning av samordningsnummer också möjlighet till sökning på födelsetid. Det är skälet till att födelsetid införs som nytt sökbegrepp. I övrigt ändras inte sökbegreppen genom förslaget.

13.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister

4 §

Paragrafens *första stycke* reglerar vilka personer som får förekomma i aviseringsregistret. Bestämmelsen innebär att alla som har tilldelats person-

nummer eller samordningsnummer skall anges i registret. Det kan sägas motsvara den ordning som nu gäller.

Bestämmelsen i *andra stycket* medför inte någon ändring av uppgiftsregistreringen för personer som folkbokförs. Om den folkbokförde tidigare har erhållit samordningsnummer skall dock även det numret anges i aviseringsregistret.

Registeruppgifter för personer som inte är eller har varit folkbokförda utan som endast har tilldelats samordningsnummer regleras i *tredje stycket*. De uppgifter som registreras i folkbokföringens centrala referensregister skall också registreras i aviseringsregistret.

7 §

Ändringen i *första stycket* beror på att de nuvarande sökuppgifterna med förslaget återfinns i det nya *andra stycket* i 4 §. I ett nytt *andra stycke* regleras sökmöjligheterna i fråga om personer som tilldelats samordningsnummer. I dessa fall får samordningsnummer samt födelsetid och namn användas som sökbegrepp. Detta överensstämmer med vad som gäller i lagen om folkbokföringsregister. Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets förslag*.

8 §

Gallringen av uppgifter i fråga om personer som har tilldelats personnummer utan att ha varit folkbokförda regleras i *första stycket*. Det innebär att ifrågavarande uppgifter skall gallras när uppgifterna inte längre är aktuella. Med förslaget till ändring av *första stycket* kommer samma ordning att gälla för personer som tilldelas samordningsnummer.

I övrigt införs i *första stycket* en bestämmelse om gallring av uppgift som avses i 4 § 12, dvs. anmälan enligt 7 kap. 1 och 10 §§ vallagen (1997:157).

Ändringen i *tredje stycket* beror på att uppgifterna i fråga med förslaget återfinns i 4 § *andra stycket*.

Sammanfattning av betänkandet Några folkbokföringsfrågor (SOU 1996:68)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 1

Skyddet inom folkbokföringen mot personförföljelse

Adresser och andra folkbokföringsuppgifter som finns hos olika myndigheter kan användas som ett led i personförföljelse. Med hjälp t.ex. av en adressuppgift kan en förföljare spåra upp en annan person för att utöva hot eller våld. I första hand är det sekretess som skall skydda mot förföljelse som sker med hjälp av personuppgifter hos myndigheter. Sekretessskyddet förstärks genom ett system med s.k. sekretessmarkering ("skyddad adress"). En sekretessmarkering läggs in i folkbokföringsregistren när man befarar att en person kan bli utsatt för förföljelse om uppgifter om henne eller honom röjs. I dagsläget har cirka 6 000 personer sekretessmarkering.

Undantagsvis kan det visa sig att sekretess inte räcker för att skydda en person. Kvarskrivning eller användning av fingerade personuppgifter – *id-byte* – kan då aktualiseras. Kvarskrivning, som beslutas av skattemyndigheten, innebär att en person är bosatt på en annan plats än där hon eller han är folkbokförd. Bostadsadressen för den kvarskrivne registreras inte inom folkbokföringen. Den är inte heller tillgänglig för myndigheter eller enskilda. Id-byte kan ske endast då den befarade förföljelsen är av särskilt allvarlig art. Vid id-byte, som endast kan medges av domstol, har personen i fråga bl.a. bytt namn och personnummer.

Kvarskrivning och id-byte har visat sig vara mycket effektiva skyddsåtgärder. Åtgärderna har dock negativa konsekvenser som drabbar den som behöver skyddas. Även myndigheter och tredje man kan drabbas. Ungefär 150 personer är för närvarande kvarskrivna medan cirka 30 personer har medgivits id-byte.

Den sekretess som råder inom folkbokföringen och hos olika myndigheter är, enligt utredningens mening, nästan alltid en tillräcklig skyddsåtgärd vid befarad personförföljelse. Utredningen föreslår därför inte några förändringar av det grundläggande sekretessskyddet för adresser och andra uppgifter som utgår från folkbokföringen. På skolområdet bör dock sekretessen stärkas. I dagsläget är situationen den att adresser som kan hållas hemliga inom folkbokföringen oftast är offentliga inom grund- och gymnasieskolan. Eftersom många personer som riskerar förföljelse har barn i skolåldern, kan en förföljare nå sitt offer genom adressuppgiften hos skolan. Utredningen föreslår att en motsvarighet till folkbokföringssekretessen införs i första hand i grund- och gymnasieskolan.

Innan kvarskrivning och id-byte tillgrips måste man ha analyserat varför sekretess och sekretessmarkering inte räcker som skydd. Utredningen föreslår att detta klagörs bättre än vad som nu är fallet. Det bör också tydliggöras att kvarskrivning och id-byte är verkningsfulla åtgärder endast om den enskilde är beredd att lägga om sin livsföring.

I ganska stor utsträckning är en persons rättigheter och skyldigheter i samhället knutna till folkbokföringsorten. De negativa konsekvenserna vid kvarskrivning beror på att den kvarskrivne är folkbokförd på en annan ort än där hon eller han vistas. Utredningen föreslår att den kvarskrivne, genom en

ändring i hälso- och sjukvårdslagen, ges rätt till fullständig sjukvård i vistelselandstinget. Att det införs sekretess på skolområdet är också särskilt betydelsefullt för personer som är kvarskrivna. I övrigt anser utredningen att svårigheterna vid kvarskrivning kan bemästras utan särskild lagreglering. Berörda myndigheter måste dock vara beredda att hjälpa den kvarskrivne till rätta.

Id-byte är det tredje steget på den trappa av skyddsåtgärder som inleds med sekretess och fortsätter med kvarskrivning. När det gäller arten av förföljelse som kan grunda id-byte föreslår utredningen endast smärre justeringar. Även fortsättningsvis skall stor restriktivitet råda när det gäller att medge id-byte. Id-byte får ske endast om kvarskrivning och andra skyddsåtgärder är otillräckliga. Utredningen betonar särskilt att domstolen måste vara klar över varför andra skyddsåtgärder är otillräckliga innan ett id-byte medges. Om den enskilde kan skyddas utan id-byte är det nämligen till stor fördel för henne eller honom.

I dagsläget kan id-byte medges för högst fem år. I olika sammanhang har det förts fram krav på ett permanent identitetsbyte. Utredningen har bedömt att det nuvarande tidsbestämda id-bytet bör behållas. Om det behövs kan id-byte efter förnyad prövning medges för mer än en period. Ett permanent byte kan bl.a. medföra att skyddsåtgärden kommer att bestå trots att hotet har upphört. Det är enligt utredningens mening till nackdel både för den enskilde, myndigheterna och tredje man.

När det gäller ansöknings- och beslutsförfarandet vid id-byte föreslås inga större förändringar. Även i fortsättningen skall det i första hand ankomma på Rikspolisstyrelsen att ansöka om id-byte vid Stockholms tingsrätt. Utredningen vill dock ge Rikspolisstyrelsen en utökad rätt att avslå framställningar om id-byte. Om det inte är sannolikt att den enskilde kan medges id-byte skall Rikspolisstyrelsen avslå hennes eller hans framställning. I likhet med vad som nu gäller kan den enskilde efter ett sådant avslag vända sig direkt till domstolen och begära id-byte.

Utredningen föreslår en särskild bestämmelse som ger Rikspolisstyrelsen rätt att i ärendet om id-byte inhämta sekretessbelagda uppgifter främst om den utpekade förföljaren.

Efter ett id-byte registreras personen i fråga med bl.a. nytt – fingerat – namn och personnummer inom folkbokföringen. Ett framgångsrikt id-byte förutsätter självfallet att nya och verkliga uppgifter inte kan kopplas samman, varken inom folkbokföringen eller hos någon myndighet. I princip endast RPS känner personens verkliga identitet. Det har emellertid visat sig att det i vissa sammanhang är mer eller mindre nödvändigt att uppgifter om personens verkliga förhållanden görs tillgängliga. Personen riskerar annars att helt eller delvis gå miste om någon rättighet i samhället eller att drabbas av andra problem.

För att komma tillrätta med olägenheterna efter ett id-byte är den enskilde i stort behov av hjälp. Utredningen föreslår att Rikspolisstyrelsen får till särskild uppgift att hjälpa personer som har medgivits id-byte, om personen inte kan få hjälp på annat sätt. Styrelsen har god överblick över de problem som kan aktualiseras efter ett id-byte. Rikspolisstyrelsen skall särskilt bistå den enskilde vid kontakter med andra myndigheter. Därvid kan den enskilde bl.a.

få hjälp med att bedöma i vilka sammanhang det kan vara nödvändigt att lämna ut någon uppgift om förhållanden före id-bytet.

Utredningen är tveksam till alla former av mer eller mindre automatiskt utlämnande av kopplingen mellan verklig och fingerad identitet. I de fall vissa uppgifter om förhållanden före id-bytet måste lämnas ut bör det ske efter en prövning i varje enskilt fall och under betryggande former. Utredningen föreslår ett särskilt sekretesskydd för känsliga uppgifter om id-byte som kan komma att överföras till någon myndighet.

Ett medgivande till id-byte skall av den enskilde kunna bringas att upphöra i förtid, exempelvis om något hot inte längre föreligger.

Utredningen har inte funnit det påkallat att lägga fram förslag om någon form av särskild kostnadsersättning till den som har medgivits id-byte.

Folkbokföring av nyfödda barn vars föräldrar inte är folkbokförda

För något år sedan infördes det i folkbokföringen en allmän registrering av alla födselar som sker här i landet. Samtidigt folkbokförs i princip alla barn som föds här oberoende av om föräldrarna är folkbokförda.

Enbart det förhållandet att födelsen sker här i landet bör inte längre vara skäl för folkbokföring av det nyfödda barnet. Utredningen föreslår att ett nyfött barn skall folkbokföras endast om barnets moder är folkbokförd. Ett barn som därmed inte folkbokförs kan dock efter en kortare eller längre tids vistelse i landet ha fått sådan anknytning hit att det skall folkbokföras.

Folkbokföring av familjehemsplacerade barn

I dagsläget finns det inte någon särskild reglering av familjehemsplacerade barns folkbokföring. Barnet folkbokförs normalt i familjehemmet om vistelsen där kan antas komma att överstiga sex månader.

Vård i familjehem skall utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med de anhöriga och kontakt med hemmiljön. Utredningen förordar att detta får genomslag även när det gäller folkbokföringen. Utredningen föreslår att folkbokföring i familjehemmet sker när vistelsen där överstiger ett år. Normalt kommer ändrad folkbokföring att aktualiseras först sedan vistelsen har pågått drygt ett år. Socialnämnden får en skyldighet att underrätta skattemyndigheten när barnets folkbokföring skall ändras.

Vård av barn och unga i hem för vård eller boende bör aldrig föranleda folkbokföring i sådant hem.

Födelsehemort

Utredningen förordar att uppgiften om födelsehemort behålls som ett särskilt registerbegrepp inom folkbokföringen. Uppgiften används i första hand av polismyndigheterna vid utfärdande av pass. Uppgiften om födelsehemort behövs inte längre i personbevis.

Personnummer för den som inte är folkbokförd

Personnummer skall i första hand tilldelas i samband med att en person folkbokförs. Personnummertilldelning sker emellertid även i andra sammanhang. Enligt praxis tilldelas personnummer för sju olika ändamål utan att personen i fråga folkbokförs. Det är en tilldelning som till stor del strider mot bestämmelserna om personnummer i folkbokföringslagen. I första hand är det för polis- och skattemyndigheternas behov som personnummer tilldelas en person som inte är folkbokförd. Dessa myndigheter menar att de måste ha personnummer för samtliga personer som är aktuella hos dem. Det anses annars föreligga bl.a. risk för personförväxling och svårigheter vid uppgiftsutbyte med andra myndigheter. Vid den personnummertilldelning som sker utan samband med folkbokföring är det ofta svårt att med säkerhet identifiera den person som tilldelas personnumret.

Utredningen har förståelse för flera myndigheters krav på en enhetlig personbeteckning för personer som inte är eller har varit folkbokförda och som därför saknar personnummer. Det finns emellertid skäl som talar mot att personnummer kommer till användning. Personnumret uppfattas ofta som en inträdesbiljett till samhället och bör därför reserveras för personer som folkbokförs här. Utredningen förordar därför att det införs ett särskilt nummer – *samordningsnummer* – för personer som inte är eller har varit folkbokförda. I den mån det finns behov bör samordningsnummer kunna tilldelas även för samhällsområden och myndigheter som i dagsläget är uteslutna från personnummertilldelning.

Vid tilldelning av samordningsnummer skall personens identitet fastställas om det är möjligt. Om det råder osäkerhet om identiteten eller om någon uppgift som rör personen, exempelvis födelsetiden, skall det anges vid tilldelningen. Om en person som har tilldelats samordningsnummer senare folkbokförs skall även samordningsnumret anges vid folkbokföring av personen. Samordningsnumret bör vara konstruerat som ett personnummer men innehålla sifferkombinationer som inte kan förekomma i personnummer.

Riksskatteverket har beräknat att det kommer att kosta skatteförvaltningen 2-3 milj. kr. att förbereda för tilldelning och registrering av samordningsnummer.

Överklagande i folkbokföringsmål

Skattemyndighetens beslut enligt folkbokföringslagen rör i huvudsak två frågor. Den grundläggande frågan gäller var någonstans en person skall anses bosatt, alltså beslut beträffande bosättning. Myndigheten fattar också beslut om registrering av olika förhållanden, t.ex. civilstånd och medborgarskap. I dagsläget kan skattemyndighetens beslut enligt folkbokföringslagen överklagas av den person vars folkbokföring beslutet gäller. Beslut om en persons bosättning kan också överklagas av en kommun som berörs av beslutet och av Riksskatteverket. Överklagande sker på vanligt sätt enligt förvaltningsprocessen, dvs. först till länsrätten och sedan vidare till kammarrätten och Regeringsrätten.

Utredningen föreslår att det i folkbokföringslagen införs ett generellt krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. Prövningstillstånd

kan meddelas enligt bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen. Det innebär bl.a. att s.k. ändringsdispens kan meddelas.

När det gäller den enskildes överklaganderätt föreslås i övrigt inte några förändringar. Utredningen har övervägt en särskild överklaganderätt för vårdnadshavare när det gäller barns folkbokföring. Utredningen har dock inte funnit det påkallat att ge endast en av två vårdnadshavare rätt att överklaga.

Utredningen föreslår att den kommunala överklaganderätten på folkbokföringsområdet avskaffas. När mantalsskrivning inte längre sker enligt folkbokföringslagen har utredningen bedömt att det saknas skäl att behålla den kommunala överklaganderätten enligt lagen. Riksskatteverkets rätt att överklaga utvidgas något. Eftersom verket har ett allmänt ansvar för folkbokföringen bör verket kunna överklaga alla typer av beslut enligt FbFL, inte endast sådana som rör bosättning.

En särskilt reglerad tvåpartsprocess föreslås i frågor enligt folkbokföringslagen. Den har i princip samma innebörd som tvåpartsprocessen enligt taxeringslagen och förvaltningsprocesslagen. Vid överklagande av enskild är skattemyndigheten dennes motpart i länsrätt och kammarrätt. Skattemyndigheten får överklaga avgörande av länsrätten men inte av kammarrätten. I Regeringsrätten är det endast Riksskatteverket som kan föra det allmännas talan. Riksskatteverket får också rätt att från skattemyndigheten överta det allmännas talan i länsrätten och kammarrätten.

Inom ramen för folkbokföringsverksamheten handlägger skattemyndigheten även vissa ärenden av familjerättslig art. I första hand rör frågorna namn, hindersprövning och registrering av gemensam vårdnad. Utredningen föreslår att processordningen på dessa områden i princip blir den samma som enligt folkbokföringslagen.

Prop. 1997/98:9
Bilaga 1

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Betänkandets lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:481) om fingerade personuppgifter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter

dels att 1-4 §§ skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas sju nya paragrafer, 5-11 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Om det finns en uppenbar risk att en person som är folkbokförd i landet kan bli utsatt för särskilt allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet och om personen inte kan ges tillräckligt skydd på annat sätt, får Stockholms tingsrätt, efter skriftlig ansökan, medge personen att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter) under högst fem år.

En folkbokförd person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet kan få medgivande att använda andra uppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter).

Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter får även ges åt en familjemedlem till en person som avses i första stycket, om personerna varaktigt bor tillsammans.

2 §

Ansökan om medgivande enligt 1 § görs av Rikspolisstyrelsen efter framställning från den som vill använda fingerade personuppgifter.

Medgivande att använda fingerade personuppgifter får inte ges om personen kan skyddas genom kvarskrivning enligt 16 § folkbokföringslagen (1991: 481) eller på annat sätt.

Om Rikspolisstyrelsen har avslagit en framställning från en enskild person får denne själv ansöka hos rätten om medgivande.

Medgivande får inte heller ges om användningen av fingerade personuppgifter, med hänsyn till den förföljdes person eller andra förhållanden, kan antas få endast begränsad skyddseffekt.

En person som har fått eller begär medgivande för egen del får

Medgivande kan ges för högst fem år i taget.

Nuvarande lydelse

även göra framställan eller ansökan om medgivande för ett barn som personen är vårdnadshavare för och varaktigt bor tillsammans med, om syfte är att ge skydd mot den andre vårdnadshavaren.

Ett beslut av Rikspolisstyrelsen att inte göra ansökan hos rätten får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

3 §¹

Vid tingsrättens handläggning gäller lagen (1996:000) om handläggning av domstolsärenden.

Medgivande att använda fingerade personuppgifter lämnas av Stockholms tingsrätt.

Ansökan om medgivande görs av Rikspolisstyrelsen efter framställning från den som vill använda fingerade personuppgifter.

I ansökan till tingsrätten skall Rikspolisstyrelsen ange varför den enskilde inte kan beredas tillräckligt skydd genom kvarskrivning eller annan mindre ingripande åtgärd.

4 §

Om ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har lämnats skall Rikspolisstyrelsen skyndsamt se till att den person som har fått medgivandet registreras inom folkbokföringen med de fingerade uppgifter som styrelsen bestämmer.

De fingerade personuppgifterna skall bestämmas och registreras på ett sådant sätt att det inte därav framgår vilken person det är som använder uppgifterna.

Rikspolisstyrelsen skall bevaka att fingerade personuppgifter inte används under längre tid än vad som har medgetts.

Rikspolisstyrelsens beslut enligt första stycket får inte överklagas.

Rikspolisstyrelsen skall avslå en framställning enligt 3 § om styrelsen anser att det inte föreligger sannolika skäl för medgivande att använda fingerade personuppgifter.

Om Rikspolisstyrelsen har avslagit en framställning från en enskild person får denne själv ansöka hos rätten om medgivande.

5 §

En person som har fått eller begär medgivande för egen del får även göra framställan eller ansökan om medgivande för ett barn som personen är vårdnadshavare för och varaktigt bor tillsammans med, om syfte är att ge skydd mot den andre vårdnadshavaren.

6 §

Myndighet skall på begäran lämna Rikspolisstyrelsen upplysning om person som förekommer i ärende enligt denna lag.

7 §

Om ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har lämnats skall Rikspolisstyrelsen skyndsamt se till att den person som har fått medgivandet registreras inom folkbokföringen med de fingerade uppgifter som styrelsen efter samråd med den enskilde bestämmer.

De fingerade personuppgifterna skall bestämmas och registreras på ett sådant sätt att det inte därav framgår vilken person det är som använder uppgifterna.

Av 21 § folkbokföringslagen (1991:481) framgår att den som folkbokförs med fingerade personuppgifter skall avregistreras från folkbokföringen såvitt avser de tidigare uppgifterna

8 §

Rikspolisstyrelsen skall hjälpa den som har fått medgivande att använda fingerade personuppgifter om hennes eller hans hjälpbehov inte kan tillgodoses på annat sätt.

När det ankommer på Rikspolisstyrelsen att hjälpa den enskilde skall

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

styrelsen bistå vid kontakter med andra myndigheter och i övrigt lämna den enskilde den hjälp som krävs.

9 §

Rikspolisstyrelsen skall bevaka att fingerade personuppgifter inte används under längre tid än som har medgetts. När den medgivna tiden har löpt ut skall Rikspolisstyrelsen underrätta skattemyndigheten.

När skattemyndigheten har mottagit underrättelse enligt första stycket skall myndigheten skyndsamt se till att de fingerade uppgifterna inte längre används inom folkbokföringen. Myndigheten skall göra de ändringar i folkbokföringsregistren som krävs.

10 §

Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter kan upphöra att gälla i förtid om den enskilde skriftligen anmäler hos Rikspolisstyrelsen att medgivandet inte längre behövs.

Sedan Rikspolisstyrelsen har underrättat skattemyndigheten om den enskildes anmälan får denne inte längre använda fingerade personuppgifter. Skattemyndigheten skall vidta de åtgärder som anges i 9 § andra stycket.

11 §

Vid rättens handläggning av ärenden om fingerade personuppgifter gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Ett beslut av Rikspolisstyrelsen att avslå en framställning om användning av fingerade personuppgifter får inte överklagas.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9

Bilaga 2

*Detsamma gäller beslut enligt
7 § första stycket.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1996:265.

2 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om folkbokföringslagen (1991:481) dels att 2, 3, 6, 10, 16-18, 25, 26, 34, 38 och 39 §§ skall ha följande lydelse, dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 40-42 §§, av följande lydelse, dels att nuvarande 40 § skall betecknas 43 §, dels att rubrikerna närmast före 2 och 18 §§ skall ha följande lydelse, dels att rubriken närmast före 3 § skall utgå, dels att rubriken närmast före nuvarande 40 § skall flyttas till närmast före nya 43 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Nyfödda barns folkbokföring

När folkbokföring skall ske

2 §

Ett barn som föds levande här i landet skall folkbokföras *om inte annat följer av 5 §*. Även ett barn som föds utom landet av en kvinna som är folkbokförd här skall folkbokföras.

Ett barn som föds levande här i landet *och vars moder är folkbokförd* skall folkbokföras. Även ett barn som föds utom landet av en kvinna som är folkbokförd här skall folkbokföras.

Folkbokföring vid inflyttning till landet

3 §

Den som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år skall folkbokföras. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall folkbokföras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist här.

Ett barn som har vistats i landet sedan födelsen utan att vara folkbokfört skall folkbokföras när det har sådan anknytning till landet som sägs i första stycket.

Undantag från första stycket anges i 4 och 5 §§.

Undantag från första och andra styckena anges i 4 och 5 §§.

6 §¹

En person skall folkbokföras på den fastighet och i den territoriella församling där han enligt 7-13 §§ är att anse som bosatt.

En person som är bosatt på en fastighet som innehåller flera bostadslägenheter skall folkbokföras också på lägenhet. Med bostadslägenhet avses lägenhet som är registrerad i lägenhetsregistret enligt lagen (1995: 1537) om lägenhetsregister.

<p>Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd eller, om modern inte är folkbokförd, i den församling där det har fötts. Hitebarn folkbokförs i den församling där det har påträffats.</p>	<p>Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd (födelsehemort).</p>
---	--

Undantag från första stycket anges i 14-16 §§.

10 §²

En vistelse anses inte leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av

1. uppdrag som riksdagsledamot, 2. uppdrag som statsråd, 3. förordnande till ledamot i kommitté eller kommission, befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig i statsdepartement eller särskilt uppdrag av riksdagen, 4. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspolit, 5. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.	5. vård vid institution för sjukvård, kriminalvård eller vård av missbrukare, 6. vård av barn eller ungdom enligt socialtjänstlagen (1980:680) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, om inte annat följer av tredje stycket.

En vistelse på viss fastighet som föranleds av förhållande som avses i första stycket 1-5 anses inte heller leda till ändrad bosättning om personen har anknytning till en annan fastighet genom att disponera en bostad där. Sammanlever personen med sin familj på en fastighet där han enligt 7 § skulle anses bosatt, får skattemyndigheten dock på ansökan besluta att han skall folkbokföras på den fastigheten.

Vård enligt första stycket 6 som äger rum i ett familjehem skall leda till ändrad bosättning, om det kan antas att vården kommer att överstiga ett år och särskilda skäl inte

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

talar mot folkbokföring i familjehemmet.

16 §

En person som av *särskilda skäl* kan antas bli utsatt *för en allvarlig eller upprepad brottslighet*, förföljelser eller trakasserier på annat sätt, *får, om han flyttat eller avser att flytta, efter ansökan* medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten i högst tre år (kvarskrivning). När det inte längre finns skäl för kvarskrivning skall den upphöra.

En person som kan antas bli utsatt *för brott, förföljelser eller trakasserier på annat sätt, kan vid flyttning* medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten (kvarskrivning). *Kvarskrivning kan endast ske efter ansökan från den enskilde.*

Kvarskrivning får medges endast om den enskildes behov av skydd inte kan tillgodoses genom besöksförbud eller på annat sätt. Kvarskrivning får inte medges om åtgärden, med hänsyn till personens förhållanden eller andra omständigheter, inte kan antas utgöra en effektiv skyddsåtgärd.

Kvarskrivning får även avse det utsatte personens medflyttande familj.

17 §

Kvarskrivning får medges för högst tre år i taget.

När det inte längre finns skäl för en kvarskrivning skall den upphöra.

För utredning av frågor om kvarskrivning får skattemyndigheten anlita biträde av polismyndighet.

Personnummer

Personnummer *m.m.*

18 §

För varje folkbokförd person fastställs ett personnummer som identitetsbeteckning. *Vidare fastställs personnummer för personer som inte är folkbokförda i de fall som anges i lag eller annan författning.*

För varje folkbokförd person fastställs ett personnummer som identitetsbeteckning. Personnumret innehåller födelsetid, födelsenummer och kontrollsiffra.

Nuvarande lydelse

Personnumret innehåller födelse-
tid, födelsenummer och kontroll-
siffra.

Födelse-
tiden anges med sex siff-
ror, två för året, två för månaden och
två för dagen i nu nämnd ordning.

Födelsenumret består av tre
siffror och är udda för män och jämnt
för kvinnor.

Mellan födelse-
tiden och födel-
senumret sätts ett bindestreck som
byts ut mot ett plustecken när en
person fyller 100 år.

Föreslagen lydelse

Födelse-
tiden anges med sex siff-
ror, två för året, två för månaden och
två för dagen i nu nämnd ordning.
Födelsenumret består av tre siffror
och är udda för män och jämnt för
kvinnor. Mellan födelse-
tiden och
födelsenumret sätts ett bindestreck
som byts mot ett plustecken *det år*
en person fyller 100 år.

*En person som inte är eller har
varit folkbokförd kan efter begäran
från en myndighet tilldelas ett
särskilt nummer (samordnings-
nummer). Samordningsnumret är
konstruerat som ett personnummer
men innehåller sifferkombinationer
som inte kan förekomma i ett
personnummer. Regeringen med-
delar närmare föreskrifter om
tilldelning av samordningsnummer.*

25 §³

Den som flyttat skall inom en vecka anmäla flyttningen till en skattemyn-
dighet, en allmän försäkringskassa eller ett postbefordringsföretag som
regeringen bestämmer.

Den som ändrar postadress utan att flyttning skett skall göra anmälan
enligt första stycket om postadressen skall gälla för minst sex månader.

*När en vistelse i ett familjehem
kan föranleda ändrad bosättning
enligt 10 § tredje stycket skall den
socialnämnd som ansvarar för
vistelsen underrätta skattemyn-
digheten.*

26 §

Den som flyttat in från utlandet skall göra anmälan om inflyttningen till en
skattemyndighet eller en allmän försäkringskassa. Detsamma gäller den som
är registrerad som obefintlig och skall folkbokföras.

*Anmälan skall även göras när ett
barn skall folkbokföras här i landet
enligt 3 § andra stycket.*

34 §⁴

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Skattemyndigheten beslutar i ärende enligt denna lag efter anmälan eller ansökan eller annars när det finns skäl till det.

Rör ärendet folkbokföring på fastighet eller i församling beslutar skattemyndigheten i det län där fastigheten eller församlingen är belägen.

<i>Personnummer enligt 18 § första stycket andra meningen fastställs av den skattemyndighet som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen förordnar.</i>	<i>Samordningsnummer enligt 18 § fjärde stycket tilldelas av den skattemyndighet som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen förordnar.</i>
---	--

I övriga ärenden beslutar den skattemyndighet inom vars verksamhetsområde en person är eller senast har varit folkbokförd eller, i fråga om ärende enligt 1 § andra stycket, den skattemyndighet som enligt särskilda bestämmelser skall underrättas om händelsen.

38 §⁵

<i>En skattemyndighets beslut överklagas hos länsrätten. Beslut om fastställande av födelsenummer och kontrollsiffra i personnummer överklagas dock hos Riksskatteverket.</i>	<i>Om inte annat följer av 40 § får skattemyndighetens beslut enligt denna lag överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.</i>
---	---

<i>Ett beslut om någons folkbokföring enligt 3-16 och 20-22 §§ får överklagas av den person vars folkbokföring det gäller, av en kommun som berörs av beslutet och av Riksskatteverket. Ett överklagande av en kommun eller Riksskatteverket skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från det att beslutet meddelades.</i>	<i>Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd.</i>
--	---

Ett beslut i en annan fråga än som avses i andra stycket får överklagas utan begränsning till viss tid.

39 §

<i>Riksskatteverkets beslut om personnummer får inte överklagas.</i>	<i>Skattemyndighetens beslut enligt 38 § får överklagas av den person vars folkbokföring beslutet gäller och av Riksskatteverket.</i>
--	---

<i>Föreläggande vid vite får inte överklagas.</i>	<i>Ett överklagande av enskild om folkbokföring enligt 3-17 och 20-22 §§ skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor</i>
---	--

från den dag klaganden fick del av beslutet. Beslut i annan fråga får av enskild överklagas utan begränsning till viss tid.

Ett överklagande av Riksskatteverket skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

40 §

Vitesföreläggande enligt 37 § får inte överklagas.

Skattemyndighetens beslut om fastställande av födelsenummer och kontrollsiffra i personnummer samt beslut om tilldelning av samordningsnummer får överklagas hos Riksskatteverket.

Riksskatteverkets beslut enligt andra stycket får inte överklagas.

41 §

Riksskatteverket får överklaga ett beslut av länsrätten eller kammarrätten även om verket inte tidigare har fört det allmännas talan i målet.

Har den enskilde överklagat skattemyndighetens beslut, får skattemyndigheten överklaga länsrättens beslut om det innebär att den enskilde har fått helt eller delvis bifall till sin talan.

42 §

Om en enskild överklagar ett avgörande enligt denna lag skall skattemyndigheten vara den enskildes motpart i länsrätten och kammarrätten. Överklagar Riksskatteverket skall det allmännas talan i länsrätten och kammarrätten föras av verket.

Verket får från skattemyndigheten ta över uppgiften att i

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

*länsrätten och kammarrätten föra
det allmännas talan.*

*Riksskatteverket för det allmän-
nas talan i Regeringsrätten.*

Denna lag träder i kraft såvitt avser 18 § den 1 januari 1998 och i övrigt den 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1995:1538.

² Senaste lydelse 1995:751.

³ Senaste lydelse 1993:1699.

⁴ Senaste lydelse 1994:1975.

⁵ Senaste lydelse 1994:768.

3 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 16 § föräldrabalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap. 16 §¹

Anmälan enligt 4 § andra stycket om gemensam vårdnad för föräldrar som inte är gifta med varandra prövas av skattemyndigheten i det län där barnet är folkbokfört. Anmälan skall göras skriftligen av båda föräldrarna. Anmälan enligt 4 § andra stycket 2 görs hos valfri skattemyndighet eller allmän försäkringskassa.

Beslut av skattemyndigheten överklagas hos *länsrätten*.

Beslut av skattemyndigheten får överklagas hos *allmän förvaltningsdomstol*. *Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.*

Riksskatteverket får från skattemyndigheten överta uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att i länsrätten och kammarrätten föra det allmännas talan. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1991:487.

4 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Häriigenom föreskrivs att 7 kap. 9 och 15 §§ sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 9 §¹

Sekretess gäller i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänförs till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närmstående lider men.

Sekretess gäller på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilda personliga förhållanden, dels för uppgift som hänförs till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närmstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

Sekretess gäller i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola i annat fall än som avses i första och andra styckena, för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närmstående utsätts för förföljelse eller på annat sätt lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller även hos kommunal myndighet som förvaltar det kommunala huvdmannaskapet för skolan.

Sekretess gäller inom utbildningsväsendet i övrigt för uppgift som hänförs till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närmstående lider men. Dessutom gäller inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, svenskundervisningen för invandrare (sfi) och folkhögskolan sekretess i annan elevvårdande verksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den

som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i specialpedagogisk stödverksamhet för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Statens skolverk i verksamhet som avser tillsyn över utbildning vid skolor med enskild huvudman (fristående skolor) för uppgift som härrör från skolans elevvårdande verksamhet och som gäller enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Samma sekretess gäller i nämnda tillsynsverksamhet för uppgift som hänför sig till en fråga om tillrättaförande av elev eller skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen enligt detta stycke gäller dock inte Statens skolverks beslut i ett ärende.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

15 §²

Sekretess gäller

1. i verksamhet som avser folkbokföringen eller annan liknande registrering av befolkningen och, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan verksamhet som avser registrering av betydande del av befolkningen,

2. i ärende om medlemskap i Svenska kyrkan,

3. i verksamhet som avser förande av eller uttag ur sjömansregistret, för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Har en uppgift för vilken sekretess gäller enligt första stycket 1, lämnats till en kommunal myndighet enligt särskild uppgiftsskyldighet om skolpliktiga barn, gäller sekretessen också hos myndigheten. Sekretessgäller dock inte om uppgiften tas upp i beslut hos myndigheten.

Sekretess gäller i ärende om fingerade personuppgifter för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klar att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller

1. i ärende om fingerade personuppgifter för uppgift om enskilds personliga förhållanden,

2. för uppgift som rör en person som har fått medgivande att använda fingerade personuppgifter,

om det inte står klar att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9

Bilaga 2

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1996:155.

² Senaste lydelse 1996:155.

5 Förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 37 § namnlagen (1982:670) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Beslut av skattemyndigheten får överklagas till länsrätten.

Föreslagen lydelse

37 §¹

Beslut av skattemyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten överta uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att i länsrätten och kammarrätten föra det allmännas talan. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1991:493.

6 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 och 3 a §§ hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Även i övrigt skall landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen. Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting, om inte annat följer av 17 §. Vad här sagts utgör inte hinder för annan att bedriva hälso- och sjukvård.

Varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget *eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där*. Även i övrigt skall landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen. Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting, om inte annat följer av 17 §. Vad här sagts utgör inte hinder för annan att bedriva hälso- och sjukvård.

Landstingets ansvar omfattar dock inte sådan hälso- och sjukvård som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt 18 § första och tredje styckena.

Ett landsting får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som landstinget ansvarar för enligt denna lag. En uppgift som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

3 a §

Landstinget skall erbjuda dem som är bosatta inom landstinget,

Landstinget skall erbjuda dem som är bosatta inom landstinget *eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där*,

1. habilitering och rehabilitering,
2. hjälpmedel för funktionshinder, och
3. tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade.

Landstingets ansvar omfattar dock inte habilitering, rehabilitering och hjälpmedel som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt 18 a §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Landstingets ansvar innebär inte någon inskränkning i de skyldigheter som arbetsgivare eller andra kan ha enligt annan lag.

Habilitering eller rehabilitering samt tillhandahållande av hjälpmedel skall planeras i samverkan med den enskilde. Av planen skall planerade och beslutade insatser framgå.

Denna lag träder i kraft det 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1992:1382.

7 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 2 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap. 2 §¹

Skattemyndighetens beslut i fråga om hindersprövning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Detsamma gäller beslut av präster inom Svenska kyrkan om förrättande av vigsel.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten överta uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att i länsrätten och kammarrätten föra det allmännas talan. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1995:1681.

8 Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144) Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § begravningslagen (1990:1144) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

7 §¹

Länsstyrelsens beslut i ett överklagat ärende får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Detsamma gäller länsstyrelsens beslut

- i ärende som avses i 5 kap. 4 §,
 - om förfarande med aska enligt 5 kap. 5 § andra stycket,
 - om flyttning av gravsatt stoft eller aska enligt 6 kap. 2 § andra stycket,
- och
- om överflyttning eller upphörande av gravrätt enligt 7 kap. 34 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Om överklagandet i länsrätten eller kammarrätten innebär prövning av ett beslut som skattemyndigheten har meddelat, får Riksskatteverket från skattemyndigheten överta uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att i länsrätten och kammarrätten föra det allmännas talan. Riksskatteverket för i sådant mål det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

¹ Senaste lydelse 1995:1718.

9 Förslag till lag om ändring i lagen om folkbokföringsregister (1990:1536)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 5, 7 och 12 §§ lagen om folkbokföringsregister (1990:1536) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Skattemyndigheten i länet är registeransvarig för uppgifter i det centrala referensregistret som avser en person som är eller har varit folkbokförd inom myndighetens verksamhetsområde eller som av myndigheten tilldelats personnummer utan att vara folkbokförd.

Skattemyndigheten i länet är registeransvarig för uppgifter i det centrala referensregistret som avser en person som är eller har varit folkbokförd inom myndighetens verksamhetsområde eller som av myndigheten har tilldelats samordningsnummer enligt 18 § tredje stycket folkbokföringslagen (1991:481).

7 §

Det centrala referensregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet eller som annars har tilldelats personnummer. För en sådan person får anges personnummer och grunden för personnummertilldelningen samt de uppgifter som senast registrerats enligt 6 § första stycket 2 och 11 med upplysning om det lokala register från vilket uppgifterna har hämtats.

Det centrala referensregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet och om personer som har tilldelats samordningsnummer enligt 18 § tredje stycket folkbokföringslagen (1991:481).

För en person som är eller har varit folkbokförd får anges personnummer, samordningsnummer om sådant har tilldelats, och de uppgifter som senast registrerats enligt 6 § första stycket 2 och 11 med upplysning om det lokala register från vilket uppgifterna har hämtats.

För en person som har tilldelats samordningsnummer får anges numret och grunden för nummertilldelning samt uppgift om

- 1. namn,*
- 2. kön,*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

3. födelsetid,
4. födelseort,
5. medborgarskap.

För en person som har tilldelats samordningsnummer får vidare anges de handlingar som har legat till grund för identifiering av personen. Om osäkerhet råder om personens identitet eller om uppgift som har lämnats om honom skall det anges.

12 §

I ett lokalt folkbokföringsregister får som sökbegrepp användas uppgifter som avses i 6 § första stycket 1-4, 7 och 8 med undantag för uppgift om adoption.

I det centrala referensregistret får som sökbegrepp användas *uppgifter som avses i 6 § första stycket 1, 2 och 11.*

I det centrala referensregistret får som sökbegrepp användas *uppgift om personnummer, samordningsnummer, födelsetid, namn och avregistrering.*

Som sökbegrepp i ett register enligt denna lag får också, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, användas uppgifter som avses i 8 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.
 2. 5 och 7 §§ i lydelse före ikraftträdandet gäller dock fortfarande i fråga om personnummer som har tilldelats en person utan samband med folkbokföring.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 4, 7 och 8 §§ lagen (1995:743) om aviseringsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Aviseringsregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *eller* som *annars tilldelats personnummer. För en sådan person* får de uppgifter anges som registrerats enligt lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister och som avser

Aviseringsregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *och om personer som har tilldelats samordningsnummer enligt 18 § tredje stycket folkbokföringslagen (1991:481).*

För en person som är eller har varit folkbokförd får de uppgifter anges som registrerats enligt lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister och som avser

1. personnummer,
2. namn,
3. adress,
4. folkbokföringsfastighet, folkbokföringsort och folkbokföring under särskild rubrik,
5. födelsehemort och födelseort,
6. medborgarskap,
7. civilstånd,
8. make, föräldrar, barn och vårdnadshavare,
9. datum för inflyttning från utlandet,
10. avregistrering med uppgift om dödsfall, utflyttning till utlandet eller annan anledning,
11. medlemskap i icke-territoriell församling.

1. personnummer *och samordningsnummer,*

För en person som har tilldelats samordningsnummer får anges de uppgifter som har registrerats enligt 7 § tredje och fjärde styckena lagen (1990: 1536) om folkbokföringsregister.

7 §

I aviseringsregistret får som sökbegrepp användas uppgift

1. som avses i 4 § 1-4 och 8,
1. som avses i 4 § *andra stycket* 1-4 och 8,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 2

2. om medborgarskap i Sverige, Danmark, Norge, Finland eller Island, eller,

3. om medborgarskap i land inom eller utom Europeiska unionen (unionsmedborgarskap eller icke unionsmedborgarskap).

Som sökbegrepp får, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, också användas uppgift som avses i 5 §.

8 §

Uppgift i aviseringsregistret som avses i 4 § 1-8 och 11 skall gallras, när en ny, motsvarande uppgift registreras eller när uppgiften inte längre är aktuell. Uppgift om rättat personnummer får dock bevaras under den tid som behövs för att tillgodose ändamålet med registret.

Uppgift i aviseringsregistret som avses i 4 § *andra stycket* 1-8 och 11 *samt i 4 § tredje stycket* skall gallras, när en ny, motsvarande uppgift registreras eller när uppgiften inte längre är aktuell. Uppgift om rättat personnummer får dock bevaras under den tid som behövs för att tillgodose ändamålet med registret.

Uppgift om datum för inflyttning från utlandet skall gallras fyra år efter utgången av det år då uppgiften registrerades.

Har en person avregistrerats från folkbokföringen, skall uppgift som avses i 4 § 4-9 och 11 gallras vid avregistreringen och övriga uppgifter tio år efter utgången av det år personen avregistrerades.

Har en person avregistrerats från folkbokföringen, skall uppgift som avses i 4 § *andra stycket* 4-9 och 11 gallras vid avregistreringen och övriga uppgifter tio år efter utgången av det år personen avregistrerades.

Regeringen får föreskriva undantag från bestämmelsen om gallring i tredje stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

2. 4 och 8 §§ i lydelse före ikraftträdandet gäller dock fortfarande i fråga om uppgifter om personer som har tilldelats personnummer utan samband med folkbokföring.

Förteckning över de remissinstanser som yttrat sig
över betänkandet Några folkbokföringsfrågor
(SOU 1996:68)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 3

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av Riksdagens ombudsmän (JO), Justitiekanslern, Svea hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Stockholms tingsrätt, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Västenorrlands län, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Datainspektionen, Riksförsäkringsverket, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Kriminalvårdsstyrelsen, Totalförsvarets pliktverk, Sjöfartsverket, Patent- och registreringsverket, Statistiska centralbyrån, Statens skolverk, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Statens person- och adressregisternämnd, Statens invandrarverk, Arbetsmarknadsstyrelsen, Centrala studiestödsnämnden, Vägverket, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Kvinnojourernas riksförbund (ROKS), Sveriges Försäkringsförbund, Svenska Bankförningen, socialtjänsten i Stockholm.

Riksåklagaren har bifogat yttranden som han hämtat in från överåklagarna vid Åklagarmyndigheterna i Linköping, Malmö och Umeå.

Lagrådsremissens lagförslag

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter

dels att 1-4 §§ skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas sex nya paragrafer, 5-10 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Om det finns en uppenbar risk att en person som är folkbokförd i landet kan bli utsatt för särskilt allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet och om personen inte kan ges tillräckligt skydd på annat sätt, får Stockholms tingsrätt, efter skriftlig ansökan medge personen att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter) under högst fem år.

En folkbokförd person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet kan få medgivande att använda andra uppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter).

Medgivande att använda fingerade personuppgifter får inte lämnas om personen kan beredas tillräckligt skydd genom kvarskrivning enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) eller på annat sätt.

Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter får även ges åt en familjemedlem till en person som avses i första stycket, om personerna varaktigt bor tillsammans.

2 §

Medgivande att använda fingerade personuppgifter lämnas av Stockholms tingsrätt.

Ansökan om medgivande enligt 1 § görs av Rikspolisstyrelsen efter framställning från den som vill använda fingerade personuppgifter.

Ansökan om medgivande görs av Rikspolisstyrelsen efter framställning från den som vill använda fingerade personuppgifter.

I ansökan till tingsrätten skall Rikspolisstyrelsen ange varför kvar-

Nuvarande lydelse

Om Rikspolisstyrelsen har avslagit en framställning från en enskild person får denne själv ansöka hos rätten om medgivande.

En person som har fått eller begär medgivande för egen del får även göra framställan eller ansökan om medgivande för ett barn som personen är vårdnadshavare för och varaktigt bor tillsammans med om syfte är att ge skydd mot den andre vårdnadshavaren.

Ett beslut av Rikspolisstyrelsen att inte göra ansökan hos rätten får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

skrivning eller någon annan mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig.

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

3 §¹

Vid tingsrättens handläggning gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Rikspolisstyrelsen skall avslå en framställning enligt 2 § andra stycket, om styrelsen anser att det inte är sannolikt att ett medgivande att använda fingerade personuppgifter lämnas.

Om Rikspolisstyrelsen har avslagit en framställning får den enskilde själv ansöka hos tingsrätten om medgivande att använda fingerade personuppgifter.

4 §

Om ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har lämnats skall Rikspolisstyrelsen skyndsamt se till att den person som har fått medgivandet registreras inom folkbokföringen med de fingerade uppgifter som styrelsen bestämmer.

En person som begär eller har fått medgivande för egen del, får även göra en framställning eller ansöka om medgivande för ett barn som personen är vårdnadshavare för och varaktigt bor tillsammans med, om syftet är att ge skydd mot den andre vårdnadshavaren.

De fingerade personuppgifterna skall bestämmas och registreras på ett sådant sätt att det inte därav framgår vilken person det är som använder uppgifterna.

Nuvarande lydelse

Rikspolisstyrelsen skall bevaka att fingerade personuppgifter inte används under längre tid än vad som har medgetts.

Rikspolisstyrelsens beslut enligt första stycket får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

5 §

En myndighet skall på begäran lämna Rikspolisstyrelsen upplysning om en person som förekommer i ett ärende enligt denna lag.

6 §

Om ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har lämnats, skall Rikspolisstyrelsen skyndsamt se till att den person som har fått medgivandet registreras inom folkbokföringen med de fingerade uppgifter som styrelsen efter samråd med den enskilde bestämmer.

De fingerade personuppgifterna skall bestämmas och registreras på ett sådant sätt att det inte därav framgår vem det är som använder uppgifterna.

7 §

Rikspolisstyrelsen skall bistå den som har fått medgivande att använda fingerade personuppgifter vid kontakter med andra myndigheter och i övrigt lämna den hjälp som krävs, om den enskildes hjälpbehov inte kan tillgodoses på annat sätt.

8 §

Om den som har fått medgivande att använda fingerade personuppgifter skriftligen anmäler hos Rikspolisstyrelsen att medgivandet inte längre behövs, skall detta upphöra att gälla.

Prop. 1997/98:9

Bilaga 4

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Om det finns synnerliga skäl får Rikspolisstyrelsen hos Stockholms tingsrätt ansöka om att ett medgivande att använda fingerade personuppgifter skall upphöra att gälla.

9 §

När ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har upphört att gälla skall Rikspolisstyrelsen underrätta skattemyndigheten om detta. Skattemyndigheten skall skyndsamt se till att de fingerade uppgifterna inte längre används inom folkbokföringen. Myndigheten skall göra de ändringar i folkbokföringsregistren som krävs.

Sedan Rikspolisstyrelsen har underrättat skattemyndigheten om den enskildes anmälan enligt 8 § första stycket får denne inte längre använda de fingerade uppgifterna.

10 §

Vid rättens handläggning av ärenden om fingerade personuppgifter gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Ett beslut av Rikspolisstyrelsen att avslå en framställning om att få använda fingerade personuppgifter får inte överklagas. Detsamma gäller beslut enligt 6 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om beslut om medgivande att använda fingerade personuppgifter som har fattats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1996:265.

2.2 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om folkbokföringslagen (1991:481) dels att 2, 3, 6, 16-18, 26, 31, 34, 38 och 39 §§ skall ha följande lydelse, dels att i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 18 a §, 40-42 §§, av följande lydelse, dels att nuvarande 40 § skall betecknas 43 §, dels att rubrikerna närmast före 2 och 18 §§ skall ha följande lydelse, dels att rubriken närmast före 3 § skall utgå, dels att rubriken närmast före nuvarande 40 § skall flyttas till närmast före nya 43 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Nyfödda barns folkbokföring

När folkbokföring skall ske

2 §

Ett barn som föds levande här i landet skall folkbokföras *om inte annat följer av 5 §*. Även ett barn som föds utom landet av en kvinna som är folkbokförd *här* skall folkbokföras.

Ett barn som föds levande här i landet skall folkbokföras *om modern är folkbokförd eller om fadern är folkbokförd och vårdnadshavare*. Även ett barn som föds utom landet av en kvinna som är folkbokförd skall folkbokföras.

3 §

Den som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvila) i landet under minst ett år skall folkbokföras. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall folkbokföras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist här.

Ett barn som har vistats i landet sedan födelsen utan att vara folkbokfört skall folkbokföras om det har sådan anknytning till landet som sägs i första stycket.

Undantag från första stycket anges i 4 och 5 §§.

Undantag från första och andra styckena finns i 4 och 5 §§.

6 §¹

En person skall folkbokföras på den fastighet och i den territoriella församling där han enligt 7-13 §§ är att anse som bosatt.

En person som är bosatt på en fastighet som innehåller flera bostadslägenheter skall folkbokföras också på lägenhet. Med bostadslägenhet avses lägenhet som är registrerad i lägenhetsregistret enligt lagen (1995:1537) om lägenhetsregister.

Nuvarande lydelse

Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd eller, om modern inte är folkbokförd, i den församling där *det har fötts. Hitt barn folkbokförs i den församling där det har påträffats.*

Undantag från första stycket anges i 14-16 §§.

En person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt *för en allvarlig eller upprepad brottslighet, förföljelser eller trakasserier* på annat sätt, får, *om han flyttat eller avser att flytta, efter ansökan* medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten i högst tre år (kvarskrivning). *När det inte längre finns skäl för kvarskrivning skall den upphöra.*

Kvarskrivning får även avse den utsatta personens medflyttande familj.

För utredning av frågor om kvarskrivning får skattemyndigheten anlita biträde av polismyndighet.

Personnummer

För varje folkbokförd person fastställs ett personnummer som identitetsbeteckning. *Vidare fastställs personnummer för personer som inte är folkbokförda i de fall*

Föreslagen lydelse

Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd eller, om modern inte är folkbokförd, i den församling där *fadern är folkbokförd (födelsehemort).*

16 §

En person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt *för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier* på annat sätt, får *vid flyttning* medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten (kvarskrivning). *Kvarskrivning kan endast ske efter ansökan från den enskilde.*

Kvarskrivning får medges endast om den enskildes behov av skydd inte kan tillgodoses genom besöksförbud eller på annat sätt.

17 §

*Kvarskrivning får medges för högst tre år i taget.
När det inte längre finns skäl för kvarskrivning skall den upphöra.*

18 §

För varje folkbokförd person fastställs ett personnummer som identitetsbeteckning. Personnumret innehåller födelsetid, födelsenummer och kontrollsiffra.

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Nuvarande lydelse

som anges i lag eller annan författning.

Personnumret innehåller födelse-tid, födelsenummer och kontroll-siffra.

Födelse-tiden anges med sex siffror, två för året, två för månaden och två för dagen i nu nämnd ordning.

Födelsenumret består av tre siffror och är udda för män och jämnt för kvinnor.

Mellan födelse-tiden och födel-senumret sätts ett bindestreck som byts ut mot ett plustecken när en person fyller 100 år.

Föreslagen lydelse

Födelse-tiden anges med sex siffror, två för året, två för månaden och två för dagen i nu nämnd ordning. Födelsenumret består av tre siffror och är udda för män och jämnt för kvinnor. Mellan födelse-tiden och födelsenumret sätts ett bindestreck som byts mot ett plustecken *det år* en person fyller 100 år.

Om det inte är obehövt skall födelse-tiden i personnumret lagras med åtta siffror i register som förs med hjälp av automatisk data-behandling; fyra för året, två för månaden och två för dagen.

18 a §

En person som inte är eller har varit folkbokförd får efter begäran från en myndighet tilldelas ett särskilt nummer (samordningsnummer).

Samordningsnumret skall utgå från den födelse-tid som den rekvrerande myndigheten uppger. Numret skall anges med två siffror för vardera år, månad och dag i nu nämnd ordning. Siffrorna för dag skall adderas med 60. Där efter anges ett tresiffrigt individnummer, som är udda för män och jämt för kvinnor, samt en kontrollsiffra.

Vad som sägs i 18 § tredje stycket gäller även samordningsnummer.

Prop. 1997/98:9

Bilaga 4

26 §

Den som flyttat in från utlandet skall *göra anmälan om* inflyttningen till en skattemyndighet eller en allmän försäkringskassa. Detsamma gäller den som är registrerad som obefintlig och skall folkbokföras.

Den som flyttat in från utlandet skall *anmäla* inflyttningen till en skattemyndighet eller en allmän försäkringskassa. Detsamma gäller den som är registrerad som obefintlig och skall folkbokföras.

Anmälan skall även göras när ett barn skall folkbokföras här i landet enligt 3 § andra stycket.

31§²

Om det kan antas att en person är skyldig att göra anmälan enligt denna lag, får skattemyndigheten förelägga honom att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av hans folkbokföring. I föreläggandet skall anges vilka uppgifter som skall lämnas.

Om det kan antas att en person är skyldig att göra anmälan enligt denna lag, får skattemyndigheten förelägga honom att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av hans folkbokföring. *Skattemyndigheten får även i annat fall förelägga en person att lämna uppgifter som behövs för kontroll av bosättningen enligt denna lag.* I föreläggandet skall anges vilka uppgifter som skall lämnas.

Skattemyndigheten får förelägga en person att lämna uppgift om lägenhetsbeteckning, även om skyldighet att göra anmälan enligt första stycket inte föreligger

Om ett barns vårdnadshavare inte anmält barnets förnamn inom föreskriven tid enligt 30 § namnlagen (1982:670), får skattemyndigheten förelägga barnets vårdnadshavare att inom viss tid fullgöra denna skyldighet.

34 §³

Skattemyndigheten beslutar i ärende enligt denna lag efter anmälan eller ansökan eller annars när det finns skäl till det.

Rör ärendet folkbokföring på fastighet eller i församling beslutar skattemyndigheten i det län där fastigheten eller församlingen är belägen.

Om ärendet *gäller* folkbokföring på fastighet eller i församling beslutar skattemyndigheten i det län där fastigheten eller församlingen är belägen.

Personnummer enligt 18 § första stycket andra meningen fastställs av den skattemyndighet som bestäms av

Samordningsnummer enligt 18 a § tilldelas av den skattemyndighet som bestäms av regeringen

Nuvarande lydelse

regeringen eller den myndighet som regeringen förordnar.

Föreslagen lydelse

eller den myndighet som regeringen förordnar.

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

I övriga ärenden beslutar den skattemyndighet inom vars verksamhetsområde en person är eller senast har varit folkbokförd eller, i fråga om ärende enligt 1 § andra stycket, den skattemyndighet som enligt särskilda bestämmelser skall underrättas om händelsen.

38 §⁴

En skattemyndighets beslut överklagas hos länsrätten. Beslut om fastställande av födelsenummer och kontrollsiffra i personnummer överklagas dock hos Riksskatteverket.

Skattemyndighetens beslut enligt denna lag överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut om fastställande av födelsenummer och kontrollsiffra i personnummer samt beslut om tilldelning av samordningsnummer överklagas dock hos Riksskatteverket.

Ett beslut om någons folkbokföring enligt 3-16 och 20-22 §§ får överklagas av den person vars folkbokföring det gäller, av en kommun som berörs av beslutet och av Riksskatteverket. Ett överklagande av en kommun eller Riksskatteverket skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från det att beslutet meddelades.

Ett beslut i en annan fråga än som avses i andra stycket får överklagas utan begränsning till viss tid.

39 §

Riksskatteverkets beslut om personnummer får inte överklagas.

Riksskatteverkets beslut om personnummer och samordningsnummer får inte överklagas.

Föreläggande vid vite får inte överklagas.

Vitesföreläggande enligt 37 § får inte överklagas.

40 §

Skattemyndighetens beslut får överklagas av den person vars folkbokföring beslutet gäller och, med undantag av beslut enligt 18 och 18 a §§, av Riksskatteverket. Ett

beslut om en persons bosättning får även överklagas av en kommun som berörs av beslutet.

Ett överklagande av enskild om folkbokföring enligt 3-17 och 20-22 §§ skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från den dag den klagande fick del av beslutet. Beslut i annan fråga får överklagas av enskild utan begränsning till viss tid.

Ett överklagande av Riksskatteverket eller en kommun skall ha kommit in till skattemyndigheten inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

41 §

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

42 §

Riksskatteverket får överklaga ett beslut av länsrätten eller kammarrätten även om verket inte tidigare har fört det allmännas talan i målet.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 18 a § den 1 januari 2000 och i övrigt den 1 januari 1998.

2. Äldre föreskrifter i 18 § om tilldelning av personnummer för personer som inte är folkbokförda får tillämpas intill utgången av år 1999.

3. Bestämmelserna i 38-42 §§ tillämpas första gången i de fall där det första beslutet i ärendet fattats efter ikraftträdandet.

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

¹ Senaste lydelse 1995:1538.

² Senaste lydelse 1995:1538.

³ Senaste lydelse 1994:1975.

⁴ Senaste lydelse 1994:768.

2.3 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 16 § föräldrabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

16 §

Anmälan enligt 4 § andra stycket om gemensam vårdnad för föräldrar som inte är gifta med varandra prövas av skattemyndigheten i det län där barnet är folkbokfört. Anmälan skall göras skriftligen av båda föräldrarna. Anmälan enligt 4 § andra stycket 2 görs hos valfri skattemyndighet eller allmän försäkringskassa.

Beslut av skattemyndigheten överklagas hos *länsrätten*.

Beslut av skattemyndigheten *får* överklagas hos *allmän förvaltningsdomstol*.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförrinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

2.4 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 och 15 §§ sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. **9 §²**

Sekretess gäller i grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilda personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts.

Sekretess gäller på samma område i annat fall än som avses i första och andra styckena, för uppgift om enskilda identitet, adress och andra liknande uppgifter om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller inom utbildningsväsendet i övrigt för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog, kurator eller syofunktionär, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Dessutom gäller inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, svenskundervisningen för invandrare (sfi) och folkhögskolan sekretess i annan elevvårdande verksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i specialpedagogisk stödverksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Statens skolverk i verksamhet som avser tillsyn över utbildning vid skolor med enskild huvudman (fristående skolor) för uppgift som härrör från skolans elevvårdande verksamhet och som gäller enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Samma sekretess gäller i nämnda tillsynsverksamhet för uppgift som hänför sig till en fråga om tillrättaförande av elev eller skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen enligt detta stycke gäller dock inte Statens skolverks beslut i ett ärende.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

15 §³

Sekretess gäller

1. i verksamhet som avser folkbokföringen eller annan liknande registrering av befolkningen och, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan verksamhet som avser registrering av betydande del av befolkningen,

2. i ärende om medlemskap i Svenska kyrkan,

3. i verksamhet som avser förande av eller uttag ur sjömansregistret,

för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Har en uppgift, för vilken sekretess gäller enligt första stycket 1, lämnats till en kommunal myndighet enligt särskild uppgiftsskyldighet om skolpliktiga barn, gäller sekretessen också hos myndigheten. Sekretess gäller dock inte om uppgiften tas upp i beslut hos myndigheten.

Sekretess gäller i ärende om fingerade personuppgifter för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Sekretess gäller i ärende om fingerade personuppgifter för uppgift om enskilda personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Om en uppgift för vilken sådan sekretess gäller har lämnats till en annan myndighet, gäller sekretessen också där.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1996:155.

³ Senaste lydelse 1996:155.

2.5 Förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 37 § namnlagen (1982:670) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Beslut av skattemyndigheten får överklagas till länsrätten.

Föreslagen lydelse

37 §¹

Beslut av skattemyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförrinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Senaste lydelse 1991:493.

2.6 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 3 och 3 a §§ hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Även i övrigt skall landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen. Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting, i den mån inte annat följer av 17 §. Vad här sagts utgör inte hinder för annan att bedriva hälso- och sjukvård.

Varje landsting skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget *eller som stadigvarande vistas där och är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481)*. Även i övrigt skall landstinget verka för en god hälsa hos hela befolkningen. Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting, i den mån inte annat följer av 17 §. Vad här sagts utgör inte hinder för annan att bedriva hälso- och sjukvård.

Landstingets ansvar omfattar dock inte sådan hälso- och sjukvård som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt 18 § första och tredje styckena.

Ett landsting får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som landstinget ansvarar för enligt denna lag. En uppgift som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

3 a §²

Landstinget skall erbjuda dem som är bosatta inom landstinget,

Landstinget skall erbjuda dem som är bosatta inom landstinget *eller som stadigvarande vistas där och är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481)*,

1. habilitering och rehabilitering,
2. hjälpmedel för funktionshinder, och
3. tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade.

Landstingets ansvar omfattar dock inte habilitering, rehabilitering och hjälpmedel som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt 18 a §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Landstingets ansvar innebär inte någon inskränkning i de skyldigheter som arbetsgivare eller andra kan ha enligt annan lag.

Habilitering eller rehabilitering samt tillhandahållande av hjälpmedel skall planeras i samverkan med den enskilde. Av planen skall planerade och beslutade insatser framgå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

¹ Senaste lydelse 1992:1382.

² Senaste lydelse 1993:391.

2.7 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 2 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

2 §¹

Skattemyndighetens beslut i fråga om hindersprövning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Detsamma gäller beslut av präster inom Svenska kyrkan om förrättande av vigsel.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförrinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Senaste lydelse 1995:1681.

2.8 Förslag till lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 5 § tandvårdslagen (1985:125) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Varje landsting skall erbjuda en god tandvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Även i övrigt skall landstinget verka för en god tandhälsa hos befolkningen. Tandvård som landstinget självt bedriver benämns i denna lag folktandvård.

Varje landsting skall erbjuda en god tandvård åt dem som är bosatta inom landstinget *eller som stadigvarande vistas där och är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481)*. Även i övrigt skall landstinget verka för en god tandhälsa hos befolkningen. Tandvård som landstinget självt bedriver benämns i denna lag folktandvård.

Vad som i denna lag sägs om landsting gäller också kommuner som inte ingår i ett landsting.

Ett landsting får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som landstinget och dess folktandvård ansvarar för enligt denna lag. Uppgifter som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

¹ Senaste lydelse 1992:1383.

2.9 Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § begravningslagen (1990:1144) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

7 §¹

Länsstyrelsens beslut i ett överklagat ärende får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Detsamma gäller länsstyrelsens beslut

- i ärende som avses i 5 kap. 4 §,
- om förfarande med aska enligt 5 kap. 5 § andra stycket,
- om flyttning av gravsatt stoft eller aska enligt 6 kap. 2 § andra stycket, och
- om överflyttning eller upphörande av gravrätt enligt 7 kap. 34 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Om överklagandet i länsrätten eller kammarrätten innebär prövning av ett beslut som skattemyndigheten har meddelat, får Riksskatteverket från skattemyndigheten ta över uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Riksskatteverket för i sådant mål det allmännas talan i Regeringsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998 men tillämpas inte i de fall där det första beslutet i ärendet fattats dessförinnan. I mål som anhängiggörs hos Regeringsrätten från och med den 1 januari 1998 skall dock Riksskatteverket föra det allmännas talan.

¹ Senaste lydelse 1995:1718.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen om folkbokföringsregister (1990:1536)

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 5, 7 och 12 §§ lagen om folkbokföringsregister (1990:1536) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Skattemyndigheten i länet är registeransvarig för uppgifter i det centrala referensregistret som avser en person som är eller senast har varit folkbokförd inom myndighetens verksamhetsområde eller som av myndigheten *tilldelats personnummer utan att vara folkbokförd i Sverige.*

Skattemyndigheten i länet är registeransvarig för uppgifter i det centrala referensregistret som avser en person som är eller senast har varit folkbokförd inom myndighetens verksamhetsområde eller som av myndigheten *har tilldelats ett samordningsnummer enligt 18 a § folkbokföringslagen (1991:481).*

7 §

Det centrala referensregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *eller som annars tilldelats personnummer. För en sådan person får anges personnummer och grunden för personnummertilldelningen samt de uppgifter som senast registrerats enligt 6 § första stycket 2 och 11 med upplysning om det lokala register från vilket uppgifterna har hämtats.*

Det centrala referensregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *och om personer som har tilldelats ett samordningsnummer enligt 18 a § folkbokföringslagen (1991:481).*

För en person som är eller har varit folkbokförd får anges personnummer, samordningsnummer om sådant har tilldelats, och de uppgifter som senast registrerats enligt 6 § första stycket 2 och 11 med upplysning om det lokala register från vilket uppgifterna har hämtats.

För en person som har tilldelats ett samordningsnummer får anges numret och grunden för nummer-tilldelning samt uppgift om

- 1. namn,*
- 2. kön,*
- 3. födelsetid,*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

4. födelseort,
5. medborgarskap.

För en person som har tilldelats ett samordningsnummer får vidare anges de handlingar som har legat till grund för identifiering. Om det råder osäkerhet om personens identitet eller om uppgift som har lämnats om honom skall det anges.

12 §

I ett lokalt folkbokföringsregister får som sökbegrepp användas uppgifter som avses i 6 § första stycket 1–4, 7 och 8 med undantag för uppgift om adoption.

I det centrala referensregistret får som sökbegrepp användas *uppgifter som avses i 6 § första stycket 1, 2 och 11.*

I det centrala referensregistret får som sökbegrepp användas *uppgift om personnummer, samordningsnummer, födelseid, namn och avregistrering.*

Som sökbegrepp i ett register enligt denna lag får också, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, användas uppgifter som avses i 8 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.
 2. 5 och 7 §§ i deras lydelse före ikraftträdandet gäller dock fortfarande i fråga om personnummer som har tilldelats en person utan samband med folkbokföring.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

Häri genom föreskrivs att 4, 7 och 8 §§ lagen (1995:743) om aviseringsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Aviseringsregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *eller* som *annars tilldelats personnummer*. För en sådan person får de uppgifter anges som registrerats enligt lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister och som avser

Aviseringsregistret får innehålla uppgifter om personer som är eller har varit folkbokförda i landet *och om personer som har tilldelats ett samordningsnummer enligt 18 a § folkbokföringslagen (1991:481)*.

För en person *som är eller har varit folkbokförd* får de uppgifter anges som registrerats enligt lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister och som avser

1. personnummer *och samordningsnummer*,

1. personnummer,
2. namn,
3. adress,
4. folkbokföringsfastighet, lägenhetsbeteckning, folkbokföringsort och folkbokföring under särskild rubrik,
5. födelsehemort och födelseort,
6. medborgarskap,
7. civilstånd,
8. make, föräldrar, barn och vårdnadshavare,
9. datum för inflyttning från utlandet,
10. avregistrering med uppgift om dödsfall, utflyttning till utlandet eller annan anledning,
11. medlemskap i icke-territoriell församling,
12. anmälan enligt 7 kap. 1 och 10 §§ vallagen (1997:157).

För en person som har tilldelats ett samordningsnummer får anges de uppgifter som har registrerats enligt 7 § tredje och fjärde styckena lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister.

7 §²

I aviseringsregistret får som sökbegrepp användas uppgift

1. som avses i 4 § 1–4, 8 och 10–12, 2. om medborgarskap i Sverige, Danmark, Norge, Finland eller Island, <i>eller</i> 3. om medborgarskap i land inom eller utom Europeiska unionen (unionsmedborgarskap eller icke unionsmedborgarskap).	1. som avses i 4 § <i>andra stycket</i> 1–4, 8 och 10–12, 2. om medborgarskap i Sverige, Danmark, Norge, Finland eller Island, 3. om medborgarskap i land inom eller utom Europeiska unionen (unionsmedborgarskap eller icke unionsmedborgarskap), <i>eller</i> 4. <i>om samordningsnummer, födelsetid och namn för person som avses i 4 § tredje stycket.</i>

Som sökbegrepp får, enligt de närmare föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, också användas uppgift som avses i 5 §.

8 §

<p>Uppgift i aviseringsregistret som avses i 4 § 1–8 och 11 skall gallras, när en ny, motsvarande uppgift registreras eller när uppgiften inte längre är aktuell. Uppgift om rättat personnummer får dock bevaras under den tid som behövs för att tillgodose ändamålet med registret.</p>	<p>Uppgift i aviseringsregistret som avses i 4 § <i>andra stycket</i> 1–8, 11 och 12 samt i 4 § <i>tredje stycket</i> skall gallras, när en ny, motsvarande uppgift registreras eller när uppgiften inte längre är aktuell. Uppgift om rättat personnummer får dock bevaras under den tid som behövs för att tillgodose ändamålet med registret.</p>
--	--

Uppgift om datum för inflyttning från utlandet skall gallras fyra år efter utgången av det år då uppgiften registrerades.

<p><i>Har</i> en person avregistrerats från folkbokföringen, skall uppgift som avses i 4 § 4-9 och 11 gallras vid avregistreringen och övriga uppgifter tio år efter utgången av det år personen avregistrerades.</p>	<p><i>Om</i> en person <i>har</i> avregistrerats från folkbokföringen, skall uppgift som avses i 4 § <i>andra stycket</i> 4-9 och 11 gallras vid avregistreringen och övriga uppgifter tio år efter utgången av det år personen avregistrerades.</p>
---	--

Regeringen får föreskriva undantag från bestämmelsen om gallring i tredje stycket.

dock fortfarande i fråga om uppgifter om personer som har tilldelats personnummer utan samband med folkbokföring.

Prop. 1997/98:9
Bilaga 4

¹ Senaste lydelse 1997:169.

² Senaste lydelse 1997:169.

Lagrådet

Prop. 1997/98:9
Bilaga 5

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1997-09-04

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Gertrud Lennander, regeringsrådet Kjerstin Nordborg.

Enligt en lagrådsremiss den 19 juni 1997 (Finansdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter,
2. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
3. lag om ändring i föräldrabalken,
4. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
5. lag om ändring i namnlagen (1982:670),
6. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
7. lag om ändring i äktenskapsbalken,
8. lag om ändring i tandvårdslagen (1985:125),
9. lag om ändring i begravningslagen (1990:1144),
10. lag om ändring i lagen (1990:1536) om folkbokföringsregister,
11. lag om ändring i lagen (1995:743) om aviseringsregister.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Birgitta Pettersson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i lagen om fingerade personuppgifter

9 §

I andra stycket föreslås att den som har levt under fingerade uppgifter inte längre skall få använda dessa sedan Rikspolisstyrelsen har underrättat skattemyndigheten om den enskildes anmälan. Även om skattemyndigheten enligt första stycket skyndsamt skall se till att de fingerade uppgifterna inte längre används inom folkbokföringen, kan det komma att gå viss tid från det Rikspolisstyrelsens underrättelse kommit in till skattemyndigheten till dess skattemyndigheten vidtagit erforderliga registreringsåtgärder i folkbokföringen. Det remitterade förslaget innebär att den enskilde under denna tid inte skulle få använda sig av de fingerade uppgifterna. Samtidigt skulle han eller hon inte heller finnas registrerad under sina verkliga personuppgifter. Den enskilde skulle därmed i avvaktan på skattemyndighetens registrering få svårigheter att företa rättshandlingar av skilda slag. Lagrådet föreslår på grund härav att bestämmelsen utformas så att den enskilde skall få använda de fingerade uppgifterna fram till dess omregistreringen har skett inom folkbokföringen. Detta kan åstadkommas t.ex. genom att orden "... får denne inte längre använda de fingerade uppgifterna" byts mot "... får denne använda de fingerade uppgifterna fram till dess skatte-

myndigheten har registrerat ändringarna i folkbokföringsregistren men inte för tid därefter".

Prop. 1997/98:9
Bilaga 5

Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen

42 §

I andra stycket i paragrafen föreskrivs att Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt. Uttrycket återkommer i flera av de remitterade lagförslagen. Avsikten är att Riksskatteverket alltid skall kunna överta skattemyndighetens roll som part. Hänvisningen till förvaltningsprocesslagen synes överflödig. Om den får utgå blir bestämmelsen mer lättläst. Motsvarande utformning finns på annat håll, se särskilt 20 kap. 12 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, som ändrades i nu aktuellt hänseende samtidigt som 7 a § förvaltningsprocesslagen infördes. Andra stycket första meningen bör alltså lyda: "Riksskatteverket får från skattemyndigheten ta över uppgiften att föra det allmännas talan i länsrätt och kammarrätt."

Förslagen till ändringar i föräldrabalken, namnlagen, äktenskapsbalken och begravningslagen

Av skäl som anförts beträffande 42 § förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen förordas att hänvisningen till 7 a § förvaltningsprocesslagen får utgå.

Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen

3 §

Landstingets skyldighet enligt bestämmelsen i dess nuvarande lydelse begränsas till att omfatta dem som är bosatta inom landstinget. Enligt ett förarbetsuttalande (jfr prop. 1981/82:97 s 115) avses med bosättning detsamma som i folkbokföringslagen (1991:481). Rekviritet "bosatt" har därför i vissa fall kommit att ges innebörden "folkbokförd", vilket medfört problem för dem som är kvarskrivna inom ett annat landsting än där de stadigvarande vistas. Med hänsyn härtill synes den omvända formulering som den föreslagna ändringen hade i betänkandets lagförslag, "eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där", vara att föredra. Eftersom ändringen endast berör ett litet antal personer kan den lämpligen tas upp i en egen mening, insatt efter huvudregeln i första meningen. Ändringen skulle då erhålla följande lydelse:

"Detsamma gäller dem som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas inom landstinget."

3 a §

Av skäl som anförts ovan bör ändringen enligt lagrådets mening formuleras "eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där".

Prop. 1997/98:9
Bilaga 5

Förslaget till lag om ändring i tandvårdslagen

I 5 § bör göras motsvarande ändring som förordas i fråga om 3 § hälso- och sjukvårdslagen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om aviseringsregister

7 §

Av bestämmelserna i första stycket avser punkterna 1, 2 och 3 endast personer som är eller har varit folkbokförda i landet och punkt 4 endast personer som har tilldelats ett samordningsnummer (utan att senare ha blivit folkbokförda). Bestämmelsen torde bli lättare att läsa om vartdera fallet behandlas i ett särskilt stycke. Det första stycket och ett nytt andra stycke skulle alltså förslagsvis kunna ges följande lydelse:

"I fråga om den som är eller har varit folkbokförd får i aviseringsregistret som sökbegrepp användas uppgift

1. som avses ---
2. om medborgarskap----, och
3. om medborgarskap -----icke unionsmedborgarskap).

I fråga om den som har tilldelats ett samordningsnummer får i aviseringsregistret som sökbegrepp användas uppgift om samordningsnummer, födelsetid och namn."

Övriga lagförslag lämnas utan erinran.

Finansdepartementet

Prop. 1997/98:9

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 september 1997

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Peterson, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Blomberg, Andersson, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson, von Sydow, Klingvall, Åhnberg, Pagrotsky, Östros, Messing

Föredragande: statsrådet Östros

Regeringen beslutar proposition 1997/98:9 Skydd för förföljda personer, samordningsnummer, m.m.